

NOORSOOTÖÖS OSALEVATE NOORTE RAHULOLU NOORSOOTÖÖGA

UURINGU LÕPPRAPORT

NOORSOOTÖÖS OSALEVATE NOORTE RAHULOLU NOORSOOTÖÖGA

Uuringu lõppraport

Tartu Ülikooli ühiskonnateaduste instituut 2018

Uuringu juht Rein Murakas

Lõppraporti koostamise panustasid:

Mai Beilmann (ptk 4)

Eleri Lillemäe (ptk 6)

Merle Linno (ptk 5)

Rein Murakas (ptk 2, ptk 6-9, kokkuvõte)

Andu Rämmer (ptk 1)

Kadri Soo (ptk 3)

Liina-Mai Tooding (ptk 10)

Avo Trumm (ptk 4, toimetaja)

ISBN 978-9985-4-1108-7 (pdf)

Uuringu logo: Peeter Paasmäe

SISUKORD

1. Sissejuhatus: rahulolu noorsootöoga	4
2. Uuringu meetodika ja valim	9
3. Huviharidus ja huvitegevus	14
4. Noortekeskused	32
5. Noortelaagrid ja noortemalevad	46
5.1. Noortelaagrid	46
5.2. Noortemalevad	49
6. Noorte osalus otsustes	53
6.1. Noorte osaluskogud	53
6.2. Õpilas- ja üliõpilasesindused	55
6.3. Noorteühingud ja -organisatsioonid	57
7. Noorteprojektid	68
8. Informeeritus noorsootööst	75
9. Noorte üldine rahulolu noorsootöoga ja võrdlus 2015. aasta uuringu tulemustega	78
10. Rahulolu kujundavad tegurid	83
Soovitused	95
Kokkuvõte	97

1. SISSEJUHATUS: RAHULOLU NOORSOOTÖÖGA

Viimase paarikümne aasta jooksul on riiklikul tasandil olnud noorte vaba aja arendava sisustamise eesmärk pakkuda võimalikult mitmekesiseid võimalusi, mille hulgas iga noor saaks valida oma eelistustele ja vajadustele sobiva¹. Noorsootöö arendamise seisukohalt on väga oluline arvesse võtta noorsootöös osalevate noorte kogemusi ja hinnanguid. Need on oluliseks sisendiks noortepoliitika kujundamisel. Käesolevas uuringus analüüsime lähemalt noorte ja lastevanemate hinnanguid noorsootööle.

Noorsootöö koht noorte arengus ning sellealased regulatsioonid Eestis

Suur osa noorte isiklikust ja sotsiaalsest arengust toimub väljaspool formaalharidust – mitteformaalse ja informaalne õppimise teel. Noored saavad uusi teadmisi, oskusi ja kogemusi juhendatud ning eesmärgistatud tegevuste käigus noorsootöös (mitteformaalse õppe keskkonnas) ning rohkem või vähem juhuslikult igapäevaelu situatsioonides ja vaba aja tegevuste käigus (s.o informaalne õppimine). Noorsootöö pakub noortele arengukeskkonda ja võimalusi erinevateks sotsiaalseteks, kultuurilisteks, hariduslikeks ja ühiskonnaellu kaasavateks (sh poliitilisteks) tegevusteks², mis algatatakse ja viiakse ellu noorte või noorsootöötajate poolt, aga igal juhul koos noortega ja noorte jaoks. Noorsootöös on mõõdapääsmatu noortega usalduslike suhete loomine³. Eestis on noorsootöö keskendunud tingimuste loomisele noore isiksuse mitmekülgseks arenguks, mis võimaldab noortel vaba tahte alusel perekonna, tasemehariduse ja töö väliselt tegutseda⁴. Viimastel aastakümnetel on pööratud palju tähelepanu sellise arengukeskkonna väljakujundamisele, kus kõik noored saaksid tuge tegutsemiseks oma vajaduste ja eelistuste kohaselt. Arendatud on ka noorsootöö korralduse ühiskondlikku mõõdet: kõikidele noortele püütakse pakkuda võrdseid võimalusi, kuid eriti toetada neid, kelle osalusvõimalused on piiratumad⁵.

Vaba aja tegevustel on tähtis roll noorte sotsialiseerumisel, kuna need võimaldavad noortel omandada iseseisvas elus toimetulekuks vajalikke oskusi ja õppida tundma ühiskonna olulisemate institutsioonide toimemehhanisme⁶. Mitteformaalse ja informaalne õppimise teel omandatakse ka tööharjumusi. Noorte jaoks on olulised töö varjatud funktsioonid, nagu sotsiaalsete kontaktide loomise oskused, teatud positsiooni omandamine, sihipärasus, oskuste kasutamine, oma elu korraldamine ajalistes piirides⁷. Osalus noorsootöös annab suure panuse tervikliku täiskasvanuidentiteedi kujunemisse. Noorsootöö seisukohalt on tähtis roll ka professionaalsel väärtuskasvatusel, mis seisneb noortes pei-

¹ Taru, M., Pilve, E., Kaasik, P. (2015:231). Noorsootöö Eestis: 19. sajandi keskpaigast kuni 21. sajandi esimese kümnendi lõpuni : ajalooline ülevaade. Tallinn: Eesti Noorsootöö Keskus.

² Nõukogu järeldused, milles käsitletakse kvaliteetse noorsootöö rolli noorte arengus, heaolus ja sotsiaalses kaasatuses. Euroopa Liidu Teataja. 2013/C 168/03. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:52013XG0614\(02\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:52013XG0614(02)&from=EN)

³ Batsleer, J. R., Davies, B. (2010). What is youth work? Exeter: Learning Matters.

⁴ Schlümmer, E. (2013). Noorsootöö käsitlus tänapäeva Euroopas ja Eestis. 20-22. Valge, M. (toim). Noorsootöö õpik. Tallinn: ENEB.

⁵ Taru jt (2015), ibid.

⁶ Bohn, I., Alvela, A., Amico, A., Arnone, R., Backe-Hansen, E., Borza, I., Flaschberger, E., Frazzica, P., Giannaki, D., Komp, K., Moreno Mingues, A., Powell, F., Rämmer, A., Stallmann, L., Wächter, N. (2007) The Socioeconomic scope of Youth Work in Europe. Final Report. Council of Europe – Directorate of Youth and Sport: Strasbourg. https://pjp-eu.coe.int/documents/1017981/1668203/study_Final.pdf/642c51c1-34d7-4f03-b593-317bf1812009

⁷ Butterworth, G., Harris, M. (2002). Arengupsühhologia alused. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

tuva potentsiaali väljaarendamise toetamises. Väärtuskasvatuse eesmärgiks on kujundada noorest isiksus, kes on enesest teadlik ja usub endasse, mõistab oma tegude tagajärgi ja vastutab nende eest ning suhtub teistesse avatult ja austavalt⁸. Olulist rolli noorte potentsiaali avamisel mängib mitteformaalne õpe⁹.

Noorsootööd reguleerivad Eestis mitmed alusdokumendid. Noorsootöö korraldamise õiguslikud alused kehtestavad „Noorsootöö seadus“¹⁰ ja „Huvikooli seadus“¹¹ ning noortevaldkonna arenguid suunab „Noortevaldkonna arengukava 2014–2020“¹², mille eesmärgiks on tagada noortele avarad võimalused arenguks ja eneseteostuseks ning toetada selle kaudu sidusa ja loova ühiskonna kujunemist. Arengukava elluviimiseks on koostatud „Noortevaldkonna programm 2018–2021“¹³.

Noorsootöö ja noorsootöös mitteformaalse õppimise protsessi edukaks juhendamiseks vajalikud oskused, teadmised ning hoiakud ehk kompetentsusnõuded on kirjeldatud „Noorsootöötaja kutsestandardis“¹⁴. Huviharidust reguleerb „Huviharidusstandard“¹⁵. Noorteinfo vahendamise eesmärgi, sihtrühmi, põhimõtteid, termineid, tegevusi ja mahtu kirjeldav „Noorteinfo teenusstandard“¹⁶ määratleb noorteinfo vahendamise raamid ning annab juhtnööre selle teenuse osutamisel noorsootööasutustes. Kuna oluline osa noorteinfost on kolinud interneti, siis on Eesti Noorsootöö Keskus (ENTK) sätestanud „Veebipõhise noorteinfo põhimõtted“¹⁷. „Nutika noorsootöö kontseptsioon“¹⁸ on välja toodud infotehnoloogia arengust tulenevad ülesanded noorsootöös ja tegevuskava nutikate lahenduste väljatöötamiseks ning kasutusele võtmiseks. Juhtnööre noortekeskuse asutamiseks, arendamiseks, toetamiseks ja koostöösse kaasamiseks antakse Noortekeskuste Heas Tavas¹⁹. Mitteformaalseid pädevusi pakutakse ka programmi Erasmus+ raames toetatavate noortevaldkonna meetmete kaudu²⁰.

Nendes dokumentides esitatud põhimõtetest ja defineeritud mõistetest lähtutakse ka käesolevas uuringus.

⁸ Jung, N. (2013). Noorsootöö kui väärtuskasvatus. 34-47. Valge, M. (toim). Noorsootöö õpik. Tallinn: ENEB.

⁹ Chisholm, L., Hoskins, B., Glahn, C. (2006). Väärtuse kasvatamine. Potentsiaal ja sooritus mitteformaalses õppes. Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium.

¹⁰ Noorsootöö seadus. <https://www.riigiteataja.ee/akt/104072017039?leiaKehtiv>

¹¹ Huvikooli seadus. <https://www.riigiteataja.ee/akt/104072017036?leiaKehtiv>

¹² Noortevaldkonna arengukava 2014-2020. Haridus- ja Teadusministeerium, Eesti Noorsootöö Keskus.

https://www.hm.ee/sites/default/files/nak_est.pdf

¹³ Noortevaldkonna programm 2018-2021. https://www.hm.ee/sites/default/files/10_noortevaldkonna_programm_2018-2021.pdf

¹⁴ Noorsootöötaja kutsestandard. Haridus- ja Teadusministeerium, SA Kutsekoda, Eesti Noorsootöö Keskus. Tallinn, 2018.

https://www.entk.ee/sites/default/files/Noorsoot%C3%B6%C3%B6taja%20kutsestandard_2017.pdf

¹⁵ Huviharidusstandard. <https://www.riigiteataja.ee/akt/12809661?leiaKehtiv>

¹⁶ Noorteinfo teenusstandard. Eesti Noorsootöö Keskus, 2011.

<https://www.entk.ee/sites/default/files/Noorteinfo%20teenusstandard.pdf>

¹⁷ Veebipõhise noorteinfo põhimõtted.

<https://www.entk.ee/sites/default/files/veebipohise%20noorteinfo%20pohimotted.pdf>

¹⁸ Nutika noorsootöö kontseptsioon. Eesti Noorsootöö Keskus. Haridus- ja Teadusministeerium. <https://entk.ee/nak-veeb/wp-content/uploads/2017/10/Nutika-NT-kontseptsioon-EST-web.pdf>

¹⁹ Noortekeskuste Hea Tava. Eesti Noortekeskuste Ühendus, 2013. <https://ank.ee/wp-content/uploads/2016/07/Noortekeskuste-Hea-Tava.pdf>

²⁰ Erasmus+ programmijuhend. Versioon 2 (2018). http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/sites/erasmusplus2/files/erasmus-plus-programme-guide2_et.pdf

Noorte noorsootööga rahulolu uurimise lähtekohad

Rahulolu-uuringud võimaldavad hinnata noorsootöö efektiivsust ja panustada selle parendamise kaudu noortepoliitika tulemuslikkusse. Samuti võimaldab erinevatele noortele suunatud tegevustele antud hinnangute võrdlus kõrvutada omavahel erinevate noorsootöövõimaluste populaarsust ja erinevate rahuloluaspektide olulisust noorte jaoks nendes tegevustes.

Noorsootöö üheks olulisemaks väljakutseks on leida ja pakkuda noortele selliseid atraktiivseid tegevusi, millest on abi nende edasises arengus ja elutee erinevatel üleminekumomentidel^{21,22}. Pärast globaalset majanduskriisi on Eesti noorte jaoks muutunud keeruliseks siire haridusest tööturule, sest haritud tööjõu pakkumine on kasvanud, kuid nõudlus ei ole muutunud²³. Avatud ühiskonnas nõuab noorte olukorraga kursisolek pidevat tähelepanu, sest erinevatel noorterühmadel pole mitte ainult erinevad vajadused, vaid noorte huvi võib ka aja jooksul muutuda ja enamasti ongi see muutunud.

Noori suunavad noorsootöös osalema erinevad ajendid. Ühelt poolt on olulised tegevuse eesmärgid, teisalt on tähtsad noori aktiveerivad tegurid, mis määravad tegevussuuna valiku alternatiivsete tegevusviiside seast. Sihipärast inimtegevust käivitavatest ja suunavatest psühholoogilistest mõjuritest rääkides kasutatakse motivatsiooni mõistet. Motivatsiooni all peetakse silmas nii inimese valmisolekut alustada teatud tegevust ja seda isikut iseloomustavaid tegevusajendeid kui ka kogu eesmärgistatud tegevust kujundavat mehhanismi.

Emotsionaalset suhtumist erinevatesse noorsootöotegevustesse saab kirjeldada rahulolu kaudu, kus rahulolu väljendab positiivset suhtumist ja rahulolematust negatiivset suhtumist. Rahulolu noorsootööga saab käsitleda kas üldiselt või selle mingite kindlate aspektide suhtes, nagu suhted selles osalevate noorte vahel, osalemisest saadud kogemused või osalemise tingimused.

Võib eeldada, et noorsootöös osalemise kaudu saavad noored realiseerida oma rahuldamata jäänud tarbeid ja soovitud eesmärgid. Samuti on noorsootööl oluline roll noorte sotsialiseerijana. Noorsootöös osalemise kaudu hindab noor sisemiselt (subjektiivselt) kõike, mis võiks soodustada või takistada tema tarvete rahuldamist. Subjektiivsed hinnangud väljenduvad emotsionaalsete reaktsioonidena, mis peegeldavad noore suhteid tarvete seisukohalt oluliste noorsootöotegevustega. Emotsionaalne suhtumine erinevatesse noortele pakutavatesse tegevustesse (huviharidus, huvitegevus, avatud noorsootöö, noortelaagrid, noortemalevad, noorteorganisatsioonid, noorteprojektid, noorteinfo teenus, vabatahtlik tegevus) võib olla kas positiivne või negatiivne. Positiivsed emotsioonid näitavad, mis rahuldab, rahuldaks või võiks rahuldada tarbeid. Negatiivsed emotsioonid aga väljendavad seda, mis segab ja takistab tarvete rahuldamist.

Rahuloluteooriatest on tuntuim Herzbergi kahe faktori teooria²⁴. Selle töörahulolu uurimisel välja-töötatud teooria kohaselt põhjustavad rahulolu motivatsioonifaktorid (saavutused, tunnustused, vastutustunne, edutamine).

Kuna väärtused kujunevad põlvkondlikult, siis võivad ka muutuvates ühiskondlikes tingimustes sotsialiseerunud noorte väärtused olla mõnevõrra erinevad²⁵. Noorte väärtusuuringud näitavad, et mida aeg edasi, seda enam väärtustavad Eesti noored eneseväljenduslikke väärtusi^{26,27}. Regulaarselt läbiviidavate uuringute abil on võimalik selliseid muutusi markeerida.

²¹ Mairesse, P. (2009). Youth work and policy at European level. Verschelden, G., Coussée, P., Van de Walle, T., Williamson, H. (toim) The history of youth work in Europe and its relevance for youth policy today. Strasbourg: Council of Europe Publishing.

²² Sh üleminekud haridus-haridus, haridus-tööelu, haridus-pereelu.

²³ Unt, M. (2014). Kontekst: noorte tööturule lülitumist mõjutavad protsessid Eestis. Unt, M., Täht, K. (toim). Tööturu väljakutsed kõrgharidusele. Tallinn: Archimedes.

²⁴ Herzberg, F., Mausner, B., Bloch Snyderman, B. (1967). The motivation to work. New York: Wiley.

²⁵ Rezsóhazy, R. (2001). Values, Sociology of. Smelser, N. J., Baltes, P. B. (toim.). International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences (16153–16158). Oxford: Elsevier Science Ltd.

²⁶ Rämmer, A. (2009). Koolilõpetajad väärtustavad enim hea hariduse omandamist. Mihus, 3, 28–32

Erinevad rahulolu mõõtmisviisid

Rahulolu kujutab endast kompleksset, mitmest erinevast aspektist koosnevat subjektiivset nähtust. Hinnanguid rahulolule ei mõjuta kuigi oluliselt see, millised on objektiivselt analüüsitud tingimused (nt noorsootöö läbiviimise keskkond, tegevusvahendite kvaliteet), vaid kuidas noored neid ise tajuvad. Oluline on ka meeles pidada, et erinevad inimesed panevad rahulolu hindamisel rõhku erinevatele aspektidele. Kui osadele noortele on olulisem tegevusest saadud kasu, siis teiste jaoks võib üldist rahulolu mõjutada hoopis läbisaamine kaaslastega. Seetõttu analüüsime käesolevas uuringus eraldi nii üldist rahulolu kui ka erinevaid rahuloluaspekte. Neli spetsiifilisemat dimensiooni, mis mõjutavad üldist rahulolu noorsootööga, on nende vajadustele vastavus, kasulikkus, füüsiline ja sotsiaalne keskkond. Selline lähenemine võimaldab võrrelda meie resultate 2015. aasta uuringutulemustega²⁸.

Kvantitatiivsete ja kvalitatiivsete uurimismeetodite kombineerimine rahulolu uurimisel võimaldab välja selgitada erinevaid rahuloluaspekte. Küsitlusmeetod on sobilikuks meetodiks suurte noortepopulatsioonide uurimisel, fookusgrupiintervjuud aga võimaldavad kindlaks teha konkreetseid rahulolu kujundavaid tegureid.

Varasemad rahulolu-uuringud Eestis

Noorsootöö professionaliseerumise edenedes on tehtud üha enam noorsootöölaseid uuringuid. Märgilise tähtsusega on Eesti Noorsootöö Keskuse eestvõttel käivitatud noorte seiresüsteemi arendamine, mille käigus on alates 2010. aastast antud välja kord aastas ilmuvaid noorteseire aastaraamatuid. Noorteseire aastaraamat kajastab aasta lõikes noorte eluolus toimunud olulisemaid muutusi. Noorsootöö tulemuslikkust on põhjalikumalt käsitletud 2011. ja 2013. aasta aastaraamatutes.

Noorte rahulolu ja seda kujundavaid tegureid on käsitletud mitmetes erineval ajal tehtud uuringutes ja töödes. Kuni 18-aastaste noorte noorsootöös osalemise võimalustest on statistiliste näitajate abil koostatud ülevaade, kus analüüsitakse ka noorsootööst kõrvalejäämise põhjuseid²⁹. Seal antakse samuti põhjalik ülevaade noorsootöövõimalustest, mis tagavad noortele õiguse puhkusele ja jõudeajale, sealhulgas kultuuritegevustes osalemisele.

Noorsootöötajate motivatsiooni töötamiseks noortega on põhjalikumalt uuritud nende pädevuste ja koolitusvajaduste uuringus^{30,31}. Noorsootöötajad töid noortega töötamise olulisemate põhjustena välja huvi valdkonna vastu, võimalused suhelda noortega ja eneseteostuse võimalused ning isiklikuks arenguks ja enesetäiendamiseks sobiliku keskkonna olemasolu. Peamiste rahulolematuse põhjustena mainiti tegevusteks vajalike vahendite nappust, väikest palka ja töö vähest tunnustatust. Noorsootööga seotud põhiliste probleemide ja kitsaskohtadena toodi nii noorsootöötajate kui ka nende tööandjate poolt rahaliste vahendite puuduse kõrval välja noorte passiivsust. See küsimus väärrib edasist tähelepanu.

²⁷ Rämmer, A. (2018). Eestlaste väärtustes peegelduvad ajaloolised muutused. Postimees. Arvamus – Kultuur, 22.02, 4–5.

²⁸ Noorsootöös osalevate noorte rahulolu noorsootööga. Lõpparuanne 01.03.2016. Ernst & Young Baltic AS. https://www.hm.ee/sites/default/files/ey_entk_lopparuanne.pdf

²⁹ Ilves, K. (2013). Laps hariduses ja noorsootöös. Pöder, K. (toim). Laste heaolu (84-120). Tallinn: Eesti Statistikaamet.

³⁰ Rämmer, A. (2010). Motivatsioon noorsootöö tegemiseks ja rahulolu sellealase tegevusega. Murakas, R. (toim). Eesti noorsootöötaja, tema pädevused ja koolitusvajadused (35-53). Tartu: Tartu Ülikooli sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika Instituut. http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/41048/Noored_Noorsootoo.pdf?sequence=1&isAllowed=y

³¹ Noorsootöötajate koolitusvajaduse uuring. Balti uuringute instituut. <http://mitteformaalne.ee/wp-content/uploads/2018/03/Noorsoot%C3%B6%C3%B6tajate-koolitusvajaduse-uuring-2017.pdf>

2011. aasta noorteseire aastaraamatus analüüsiti lähemalt noori noorsootöös osalema motiveerivaid tegureid³². Ilmnes, et nii huvitegevuse, avatud noorsootöö, noorteprojektide, noortelaagrite, noortemalevate kui ka vabatahtliku tegevuse puhul olid noorematesse vanuserühmadesse kuulujate jaoks vanematesse vanuserühmadesse kuulujatest enamasti olulisemad meeldivuse aspektid. Vanematesse earühmadesse kuulujad kaldusid rohkem tähtsustama osalusest saadavaid uusi kogemusi. Üldjuhul ei muutnud osalemiskogemus kuigi oluliselt noorte suhtumist noorsootöösse.

2015. aastal uuriti Tartus 3. – 12. klassis õppivate kooliõpilaste ja 3. – 6. klassi lastevanemate rahulolu noorte vaba aja võimalustega.³³ Noorsootöös osalemise kaudu omandatust tõsteti enim esile suhtlemisoskuste ja teistega koos töötamise oskuste paranemist, suurenenud iseseisvust ja avaramaid eneseteostuse võimalusi ning uute sõprade leidmist. Uuring tõi välja ka noorsootöös osalemist takistavaid asjaolusid: peamisteks huvitegevustes mitteosalemise põhjusteks olid aja- ja huvipuudus, noortekeskuste töös mitteosalemise põhjusena rõhutati lisaks eelnenutele ka suurt koormust koolis.

2015. aastal teostati HTMi tellimusel Ernst & Youngi poolt esimene üle-eestiline noorsootöö rahulolu-uuring³⁴, milles uuriti noorsootöös osalenud 7–26-aastaste noorte rahulolu huviringide, huvikoolide, malevate, laagrite, noorteorganisatsioonide ja teiste võimalustega noorsootöös vajadustele vastavusse, kasulikkuse ning noorsootöö füüsilise ja sotsiaalse keskkonna plaanis.

Ernst & Youngi uuringu põhjal on noorsootööga rahul 87% noortest ja 95% leiavad, et nad on noorsootöös osaledes omandanud palju uusi teadmisi. Samuti näitas uuring, et noored peavad oluliseks aktiivset osalust kogukonnas ja otsuste tegemises. Osaluskogudega on rahul 90% noortest ja seda kogemust soovivad noored kõige enam ka oma sõpradele. Noorsootöövõimalustest olid noored kõige vähem rahul noorteinfo teenusega. Vaid kolmandik vastanutest olid sellega väga rahul ja iga teine pigem rahul.

Noorsootöö areng Eestis näitab, et kiiresti arenevas ühiskonnas on pidanud ka noorsootöö ajaga sammu pidama³⁵, muutuma ja uuenema. Seetõttu on noortele pakutavate tegevuste kvaliteetsemaks ja noorte vajadustega paremini vastavaks viimise seisukohalt tähtis noorsootööga rahulolu järjepidev ja meetoodiliselt mitmekülgne monitooriv uurimine.

³² Rämmer, A. (2011). Noorte motivatsioon noorsootöös osalemiseks ja nende hoiakud noorsootöö suhtes. Noorteseire aastaraamat 2011: Noored ja noorsootöö. Tallinn: ENTK.

³³ Murakas, R. (2016). Uuring „Rahulolu noorte vaba aja võimalustega Tartus“. Ettekanne Tartu linnavalitsuse noorsootööstuse seminaril, 30.09.

³⁴ Ernst & Young Baltic AS (2016). Noorsootöös osalevate noorte rahulolu noorsootööga. Tallinn:ENTK. https://www.hm.ee/sites/default/files/ey_entk_lopparuanne.pdf

³⁵ Taru jt (2015), ibid.

2. UURINGU METOODIKA JA VALIM

Uuringu põhiline eesmärk oli fikseerida 7–26-aastaste noorte rahulolu noorsootöoga, selgitada välja noorsootöös osalemist piiravad tegurid ja võimalikud teed noorsootöö paremaks teostamiseks. Kuna eelkõige noorema vanuserühma noorte osalemine noorsootöös sõltub suurel määral lastevanemate hoiakutest ja võimalustest, vaadeldi uuringus täiendavalt lastevanemate arvamusi seoses nende laste noorsootöös osalemisega. Noorte ja lastevanemate arvamusi küsiti 2017. aasta jooksul noorsootöös osalemise kohta.

Uuringu raames käsitleti alljärgnevat uurimisküsimusi:

- Kuidas on noored seotud erinevate noorsootöös osalemise võimalustega?
- Miks noored ei osale noorsootöös?
- Milline on noorsootöös osalejate sotsiaal-demograafiline taust?
- Milline on noorte rahulolu noorsootöoga konkreetsete noorsootöö valdkondade lõikes?
- Millised on noorte ja lastevanemate ettepanekud noorsootöö toimivamaks/paremaks muutmiseks?
- Kuidas on muutunud rahulolu noorsootöoga võrreldes 2015. aasta analoogse uuringuga?
- Millised on lastevanemate ootused noorsootööle, milliseid probleeme nad oma laste noorsootöös osalemises näevad ja kuidas nad iseloomustavad noorsootöö tulemit oma laste jaoks?

Uuringus kombineeriti omavahel kvantitatiivset (noorte ja lastevanemate veebipõhine ankeetküsitlus) ja kvalitatiivset (fookusgruupiintervjuud noorte ja lastevanematega) lähenemist.

Kvantitatiivse uuringu raames koostati koostöös tellijaga eraldi küsimustikud kahele noorterühmale. „Nooremate“ noorte küsimustik oli suunatud noortele, kes õpivad kuni 6. klassis või on kuni 12 aasta vanused. „Vanemate“ noorte küsimustik oli mõeldud noortele alates 7. klassist või 13 aasta vanusest. Lastevanemate küsimustik suunati eelkõige 2. – 9. klassis käivate laste vanematele (1. klassi puhul ei pruugi noorsootöös osalemisega seotud kogemused olla veel välja kujunenud), kuid vastamine polnud piiratud ka muus vanuses laste emade ja isade jaoks.

Küsimustikud käsitlesid seotust alljärgnevate võimalustega noorsootöös: huviharidus, huvitegevus, avatud noorsootöö, noortelaagrid, noortemalevad, noorteühendused, noorteinfo teenus, noorte- projektid, vabatahtlik tegevus. 2015. aasta uuringuga võrdluse tagamiseks lähtuti rahulolu iseloomustamisel suuresti samast skeemist (vajadustele vastavus, tegevuse kasulikkus, füüsiline ja sotsiaalne keskkond)³⁶, lisaks üldise rahulolu (nooremas vanuserühmas meeldivuse) hinnang. Sotsiaalse keskkonna alt jäeti välja juhendaja pädevuse aspekt (noored ei pruugi osata seda adekvaatselt hinnata), täiendavalt lisati Tartu 2015. aasta noorte vaba aja uuringust lähtuvalt noorte aktiivse osaluse dimensioon. Loobuti ka iseäranis nooremale vanuserühmale liialt keerulisest soovitusindeksist, samas kasutati uuringus 5-pallisel skaalal mõõdetavat hinnangut tegevuse sõbrale soovitamise kohta kui täiendavat üldise rahulolu indikaatorit. Erinevalt 2015. aasta uuringust, kus noorel paluti hinnata ühte juhuslikult valitud tegevust, kuulusid 2017. aasta uuringus hindamisele kõik tegevused, milles noor oli osalenud.

Küsimustikud koostati Tartu Ülikooli *LimeSurvey* küsitluskeskkonnas ja neid testiti korduvalt eri vanuses laste ja lastevanemate abiga. Täpsemate arvamuste teadasaamiseks küsimustike kohta viidi prooviuuringus osalejatega pärast küsimustele vastamist läbi lühiintervjuud.

³⁶ Ernst & Young Baltic AS (2016). Noorsootöös osalevate noorte rahulolu noorsootöoga. Tallinn:ENTK, lk.10– 11. https://www.hm.ee/sites/default/files/ey_entk_lopparuanne.pdf

Vastamisvalmis küsimustike lingid koos uuringu tutvustuse ja vastamise juhendiga publitseeriti veebilehel noorteuuring.ut.ee. Vastamine algas 2017. aasta oktoobris. Linke asuti levitama neljal meetodil:

1. E-kirjad palvega uuringu lingi edastamiseks noortele ja lastevanematele. Kirjasaajate nimekirja kuulus 482 üldharidust andvat kooli ja 688 huvikooli (mõlemate kontaktandmed HTMIst), 194 noortekeskuse kontakti (andmed Eesti Avatud Noortekeskuste Ühenduselt) ja 55 Eesti Noortehenduste Liidu kontakti (andmed ENLi kodulehelt). Lisaks esmasele kirjale saadeti kõigile institutsioonidele täiendavalt 5 meeldetuletust.
2. Uuringu bännerid/lingid noorte või lastevanematega seotud organisatsioonide kodulehtedel (nt Eesti Noorsootöö Keskus, Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus, SA Archimedese noortegagentuur).
3. Uuringu info ja linkide jagamine Facebookis.
4. Alates 2017. aasta novembrist telefonikõned uuringu kirjade kontaktnimekirjas olnud institutsioonidele (eelkõige üldhariduskoolid).

Hoolimata laialdasest ja aktiivsest levitamisest polnud vastamisaktiivsus kõrge. Üldhariduskoolide esindajad kurtsid uuringute suure arvu üle, mis segab õppetööd. Noorte endi ja ka lastevanemate seas võis madala vastamisaktiivsuse põhjuseks olla küsimustike liigne mahukus, mis ei motiveerinud vastamisele aega kulutama. Sellealane tagasiside tuli välja nii telefonikõnedes kui ka nende vastajate kaudu, kes kontakteerusid uurimisrühmaga täiendava info saamiseks.

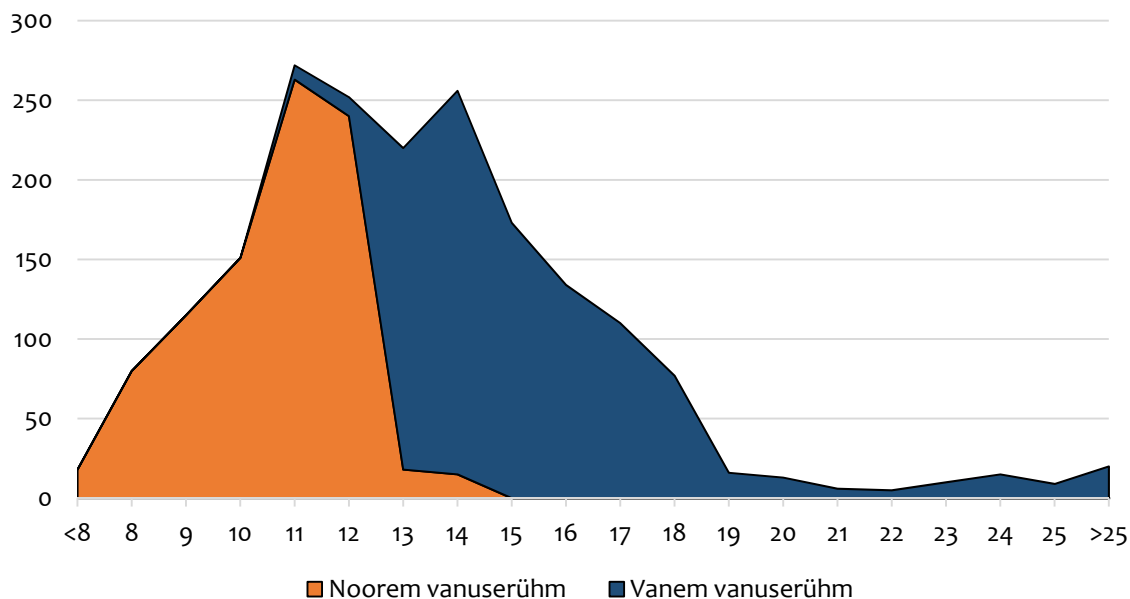
Laialatuslikumate andmete saamiseks pikendati vastamisperioodi 2018. aasta algusesse, kuid see ei andnud vastuste arvus olulist juurdekasvu. Samas õnnestus 2015. aasta uuringuga võrreldes koguda oluliselt mahukam andmestik: noortelt koguti kokku 3147 vastust vs 2859 vastust 2015. aastal, kokku hinnati 6200 noorsootöös osalemise juhtu vs 2114 juhtu 2015. aastal, lisaks sisaldab andmestik hulgaliselt täiendavaid osalemise ja üldisemate hoiakutega seotud tausttunnuseid, täiendavalt on olemas lastevanemate küsitlusandmed. Lõpliku andmefaili koostamisel võeti arvesse kõik vastused, mille korral oli vastuse saanud vähemalt üks sisuline küsimus. Vastamise üldpilt on toodud tabelis 2.1.

Tabel 2.1. Vastuste arvud kvantitatiivuuringu.

	Kokku vastuseid andmefailis	Lõpetatud vastuseid	Lõpetamata vastuseid
„Vanemad“ noored	1859	1112	747
„Nooremad“ noored	1288	987	301
Lastevanemad	1218	882	336
KOKKU	4335	2981	1384

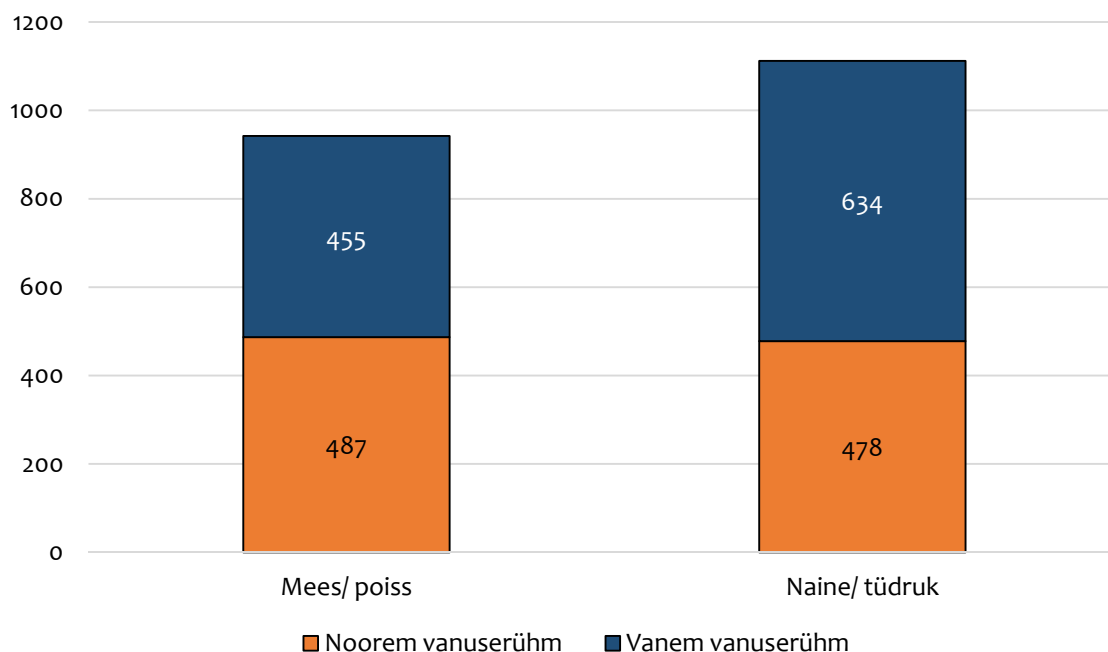
Arvesse võetud lõpetamata vastuste juures on probleemiks see, et küsimused sotsiaal-demograafiliste tunnuste moodustamiseks asusid küsimustiku lõpuosas ja jäid sageli vastamata, mis teataval määral piiras komplitseeritumate analüüside teostamist laekunud andmete põhjal.

Joonisel 2.1 on esitatud vastanute jaotus vanuselises lõikes. Nagu näeme, langeb põhiline osa vastustest vanusevahemikku 10–18 aastat. Nn „vanemate noorte“ osakaal on küllalt madal. Teatavas väikses osas esineb vanemate ja nooremate noorte küsimustikele vastanute hulgas vanuselisi kattuvusi. Kuna aga vastamisel oli küsimustiku valikul võimalus lähtuda nii vanusest kui ka klassist, jäeti sellised vastused andmetesse alles. Käesolevas aruandes mõeldakse noorema vanuserühma all neid, kes vastasid „nooremate“ noorte küsimustikule, ja vanema vanuserühma all neid, kes vastasid „vanematele“ noortele mõeldud küsimustikule.

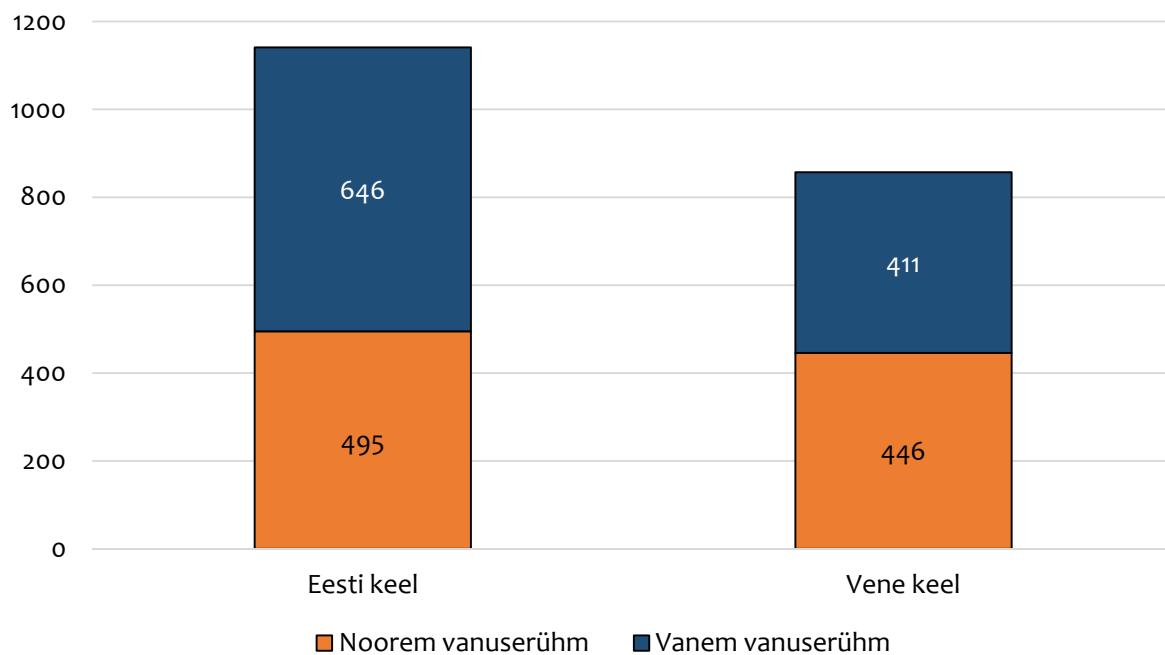
Joonis 2.1. Uuringu küsimustikele vastamine vanuse lõikes (N).

Joonisel 2.2 on esitatud vastanud noorte sooline jaotus. Kui noorema vanuserühma küsimustikule vastanute hulgas on poisse isegi veidi rohkem kui tütarlapsi, siis vanemas vanuserühmas esineb teatav disproportsioon tüdrukute kasuks.

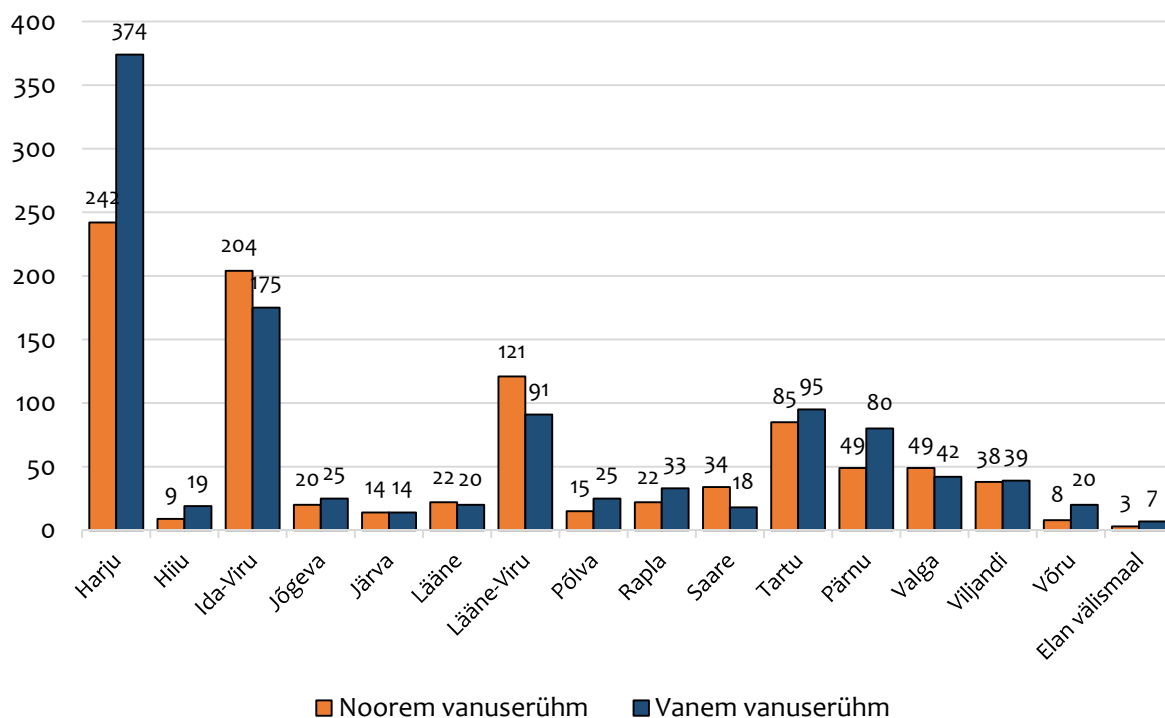
Joonis 2.2. Noorte sooline jaotus (N).

Nagu näeme jooniselt 2.3, on vene keelt emakeelena kõnelevate noorte esindatus uuringus küllalt kõrge, seda eriti nooremate vastanute hulgas. Nagu ka mitmed teised viimasel ajal toimunud noori puudutavad uuringud on näidanud, on vene õppekeelega koolides uuringukoormus tunduvalt väiksem ja sellest lähtuvalt ka soov vastata kõrgem.

Joonis 2.3. Noorte jaotus koduse keele järgi (N).

Nagu näitab joonis 2.4, oli vastanuid kõigest Eesti maakondadest. Teataval määral olid vastanute seas teiste maakondadega võrreldes mõnevõrra ülesindatud Lääne- ja Ida-Virumaa.

Joonis 2.4. Vastanud noorte jaotus maakonniti.

Vastanud lastevanemaid oli kõigist Eesti maakondadest, 34%-l vastanutest oli üks laps ja 43%-l kaks last. Vastanute hulgas domineerisid emad (92%), 56% vastanutest omas kõrgharidust.

Laekunud andmeid töödeldi statistilise analüüsi paketi SPSS abil, tulemuste koondamisel ja graafilise väljundi vormistamisel kasutati MS Excelit. Analüüsis kasutati ühe- ja kahemõõtmelisi sagedus- ja jaotustabeleid, keskmiste võrdlust, korrelatsioonanalüüsi, logistilise regressiooni mudeleid, komponentanalüüsi.

Kvantitatiivuuringu tulemuste juures tuleb täiendavalt arvesse võtta, et tegemist ei ole noorte juhuvalimi põhise uuringuga, mistõttu võivad jaotuste proportsioonid olla teataval määral kallutatud (vastasid need, keda uuringu teema otsesemalt positiivselt või ka negatiivselt puudutab). Samas võimaldab selline andmekogum adekvaatsemat võrdlust 2015. aasta uuringuga.

Uuringu teine pool põhines kvalitatiivsel lähenemisel. Et paremini seletada kvantitatiivuuringu rahuloluhinnangute mõneti vähese variatiivsusega kokkuvõtteid, tehti uuringu raames 2018. aasta esimesel poolel esialgselt planeeritud nelja fookusgruupiintervjuu asemel 12, lisaks kolm lühemapoolset individuaalintervjuud. Intervjuude kokkuleppimisel võeti arvesse regionaalset paiknemist, asulatüüpi, kodust keelt ja vanuserühma. Kümme fookusgruupi ja individuaalintervjuud toimusid eri vanuses noortega, kolm fookusgruupi lastevanematega. Fookusgruupiintervjuude pikkus kõikus poole ja pooleteise tunni vahel. Noorte fookusgruppides osalesid nii poisid kui ka tüdrukud (v.a tüdrukutest koosnenud grupp FN9), lastevanemate gruppides olid nii isad kui ka emad esindatud ühes fookusgrupis, kahes osalesid ainult emad.

Järgnevalt on esitatud gruppide koodid ja täpsemad kirjeldused:

- FN1 – toimus Kesk-Eesti väikelinna noortekeskuses, osalesid 7–15-aastased noored (7);
- FN2 – toimus Ida-Eesti väikelinna üldhariduskoolis, osalesid 16–17-aastased noored (6), teostamine Skype'i-põhise videokonverentsina;
- FN3 – formeeriti Lõuna-Eesti aleviku noortekeskuse baasil, toimus Tartus, osalesid 17–21-aastased noored (6);
- FN4 – toimus Lääne-Eesti väikeasula üldhariduskooli baasil, osalesid ca 15-aastased noored (7);
- FN5 – toimus Ida-Eesti linnas noortekeskuse baasil vene keeles, osalesid 6 vanemat üldhariduskooli noort;
- FN16_1 – individuaalintervjuu vene keeles, 7-aastane tüdruk, Tartu;
- FN16_2 – individuaalintervjuu vene keeles, 8-aastane poiss, Tartu;
- FN16_3 – individuaalintervjuu vene keeles, 9-aastane poiss, Ida-Eesti linn;
- FN7 – Tartu üliõpilaste fookusgrupp, 6 osalejat;
- FN8 – toimus Tallinnas noortekeskuse baasil, 5 16–18-aastast osalejat;
- FN9 – toimus Tallinnas noortekeskuse baasil, 4 13–14-aastast osalejat, ainult tütarlapsed, neist 3 Tallinna lähedal asuvast väikelinnast;
- FN10- toimus Tallinnas üldhariduskooli baasil, osalesid 5 noort vanuses 11– 13 aastat;
- FL1 – Tartu lastevanemate fookusgrupp, moodustati üldhariduskooli baasil, osales 5 lastevanemat (emad);
- FL2 – Ida-Viru väikelinna lastevanemate fookusgrupp üldhariduskooli baasil, osalejad 4 (emad), toimus Skype'i-põhise videokonverentsina;
- FL3 – Tallinna üldhariduskooli lastevanemate fookusgrupp, 4 ema ja 2 isa.

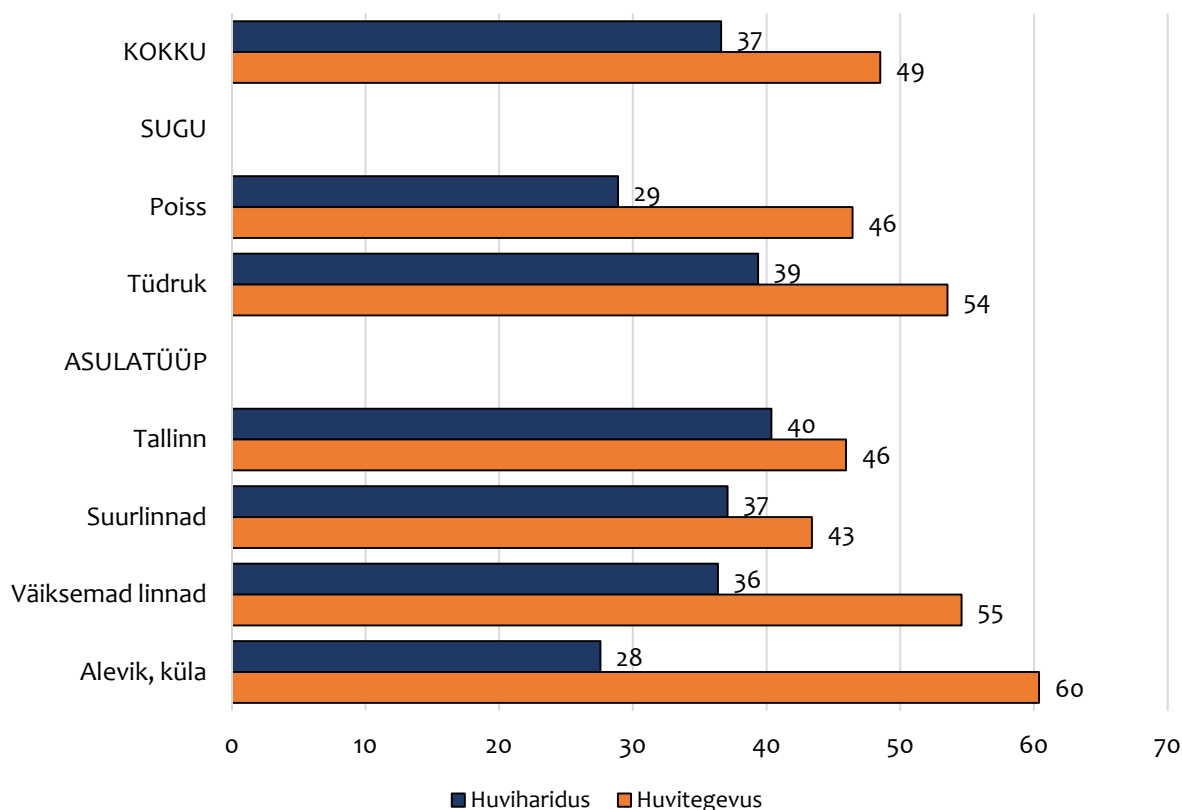
Fookusgruppide kaudu kogutud materjali töötlemisel rakendati temaatilist kodeerimist. Edasises tekstis viidatakse fookusgruppidega seotud infole grupi koodidega.

3. HUVIHARIDUS JA HUVITEGEVUS

Selles peatükis antakse ülevaade noorte huvihariduses ja huvitegevuses osalemise kogemustest ja rahuloluhinnangutest. Kuna noorsootöös osalemise rahulolu küsiti nooremas vanuserühmas (7–12-aastased või kuni 6. klassi õpilased) ja vanemas vanuserühmas (13–26-aastased või õpilased alates 7. klassist) erinevas sõnastuses, siis käsitletakse neid tulemusi vanuserühmiti eraldi alaosadena. Peatüki lõpus kajastatakse lastevanemate arvamusi nende laste huvihariduses ja -tegevuses osalemise kohta. Huviharidusena mõistetakse huvikooli (nt spordi-, muusika- ja kunstikool) töös osalemist. Definiitsioonist lähtuvalt kasutatakse huvihariduse sünonüümina aeg-ajalt huvikooli. Huvitegevus on üldhariduskooli, noortekeskuse või muu asutuse või organisatsiooni juures korraldatav huviring, nagu tantsutrenn, pilli-, keele- ja tehnikaring (edaspidi nimetatud ka lihtsalt huviring). Huvihariduses ja huvitegevuses osalemist käsitletakse siin peatükis paralleelselt, kuna mõnel noorel võis olla raskusi noorsootöö valdkondade eristamisega. Seetõttu ei saa välistada, et näiteks huvikoolis käiv noor võis oma arvamusi kajastada huvitegevuse rubriigis ja vastupidi.

Noorte huvihariduses ja -tegevuses osalemine

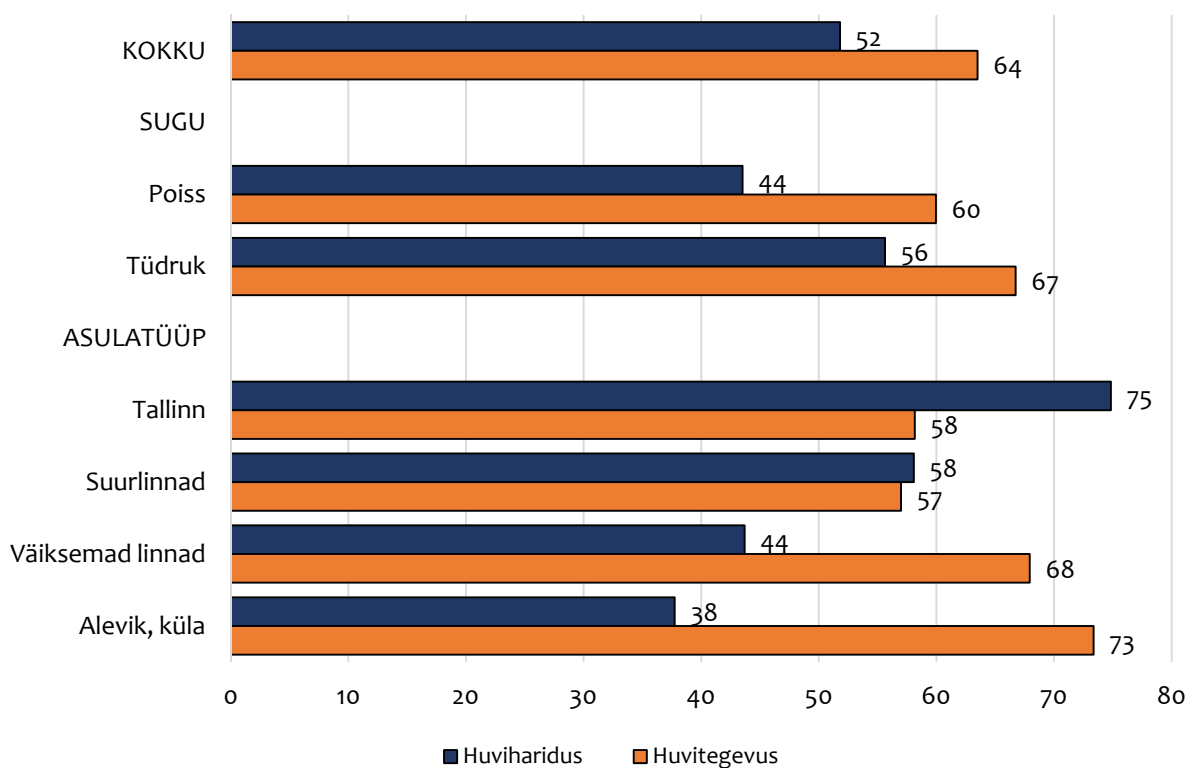
2017. aastal osales enam kui kolmandik küsitlusele vastanud vanema vanuserühma noortest (37%) huvihariduses ja umbes pooled (49%) huvitegevuses (joonis 3.1). Neidude hulgas oli noormeestega võrreldes enam huvihariduses ja huvitegevuses osalevaid noori.

Joonis 3.1. 2017. aastal huvihariduses (n = 1839) ja huvitegevuses (n = 1463) osalenud vanema vanuserühma noored soo ja asulatüübi järgi (%).

Asulatüüpide järgi tulemusi analüüsidest ilmneb, et linnades, eriti Tallinnas elavate vastajate hulgas oli oluliselt enam huvikoolides käivaid noori kui maapiirkonnas elavate vastajate seas. Seevastu alevikes, küldes ja väikelinnades elavad noored võtsid märgatavalt enam osa huvitegevustest kui suuremates linnades ja Tallinnas elavad uuritavad. See tulemus on ka loogiline, sest suuremates keskustes tegutseb enam huvikoole kui väiksemates linnades ja valdades, kus noortel on sageli valida ainult üldhariduskoolide juures tegutsevate ringide vahel.

Nooremaste vanuserühma kuuluvate vastajate seas oli käsitletavates noorsootöö valdkondades osalejaid protsentuaalselt rohkem kui vanema vanuserühma noorte hulgas. 2017. aastal osales 64% noorematest vastajatest huvitegevuses ning 52% käis mõnes huvikoolis (joonis 3.2). Sarnaselt vanemate noortega olid ka selles vanuserühmas tüdrukud aktiivsemad noorsootöös osalejad kui poisid. Tallinlaste hulgas oli kõige rohkem huvihariduses osalejaid (75%), huvitegevusest osavõtjaid oli aga nende seas märgatavalt vähem (58%). Suuremates linnades elavate vastajate seas oli võrdsel määral neid, kes osalesid huvihariduses ja huvitegevuses. Väikelinnadest ning maakohtadest pärit noored osalesid mõnes huvitegevuses oluliselt enam kui huvikoolis.

Joonis 3.2. 2017. aastal huvihariduses (n = 1238) ja huvitegevuses (n = 1058) osalenud noorema vanuserühma noored soo ja asulatüübi järgi (%).

Kõige populaarsem valdkond, millega uuringus osalenud noored huvikoolides ja -ringides tegelesid, on sport. Seda märkisid ligi pooled (48%) vanema vanuserühma ning umbes 55% noorema vanuserühma vastajatest (tabel 3.1). Teisel kohal oli muusika, millega tegeldi huvikoolides oluliselt enam kui huviringides. Sama trend ilmnes tantsimise puhul, mida harrastas huvikoolis käijatest umbes 27%, huviringides osalejatest aga 21–23%. Erinevalt vanematest noortest tegelesid noorema vanuserühma noored huviringides veidi enam kunsti, käsitöö ja tehnika/elektronikaga. Võimalik, et need on tegevused, mida pakutakse üldhariduskoolides eeskätt noorematele õpilastele, vanemad õpilased aga eelistavad märgitud huvialavaldkondadega tegeleda spetsiaalses huvikoolis. Vanema vanuserühma vastajate hulgas oli nooremate uuritavatega võrreldes enam neid, kes käisid huvikoolis näitemängu ja foto- või filmikunstiga tegelemas.

Tabel 3.1. Huvialavaldkondadega tegelemise aktiivsus huvikoolides ja huviringides 2017. aastal.

	Vanem vanuserühm				Noorem vanuserühm			
	Huviharidus		Huvitegevus		Huviharidus		Huvitegevus	
	%	N	%	N	%	N	%	N
Sport ja sportlik tegevus	49	330	48	343	56	361	55	367
Muusika	33	224	23	161	33	213	25	167
Tants	27	183	21	151	28	176	23	156
Kunst	18	118	9	66	19	119	21	139
Näitemänguline tegevus	11	71	10	71	6	41	8	55
Foto, film ja video	8	54	4	30	3	22	4	25
Käsitöö	8	52	6	39	9	58	14	93
Tehnika ja elektroonika	8	51	9	64	9	56	12	80
Loodusega seotud tegevused	6	38	6	42	3	20	5	33

Uurides noorte huvialasid soo lõikes, selgub, et poisid tegelesid 2017. aastal ülekaalukalt spordiga (63–67%; tabel 3.2). Sellele järgnes muusikaga ja tehnika ning elektroonikaga tegelemine. Tüdrukute hulgas oli samuti spordiga tegelejaid kõige rohkem, järgnesid muusika alal tegutsejad (enim huvihariduses osalevate neidude seas) ning tantsimise harrastajad (populaarsem nooremate tüdrukute hulgas). Poistega võrreldes oli tüdrukute seas enam neid, kes tegelesid kunsti, näitemängu ja käsitööga. Tüdrukud osalesid poistega võrreldes aga oluliselt vähem tehnika ja elektroonikaga seotud huviringides.

Noorte fookusrühmaintervjudest selgus üldiselt sarnane muster. Poisid rääkisid peamiselt spordist (nt jalgpall, jäähoki, kergejõustik, jõutrenn), mõned ka muusikakoolis või poistekooris käimisest. Vahesel määral nimetasid poisid ka muid huvialasid (nt arhitektuuriring). Tüdrukute hobid olid laialdasemad: lisaks muusikakoolis käimisele ja laulukooris osalemisele tegelesid nad tantsu, võimlemise, spordi ja näitlemisega ning võtsid osa muust ringitegevusest.

Tabel 3.2. Huvialavaldkondadega tegelemise aktiivsus huvikoolides ja huviringides 2017. aastal soo järgi (%).

	Vanem vanuserühm				Noorem vanuserühm			
	Huviharidus		Huvitegevus		Huviharidus		Huvitegevus	
	Poiss (N=130)	Tüdruk (N=248)	Poiss (N=208)	Tüdruk (N=333)	Poiss (N=208)	Tüdruk (N=262)	Poiss (N=277)	Tüdruk (N=309)
Sport ja sportlik tegevus	63	42	64	39	66	44	67	43
Muusika	23	42	13	30	27	35	19	33
Tants	9	29	9	32	9	41	9	36
Kunst	9	21	4	11	15	24	11	30
Näitemänguline tegevus	8	11	5	15	3	9	5	12
Foto, film ja video	8	6	2	6	2	4	3	5
Käsitöö	5	7	3	6	5	11	8	21
Tehnika ja elektroonika	16	3	16	4	15	5	19	6
Loodusega seotud tegevused	4	7	3	6	3	2	4	6

Vanema vanuserühma noortelt, kes ei võtnud osa huviharidusest või -tegevusest, küsiti ka mitteosalemise põhjuste kohta. Kõige sagedamini nimetati ajapuudust osalemise takistajana (52%; tabel 3.3). Sagedasteks põhjusteks olid veel huvi puudumine hobidega tegelemise vastu, info nappus

tegevuste kohta (eriti huvikoolide puhul) ja sobivate või eakohaste tegevuste puudumine. Märkimisväärib veel see, et 15% huvihariduses mitte osalenud noore arvates toimuvad tegevused nende jaoks liiga kaugel ja iga kaheksanda jaoks on need väga kallid. Huvitegevuse puhul nimetati neid asjaolusid palju vähem. Mõni protsent (2–3%) mitteosalenutest kurtis huvihariduse ja -tegevuse ruumide ja vahendite madala kvaliteedi ning osalejate või juhendajate ebameeldivuse üle.

Uurides mitteosalemise põhjusi soo ja asulatüübi järgi, selgub kaks märkimisväärt erinevust. Noormehed (58%) on neidudega (34–39%) võrreldes oluliselt enam väitnud, et nad ei olnud piisavalt huvitatud huvikoolis või -ringis käimisest. Huvikooli liigset kaugust ja raskusi sinna kohale jõuda töid takistusena välja enim maal elavad vastajad (29% mitteosalenutest). Tallinnas (10%), suuremates (7%) ja väikestes linnades elavatest noortest (11%) oli huvikooli halba asukohta nimetanuid kolm korda vähem.

Tabel 3.3. Põhjused, miks vanema vanuserühma noored ei osalenud 2017. aastal huvihariduses ja huvitegevuses.

	Huviharidus		Huvitegevus	
	%	N	%	N
Polnud piisavalt aega	53	613	52	396
Polnud huvi osalemiseks	41	474	44	332
Polnud piisavalt infot huvihariduse/ huvitegevuse kohta	31	360	23	173
Mulle sobivaid/eakohaseid tegevusi ei pakutud	21	247	21	157
Tegevuste toimumiskoht asus liialt kaugel või oli halvasti ligipääsetav	15	177	8	57
Osalemine maksis liiga palju	12	137	6	42
Pakutu ei vastanud minu ettekujutusele sellest tegevusest	8	99	8	60
Tervis ei võimaldanud osaleda	4	46	5	38
Ruumid ja vahendid olid kehvad	3	40	2	18
Huvipakkuvad tegevused ei toimunud minu emakeeles	3	40	2	16
Mulle ei meeldinud juhendaja(d)	3	39	2	17
Mulle ei meeldinud teised osalejad	3	37	3	25

Fookusrühmaintervjuides tulid jutuks põhjused, miks noored ei saa tegeleda mingi huvialaga või on jätnud selle pooleli. Mitmed põhjused sarnanesid eelnevalt kirjeldatuga. Noored, eriti väiksemas asulas elavad intervjuueeritud, väitsid, et hobisid, millega nad sooviksid tegeleda (nt videote töötlemine, tennis, poks, motosport, personaalsed laulutunnid), ei pakuta nende elukohas ning selleks tuleks käia teises linnas, mis on kaugel. Põhjuseks oli ka sobiva treeneri/juhendaja puudumine või lahkumine töölt (nt pensionile).

„Kunagi oli kergejõustiku trenn, kus ma käisin, aga see lõpetati ära, kuna treener, kes oli, läks pensionile.“ (FN2)

„Mulle meeldib videosid töödelda. /.../ Ma olen väga tahtnud minna kuskile, kus ongi õpetajad, kes õpetavad ja aitavad ja abistavad. Aga meil on väike linn, piiratud võimalustega. Selleks peab Tallinnasse tulema.“ (FN9)

Üks väikelinnas elav neiu nentis, et tema kodukohas ja ka mujal maapiirkondades on huvitegevuste valik piiratud. Lisaks takistas noori soovitud hobidega tegelemast hind. Mõned hobi pooleli jätnud või sellest loobunud noored tunnistasid, et (aasta-aastalt tõusvale) osavõtutasule, varustusele ja võistlustele kuluv summa on liiga suur, et nende pere suudaks seda katta.

„Kunagi mõtlesin tennist minna mängima. Sa pead tulema selleks Tallinnasse, transport... Tennis on kallis ala. Kõik need asjad. Pole lihtsalt võimalik selle kõige eest maksta. Rääkisin vanematega, trenni raha on ok, aga transport, mis kulub edasi-tagasi, see võtab liiga palju.“ (FN9)

Mõned noored jätsid harrastuse pooleli igavuse ja tegevuse üksluisuse tõttu. Näiteks paar sporditrennis käinud noort arvas, et pidevalt sama treeningprogramm tüütab ajapikku ära. Probleemiks osutus ka ajanappus ning halb transpordiühendus, millel peatume lähemalt edaspidi.

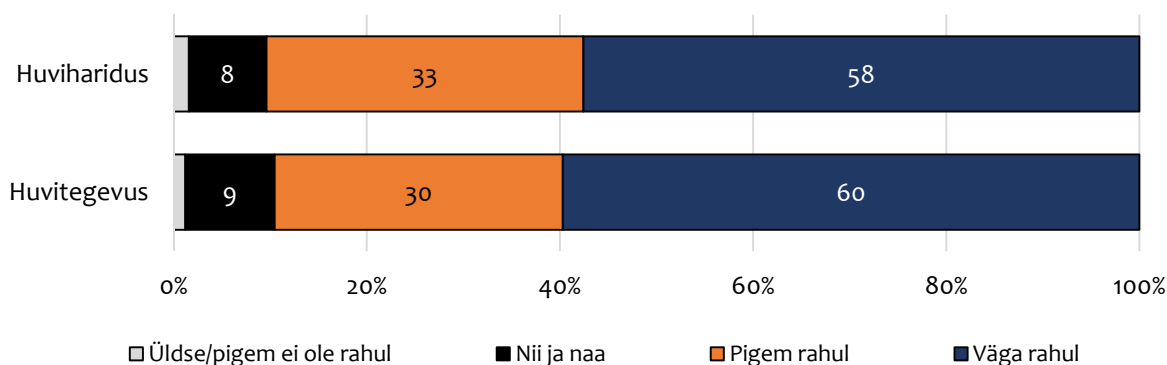
„Käisin kuus aastat, tegelikult viis, kergejõustikus ja tulin sealt ära, kuna muutus igavaks. Sest kõik trennid olid täpselt ühesugused ja väga lihtsad.“ (FN9)

„Mul vahest paar tundi päeva lõpus kaovad ära, sest ma ei saa millegi muuga trenni. Ja õppida on vahest raske, sest nii pikad trenni päevad on, et kodus on raske õppida.“ (FN4)

„Kergejõustiku trenn võiks... kaugemal on, aga peale kooli, meil on neljani tunnid, ei ole võimalik sinna minna.“ (FN2)

Vanema vanuserühma rahulolu huvihariduse ja -tegevusega

Vanema vanuserühma noorte hinnangud huviharidusele ja -tegevusele olid väga positiivsed. Suurem osa noortest oli kas väga või pigem rahul huvihariduses ja huvitegevuses osalemisega (umbes 90%; joonis 3.3). Vähem kui kümnendik oli neutraalsel seisukohal ning väga vähesed vastajad väljendasid huvihariduse ja -tegevuse suhtes rahulolematust. Poiste ja tüdrukute ning erinevat tüüpi asulates elavate vastajate hinnangud olid üsna sarnased. Erandiks oli huviharidus, millega rahulolu oli tüdrukute seas oluliselt kõrgem. Näiteks oli huvikoolis käimisega väga rahul olevaid tüdrukeid 67%, poisse aga 45%. Seevastu märkisid poisid tunduvalt sagedamini kui tüdrukud, et nad on huviharidusega pigem rahul (osakaalud vastavalt 41% ja 26%). 2015. aasta noorsootöös osalejate uuringu tulemused näitasid, et siis oli 12–26-aastaste vastajate huviharidusega rahulolu üsnagi sarnane praegusega (väga rahul vastanud oli 2015. aastal 61%), kuid huvitegevusega rahulolu oli madalam (väga rahul olevaid noori oli 50%)³⁷.

Joonis 3.3. Vastajate rahulolu huvikoolis käimisega (N=634) / huvitegevuses osalemisega (N=660, vanem vanuserühm).

³⁷ Noorsootöös osalevate noorte rahulolu noorsootöoga. Lõpparuanne. (2016). Ernst & Young Baltic AS, Eesti Noorsootöö Keskus, Haridus- ja Teadusministeerium.

Ka intervjueeritute hinnang huvikoolis või -ringis käimisele oli üldiselt positiivne. Neile meeldis oma huvialaga tegeleda, kuna see pakub põnevust, on loominguine ja arendav. Mõni uuritav ütles lihtsalt, et „mina olen väga rahul“, osa oli oma vastuses konkreetsem.

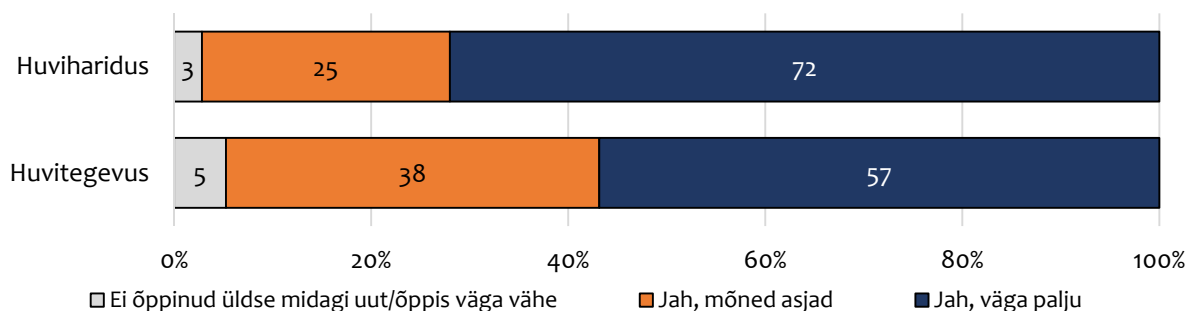
„Seal (arhitektuurikool) on lahe käia, kuna me saame seal hullult makette teha. Seal onapid täis asju, millest me saame kasutada.“ (FN10)

„Trenni (tõukerattatrenn) juures meeldib, et saab sõita. Õpetatakse trikke.“ (FN1)

„Meistrikoda. Teeme erinevaid asju, näiteks vormime savist, maalime või teeme mingeid loomi või joonistame. Valime, mida teha tahame.“ (FN1)

„Eriti meeldib muusikakoolis pillimängimine. Alustasin 5-aastaselt ja ei taha veel ära lõpetada.“ (FN9)

Valdav enamik küsitlusele vastajaid oli õppinud huvihariduses ja huvitegevuses osalemisega midagi uut (joonis 3.4). Vähesed vastajad (3–5%) nentisid, et nad ei olnud üldse midagi õppinud või õppisid väga vähe. Noorte hinnangutest selgub, et huvikoolis käies õpitakse enam teadmisi ja oskusi kui huvitegevuses osalemisega. Nimelt oli huvihariduses osalejate seas (72%) oluliselt enam kui huvitegevuses osalejate hulgas (57%) neid, kes olid omandanud väga palju uusi asju. Huviharidusele antud hinnangutes esinevad ka olulised soolised erinevused. Tüdrukud olid poistega võrreldes märkinud enam, et nad on huvikoolis käies õppinud väga palju uut (osakaalud vastavalt 78% ja 61%). Ehkki uuringuandmed ei võimalda erinevust otseselt seletada, võib oletada, et kuna huviharidus põhineb kinnitatud õppekaval, huvitegevusi aga korraldatakse vabamas vormis, siis võib uue omandamise määr sellega seotud olla.

Joonis 3.4. Uue õppimine huvikoolis käimise (N=636) / huvitegevuses osalemise (N=665) käigus (vanem vanuserühm).

Intervjuudes osalenud noored arvasid samuti, et huvihariduses ja -tegevuses osalemine on neile väga kasulik. See arendab füüsilisi, kultuurilisi, kognitiivseid ja sotsiaalseid võimeid ning oskusi, samuti laiendab teadmistepagasit. Näiteks väitis muusikakoolis käiv neiu, et laulmine ja pilli õppimine, eriti solfedžotunnid, arendavad loogilist ja matemaatilist mõtlemist, edendavad ajutegevust ning on kasuks kooliõpingutes.

„Ma arvan, et muusikakool annab kindlasti loogilist mõtlemist ja poks annab enesekaitset. Kui sa muusikakoolis õpid muusikat ja pilli, siis on muusikas lihtsam ja solfedžoks on vaja matemaatilist mõtlemist, et siis on matemaatikas lihtsam. Ka muusikaajalugu, siis osaliselt on ajaloo tunnis lihtsam. Ma arvan, et need, kes muusikakoolis käivad, nende aju treenitakse, aju on rohkem töös, mõtleb. Paljudel on paremad tulemused ka koolis.“ (FN9)

Spordiga tegelevad noored arvasid, et neil on harrastuse tulemusena parem füüsiline vorm ja rohkem jõudu. Näiteringis käimine õpetab aga eneseväljendust ja -kontrolli. Positiivse asjana nimetati veel silmaringi avardamist. Võistlustel käimine mõnes teises Eesti piirkonnas või riigis annab võimaluse tutvuda erinevate paikade ja inimestega. Hobidega tegelemine arendab suhtlemisoskust ja võimaldab

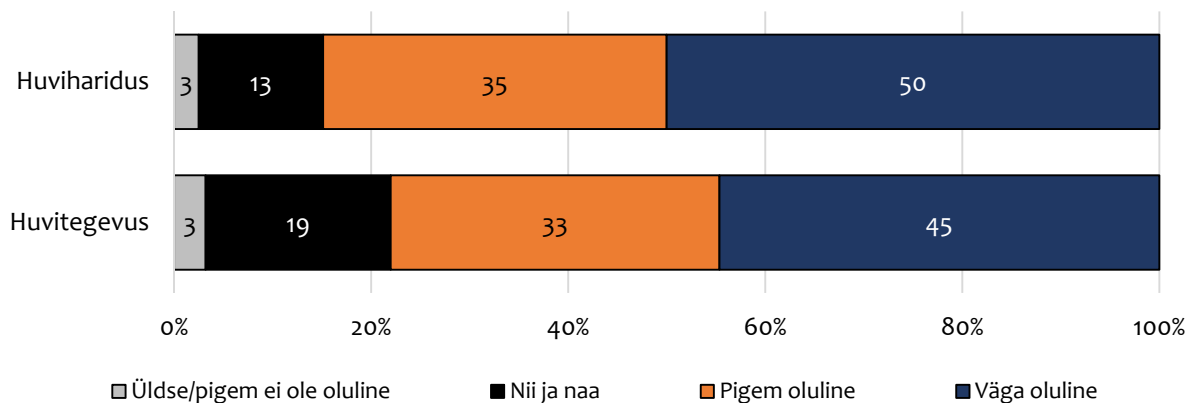
leida uusi sõpru. Lisaks arvati, et huvikoolis või -ringis käimine on muutnud neid vastutustundlikumaks ja aktiivsemaks, õpetanud juhtimis- ja planeerimisoskust.

„Mina ise olen väga palju julgust saanud juurde, tutvused, et ma ei suhtleks nendega (vestluskaaslastega), kui ma ei oleks kusagil koos olnud. Tutvused ja kogemused ja kõik, palju avatumaks muudab, seltskondlikumaks.“ (FN3)

„Võistlused on ka erinevates Eesti paikades või välismaal, saad Eestit tundma rohkem õppida ja meil on ka tantsulaagrid erinevates kohtades. Iga aasta näed uut paika, uut kohta. Vahest Lõuna-Eestis, vahest Põhja-Eestis, et siis näedki, et Lõuna-Eesti on päikeselisem kui Põhja-Eesti.“ (FN9)

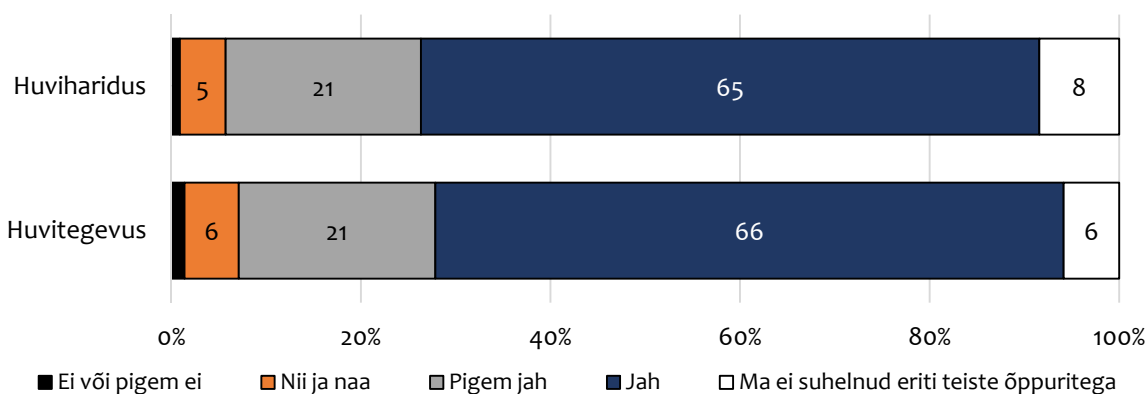
„Hobidest leiab endale näiteks mõned tulevikuplaanid. Näiteks kui sa oledki näiteringis, sa võib-olla mõtled isegi, et tahad kunagi tulevikus näitlejaks saada.“ (FN9)

Umbes pooled vastajatest pidasid huvihariduses ja -tegevuses osalemist enda jaoks väga oluliseks, kolmandik aga pigem oluliseks (joonis 3.5). Huvikoolides käimist nimetati isegi veidi olulisemaks kui huvitegevuses osalemist. Üksnes 3% noortest ei kinnitanud, et osalemine huvikoolis või -tegevuses oleks tema jaoks oluline. Märgatavad soolised erinevused ilmsesid ainult huvitegevusele antud hinnangutes. Tüdrukud pidasid huvitegevusest osavõtmist olulisemaks kui poisid (väga oluliseks nimetanud tüdrukuid oli 51%, poisse aga 40%).

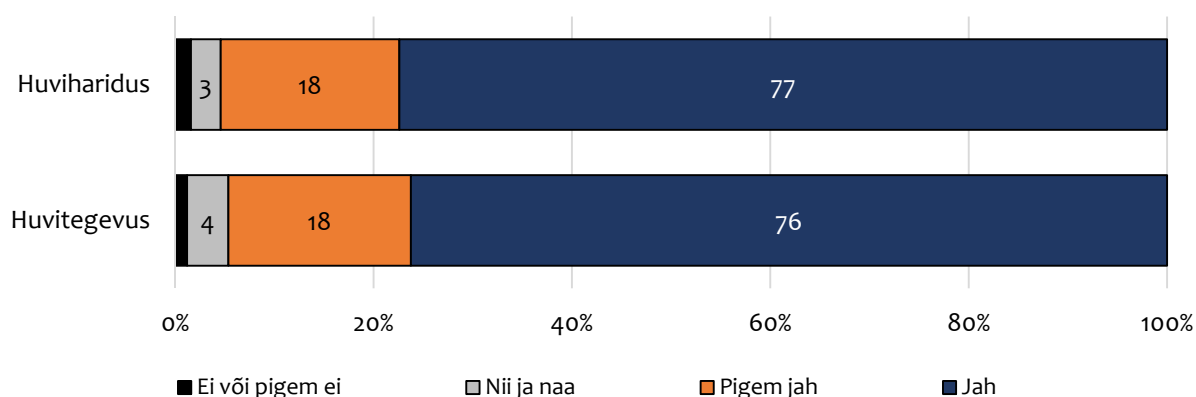

Joonis 3.5. Huvikoolis käimise (N=634) / huvitegevuses osalemise (N=665) olulisus (vanem vanuserühm).

Joonised 3.6 ja 3.7 kirjeldavad huvihariduses ja huvitegevuses osalenud noorte hinnanguid suhetele teiste õppijatega ning õpetajatega. Huvitegevuse puhul on analüüsist välja jäetud nende noorte vastused, kes olid ise tegevuse juhendajad (ainult 5 vastajat) või kes ekslikult arvasid, et tegevusel puudus juhendaja (12 vastajat). Noorte hinnangud huvihariduse ja -tegevuse sotsiaalsele keskkonnale olid üsna positiivsed. Valdav enamik noortest pidas oma suhteid kaasõppurite (66%) ja eriti õpetajate/juhendajatega (77%) väga heaks. Umbes iga neljas hindas suhteid pigem heaks. Üksikud vastajad väljendasid rahulolematust läbisaamises teiste õppijate ja õpetajatega.

Joonis 3.6. Head suhted teiste huvikooli (N=641) / huvitegevuse õppuritega (N=665) (vanem vanuserühm).

Joonis 3.7. Head suhted huvikooli (N=638) / huvitegevuse (N=644) õpetajate või juhendajatega (vanem vanuserühm).

Fookusrühmades osalenud noored hindasid samuti suhteid huvikoolide ja -ringide kaaslaste ning juhendajatega heaks. Mitmed noored väitsid, et neile meeldib juhendaja, sest ta on *lahe*, õpetab hästi ja suhtub noortesse kenasti. Näiteks üks Tallinnas elav spordiga tegelev noormees ütles, et ta saab tennis käies kõigiga hästi läbi, treener on hea ja keskkond tekitab *koduse tunde* (FN8). Vene põhi-koolis õppivad noored väitsid, et nende jaoks on tähtsam *sisu ja suhtumine, mitte vahendid ja ruum*, kuigi ideaalis peaks kõik hea ja meeldiv olema.

„Mul on vedanud, mul on hea treener“ (FN5)

„Mulle meeldib, kuidas õpetajad kohtlevad meid. Väga meeldivalt selgitab.“ (FN5)

Mõned noored avaldasid siiski ka kriitikat. Nad väitsid, et neid ja teisi osalejaid häirib treenerite kerge ärritus ja ebaõnnestunud soorituste puhul negatiivsete märkuste tegemine. Üks tantsutrennis käiv tüdruk sõnas, et juhendajal on kaldumus oma paha tuju noorte peal välja elada, mille tõttu on mitmed noored trennist lahkunud.

„Vähemalt ma tunnen seda, et treener on hästi emotsionaalne, et kui tal ongi midagi halvasti läinud päeval, siis ta mitte ei suru seda alla, vaid ta lihtsalt purskab sellest vihast meie peale. Ja siis tunneme meie end halvasti, et treener on vihane, ja meie peame tegema kõike selleks, et ta lihtsalt ei oleks enam nii vihane. /.../ Muidu on treener tore, aga kui tal on halvasti päeval, siis kogu see viha tuleb meie peale, see mulle ei meeldi.“ (FN9)

Noorte jaoks on oluline, et neid kaasatakse noorsootöö parendamisse ja ürituste korraldamisse. 30% huvikoolis ning 28% huviringis osalevatest noortest olid teinud juhendajale ettepaneku tegevuse paremaks ja huvitavamaks muutmiseks (tabel 3.4). Veidi üle poole noortest arvas, et selleks ei olnud

vajadust. Enamik noortest, kes olid juhendajale teinud soovitusi, väitsid, et nende arvamusi võeti arvesse peaaegu alati (47–53%) või mõnikord (37–41%). Kusjuures huviringides osalevate noorte hulgas oli pisut enam neid, kelle arvamustega arvestati peaaegu alati. Kaks kolmandikku noorsootöös osalevatest noortest oli saanud kaasa teha mõne ürituse korraldamisel. Umbes iga neljas huvikoolis või -ringis käiv noor oli ise mõne tegevuse algatanud või selle läbi viinud.

Intervjuude tulemustest selgus samuti, et noortel oli erinevaid kogemusi võimalusega noorsootöö-tegevustes kaasa rääkida. Osa noori rääkis, et juhendajad küsivad nende arvamusi ja võtavad seda ka arvesse. Näiteks võimaldavad juhendajad valida noortel laule, mida laulda, ning pakkuda välja tantsusamme. Lõuna-Eesti aleviku fookusgrupis osalejad jutustasid, kuidas neil on noored olnud ise algatajateks ja teinud teistele noortele ringe.

„Mõnikord nad ütlevad, et teeme savist midagi, aga saame ise valida, et mida sellest teeme.“ (FN1)

„Meil on vastupidi, et kui ütleme, et võiks hoopis niimoodi olla see liigutus või... Siis ta (treener) kuulab meid ja mõtleb kaasa, et jah, võikski niimoodi olla. Ja vahepeal ongi meil tantsijatel paremad ideed kui tal ja ta on väga impressive. Meid kuulatakse küll.“ (FN9)

„Talvel treener ütles, et minge jookske tänaval ringe. Ma ütlesin, et külm on. Treener ütles, et hästi, jookse siis saalis. /.../ Treener küsib mõnikord, et kas on hästi, ei ole väsinud, kas saate ikka veel? Kooris küsitakse, et kas tahate laulda? Valige, millist laulu.“ (FN5)

Tabel 3.4. Noorte kaasamine huvihariduse/huvitegevuse paremaks muutmise ja ürituste korraldamisse (vanem vanuserühm).

		Huviharidus		Huvitegevus	
		%	N	%	N
Kas oled teinud juhendajale ettepanekuid tegevuse paremaks ja huvitavamaks muutmiseks?	Jah	30	191	28	178
	Ei	14	86	19	124
	Selleks polnud vajadust	56	354	53	342
Kas juhendajad arvestasid Sinu soovide ja arvamustega?	Peaaegu alati	47	89	53	54
	Mõnikord	41	78	37	40
	Pigem harva / üldse mitte	9	18	7	6
	Ei oska öelda	3	6	3	5
Kas Sa oled huvikoolis/ringis saanud osaleda mõne ürituse või tegevuse korraldamisel?	Jah	66	421	67	434
	Ei	34	213	33	214
Kas Sa oled huvikoolis/ringis saanud ise algatada või läbi viia mõne ürituse või tegevuse?	Jah	22	137	24	155
	Ei	78	497	76	493

Mõnel uuritaval on olnud vastuolulisi kogemusi. Nad nendivad, et noorte arvamuste kuulda võtmine sõltub juhendaja isikuomadustest ja valmisolekust noori aktsepteerida. Nende sõnul eakamad (tõenäoliselt varasema pedagoogilise väljaõppega) õpetajad arvestavad vähem noorte soovidega. Noortele meeldib rohkem, kui neisse suhtutakse kui võrdväärsetesse partneritesse.

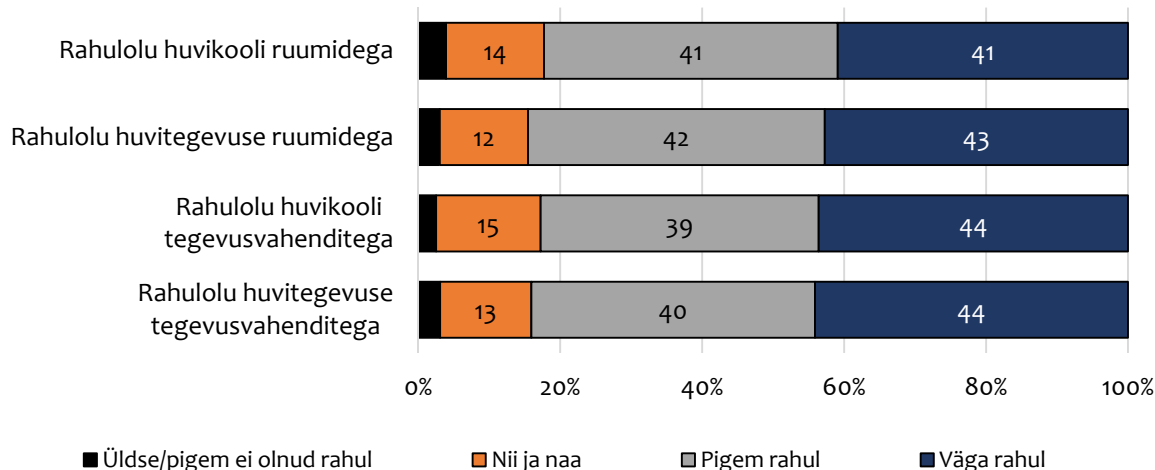
„Poksitreennis on nii, et üks treener on hästi sõbralik, kuulab. Teine on keskmine ja kolmas on hästi kuri ja kunagi midagi ette ei võta ja kui ei tee, on hästi kuri. Muusikakoolis nad kuulavad, on väga toetavad ja see mulle meeldib.“ (FN9)

„Lastekooris ei kuulata noorte arvamust, tütarlaste kooris jah. Ühes on vana ja kuri õpetaja ja teises noor ja lahke.“ (FN8)

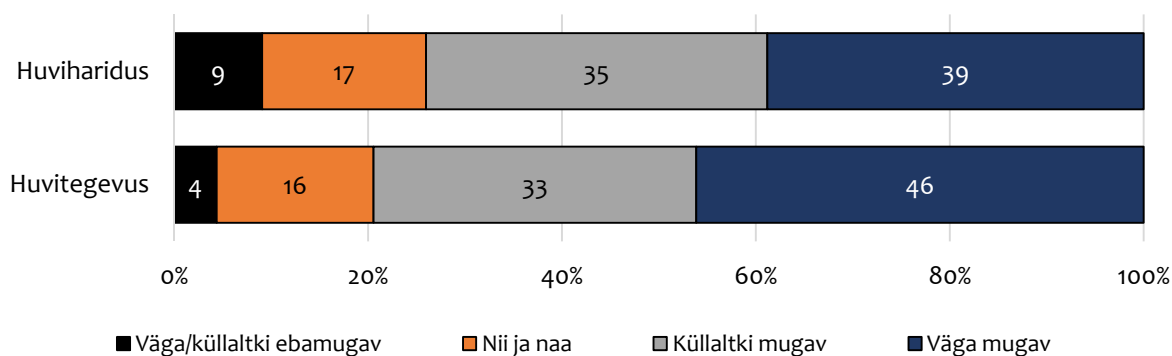
Intervjuudes osales noori, kes ütlesid, et nad ei olegi algatanud diskussiooni selle üle, et midagi huvitegevuses muuta. Näiteks ühe väikelinna noored, kellest mitmed kuulusid nooremasse vanuserühma, arvasid, neil ei ole eriti võimalusi huvitegevuse sisu ja vormis suhtes kaasa rääkida (FN1).

Umbes 85% vastajatest oli huvikooli ja huvitegevuse ruumide ning tegevusvahenditega (nt kunsti- ja sporditarbed, muusikavahendid) rahul (joonis 3.8). Seitsmendik uuritavatest oli erapooletul arvamusel. Ruumide ja tegevusvahenditega rahulolematuid noori oli 3%.

Enamik vastajaid arvas, et noorsootöö toimumiskoht on üsna ligipääsetav, kusjuures huvitegevuse tegevuskohta on veidi lihtsam kohale jõuda kui huvikooli (joonis 3.9). Näiteks hindas 46% huvitegevuses osalenutest tegevuspaika kohale jõudmist väga mugavaks, huvikoolide kohta arvas sama aga 39%. Umbes iga kümnes vastaja pidas huvikooli päralt jõudmist väga või küllaltki ebamugavaks, huvitegevuse puhul oli neid aga 4%. Selline erinevus tuleneb asjaolust, et huvikoolid asuvad enamasti linnades, mõnikord kodust ja koolist kaugel, ent huvitegevust korraldavad peamiselt üldhariduskoolid, mis asuvad suurema tõenäosusega kodule lähemal, või siis on huvitegevused korraldatud koolipäeva pikendusena. Asulatüüpide võrdluses selgus, et kõige enam olid huvikooli asukohaga rahul tallinlased (48% pidas sinna jõudmist väga mugavaks), seejärel väikelinnade noored (45%), siis suuremates linnades elavad vastajad (39%) ning kõige vähem rahuolevaid vastajaid elas maal või alevikus (29%).

Joonis 3.8. Rahulolu huvikooli (N=638) / huvitegevuse (N=660) ruumidega ja tegevusvahenditega (vanem vanuserühm).

Joonis 3.9. Huvikooli (N=639) / huviringi (N=661) tegevuspaika kohal jõudmise mugavus (vanem vanuserühm).

Sarnased tulemused selgusid ka intervjuudest. Tallinnas elavad noored huvikooli/ringi jõudmise või sealt ärasaamise teemat ei tõstatanud. Seevastu maal või väikelinnas elavad noored tundsid, kuidas huvikooli või -ringi kaugus nende kodust ja koolist raskendab seal käimist. Noored juba valisid trenne ja ringe selle järgi, mis on kodu lähedal ning kus oleks võimalik hõlpsalt käia. Mõned intervjuueeritud olid hobiga tegelemisest loobunud või jätnud selle pooleli toimumispaiga kauguse tõttu. Maalt linna trenni käimine eeldab head transpordiühendust või nõuab vanematelt valmisolekut ja aega lapsi sõidutada. Kui vanemad aidata ei saa ja bussühendus on kehv, tuleb lapsel huvialaga tegelemine lõpetada või leppida pikkade bussiooteaegadega. Mõned intervjuueeritavad nentisid, et pärast kooli saab veel bussiga trenni, kuid trennist koju enam mitte. Üks vastaja ütles, et tema pidi viimastest koolitundidest ära minema, et jõuda bussile. Mõnes piirkonnas aitab ka kool transpordiga, kuid see võimalus on piiratud ning kõigile ei jätku bussis kohti.

„Nii kaua käisin, kui sain käia (kergejõustikus). Kuuendas klassis pidin suurte trenni üle minema ja siis veel käisin mingi aasta väikeste tennis ja siis need kellaajad ei klapi ja ma ei saa enam käia. Elan maal ja keeruline on mitte kohale, vaid ära minemine.“ (FN1)

„Bussid käivad hästi harva ja hilja ei käi enam bussi, et kui trenn lõpeb 7–8, siis ei saa enam millegagi koju.“ (FN4)

„Trenni asukoht on teises linnas. Bussiga viiakse 2 korda kuus. Kõik ei saa kogu aeg. Vahel saab ja vahel ei saa. Mõned uued tulevad juurde ja väikse bussiga minnakse ja kõik ei mahu. Võiks kogu aeg saada käia.“ (FN1)

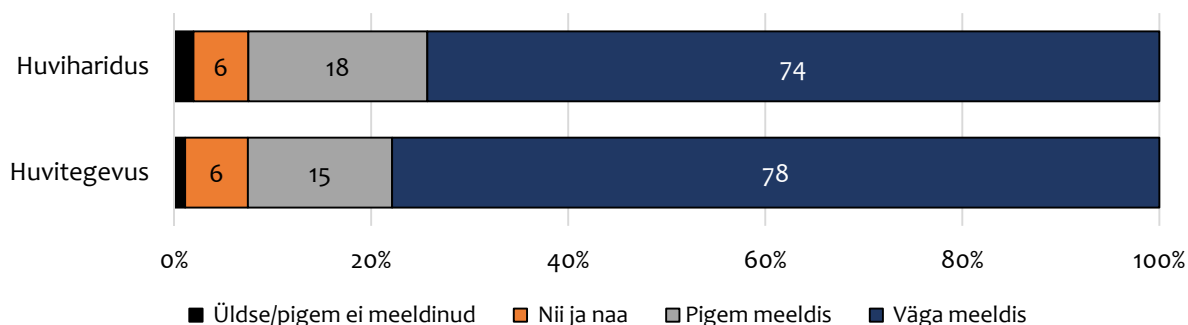
Fookusgruppides tegid noored ise ka mõned ettepanekud olukorra parandamiseks:

„Rääkida noortega, mida nad tahavad teha ja võimaldada seda või siis panna käima koolibussid linnade vahel, need ei maksaks midagi ja noored saaksid minna ja teha oma hobi.“ (FN9)

„Koolides võiks olla rohkem (ringe), siis oleks hea lähedal käia.“ (FN10)

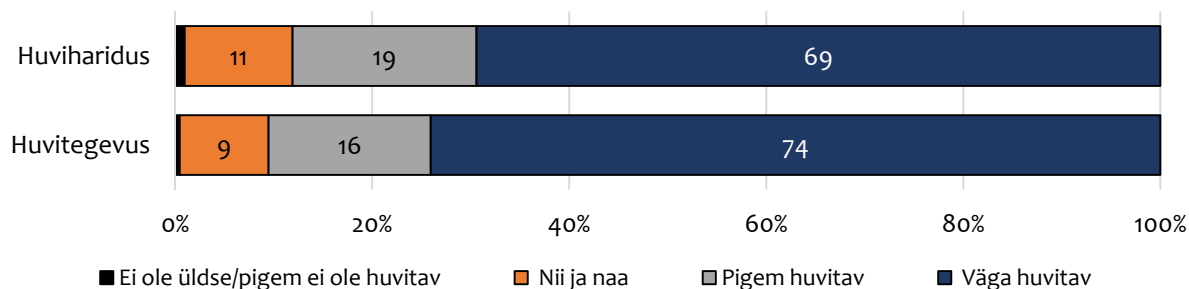
Noorema vanuserühma rahulolu huvihariduse ja -tegevusega

Noorema vanuserühma noorte rahulolu huvihariduse ja -tegevusega oli väga kõrge – 92% noortest meeldis käia huvikoolis või huviringis (joonis 3.10). Kõrvutades käesoleva uuringu tulemusi 2015. aastal korraldatud noorsootöös osalejate uuringu tulemustega, võib väita, et noorte rahulolu huvihariduse ja -tegevusega on vahepeal tõusnud. Näiteks märkis eelmises uuringus 68% 7–11-aastaste noortest, et neile meeldis väga huvikoolis käia³⁸. Sama näitaja huviringis osalenute kohta oli 66%. Enamik noori arvas, et huvihariduses või -tegevuses osalemine on huvitav (joonis 3.11). Huvitegevuses osalemist (74%) pidas väga huvitavaks pisut enam noori kui huvikoolides käimist (69%).

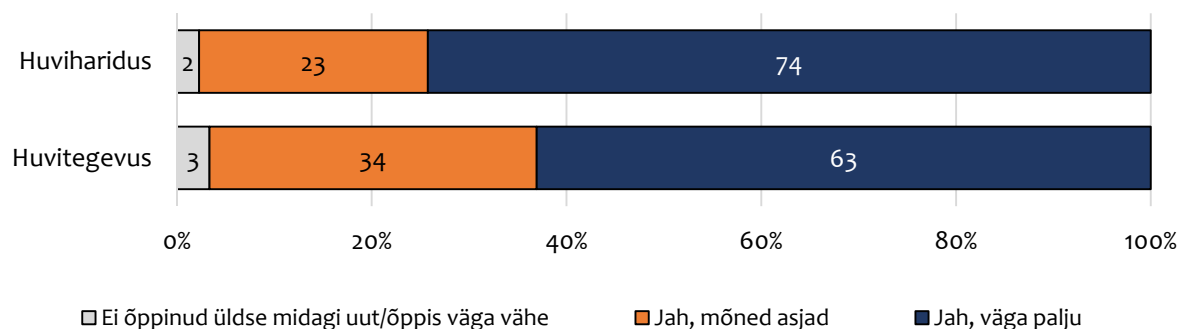
Joonis 3.10. Huvikoolis (N=611) / huviringis (N=628) käimise meeldivus (noorem vanuserühm).

³⁸ Noorsootöös osalevate noorte rahulolu noorsootöoga. Lõpparuanne. (2016). Ernst & Young Baltic AS, Eesti Noorsootöö Keskus, Haridus- ja Teadusministeerium.

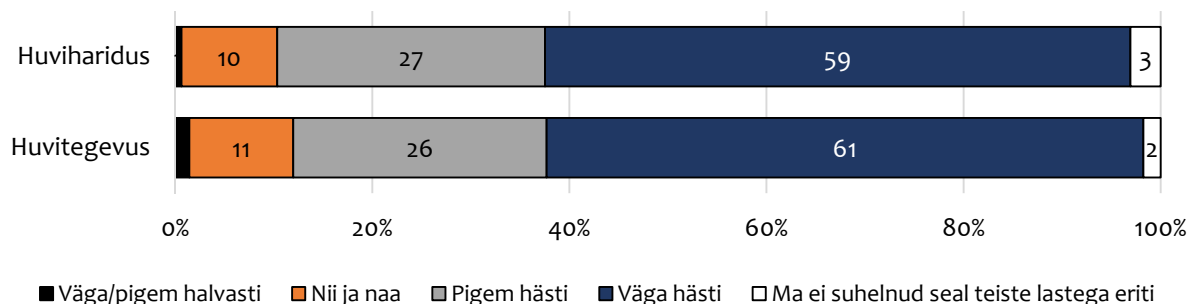
Joonis 3.11. Huvikoolis (N=621) / huviringis (N=632) käimise huvipakkumus (noorem vanuserühm).

Jooniselt 3.12 selgub, et valdav enamik noori oli noorsootöös osalemisest õppinud uusi teadmisi ja oskusi. Huvikoolis käimisest olid noored õppinud rohkem uut kui huvitegevuses osalemisest (väga palju õppinute osakaalud vastavalt 74% ja 63%). Vanuserühmi omavahel võrreldes selgub, et nooremate ja vanemate vastajate hinnangud huvikoolis uute teadmiste ja oskuste omandamisele on üsna sarnased. Huviringis osalejate vastustes ilmneb aga erinevus. Nimelt on noorema vanuserühma vastajate hulgas veidi enam kui vanema vanuserühma noorte seas (57%) neid, kes on huviringis õppinud väga palju asju.

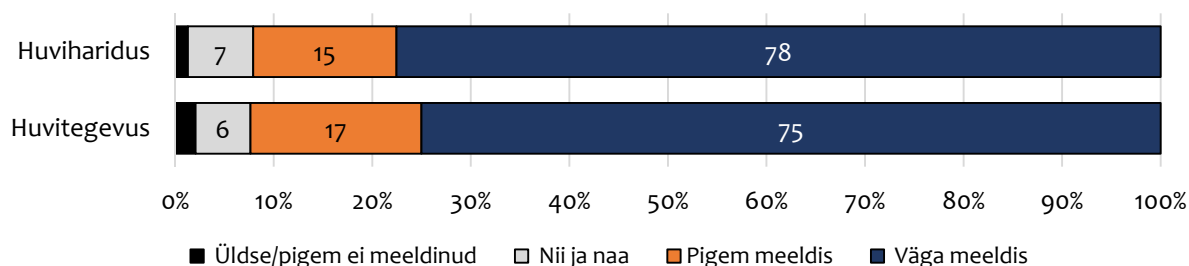

Joonis 3.12. Uue õppimine huvikoolis käimise (N=613) / huviringis (N=628) osalemise käigus (noorem vanuserühm).

Uuritavate arvates olid nende suhted noorsootöös osalejatega head. Umbes 60% noortest sai teiste õppuritega väga hästi läbi, iga neljas aga pigem hästi (joonis 3.13). Kümnendik ei pidanud suhteid ei heaks ega halvaks. Hinnang juhendajate meeldivusele oli positiivsem kui teistele osalejatele – 93% vastajatest märkis nii huvikooli kui ka huviringi puhul, et neile meeldivad juhendajad (joonis 3.14). Siinkohal tuleb arvesse võtta, et vanema vanuserühma ankeedis olid küsimused teiste õppurite ja juhendajatega läbisaamise kohta veidi teistmoodi sõnastatud (küsitati, kas suhted on head).

Joonis 3.13. Läbisaamine teiste huvikoolis käivate (N=618) / huviringis osalevate (N=626) noortega (noorem vanuserühm).

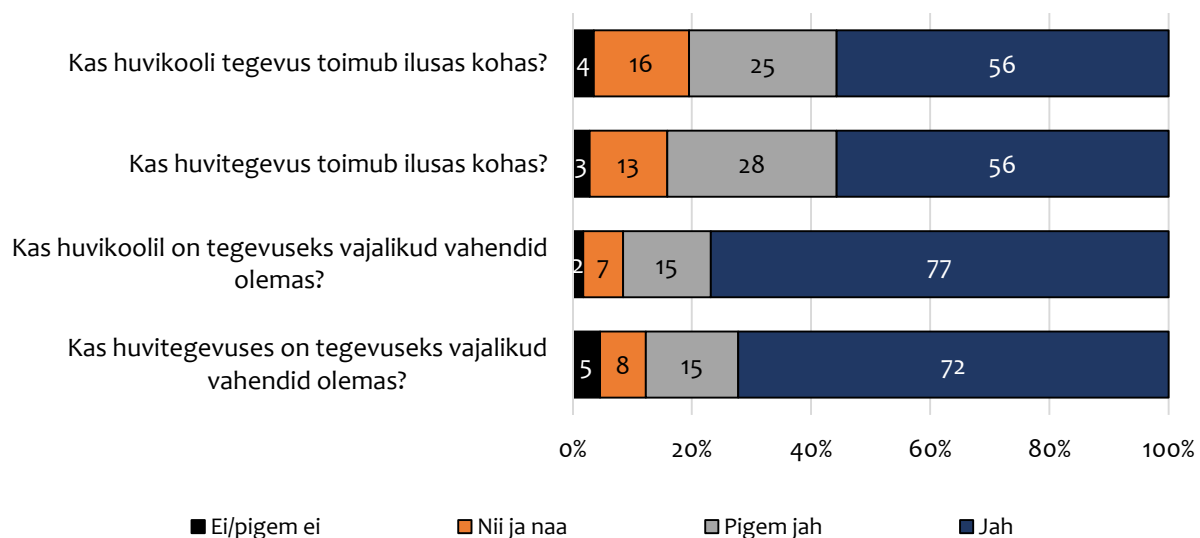
Joonis 3.14. Huvikooli (N=619) / huviringi (N=628) õpetaja või juhendaja meeldivus (noorem vanuserühm).

Iga teine huvitegevuses ning 55% huvihariduses osalenutest vastas, et juhendajad kuulavad nende arvamusi ja soove (tabel 3.5). Kolmandik uuritavatest väitis, et nende arvamusi kuulatakse mõnikord, umbes kümnendiku hinnangul aga harva või üldse mitte. Huvihariduse puhul on nooremate vastajate seas vanemate uuritavatega võrreldes veidi enam neid, kelle arvamusi võetakse kuulla. Huvitegevuse puhul on vastupidi – vanemate osalejate soovide ja seisukohtadega arvestatakse veidi enam kui nooremate omadega. Nooremate vastajate seas on ka rohkem selliseid, kes ei osanud küsimusele vastata. 58% huvikoolis ning 54% huviringis osalevatest noorema vanuserühma noortest olid osalenud mõne ürituse korraldamisel, 12–14% noortest oli aga ise tegevuse algatanud või selle läbi viinud. Vanema vanuserühmaga võrreldes on need näitajad mõnnevõrra väiksemad (8–13 protsendipunkti).

Tabel 3.5. Noorte osalemine ürituste korraldamisel ning nende arvamuste kuulla võtmine (noorem vanuserühm).

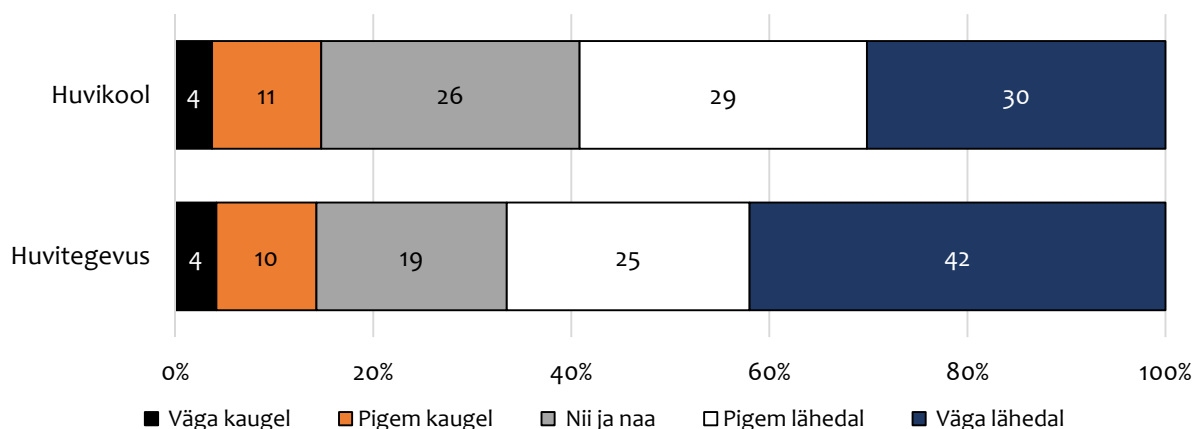
		Huviharidus		Huvitegevus	
		%	N	%	N
Kas juhendajad kuulavad Sinu soove ja arvamusi?	Peaaegu alati	55	339	50	311
	Mõnikord	31	192	31	196
	Pigem harva / üldse mitte	8	47	11	70
	Ei oska öelda	6	42	8	52
Kas Sa oled huvikoolis/ringis saanud osaleda mõne ürituse või tegevuse korraldamisel?	Jah	58	373	54	366
	Ei	42	267	46	306
Kas Sa oled huvikoolis/ringis saanud ise algatada või läbi viia mõne ürituse või tegevuse?	Jah	12	76	14	93
	Ei	88	564	86	579

Suur osa noortest (81–84%) arvas, et õppimine huvikoolis või huviringis toimub ilusas kohas (joonis 3.15). 13–16% vastajatest ei pidanud toimumiskohta ei ilusaks ega inetuks. Umbes 90% uuritavate arvates olid huvihariduseks ja huvitegevuseks vajaminevad vahendid (nt muusikariistad, kunsti- ja sporditarbed) huvikoolides või huviringides olemas (joonis 3.15). Vähesed noored, huvitegevuses osalejate seas oli neid veidi enam, ei olnud vahendite olemasoluga rahul.

Joonis 3.15. Vastaja rahulolu huvikooli (N=614) / huviringi (N=623) koha ja tegevusvahenditega (noorem vanuserühm).

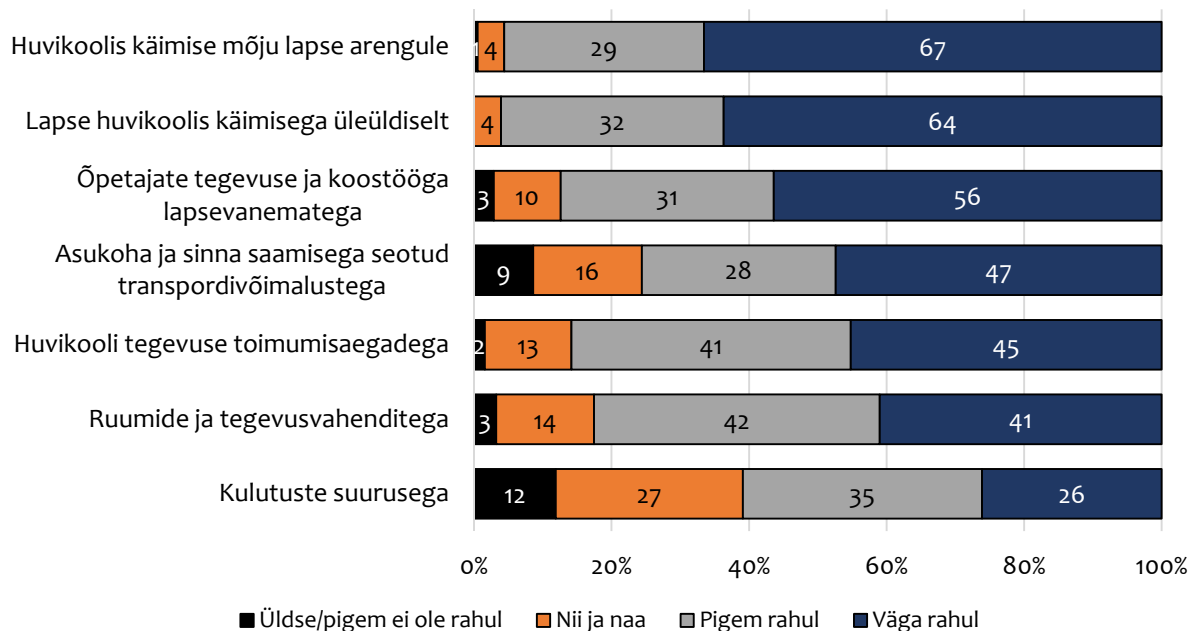
Suurema osa vastanute jaoks asus tegevuse toimumiskoht kodu või kooli lähedal (seda eriti huvitegevuste osas), asukohta pidasid kaugeks ca 15% (joonis 3.16).

Joonis 3.16. Huvikooli (N=617) / huviringi (N=624) asumine kooli või kodu lähedal (noorem vanuserühm).

Lastevanemate rahulolu lapse huvihariduses ja -tegevuses osalemisega

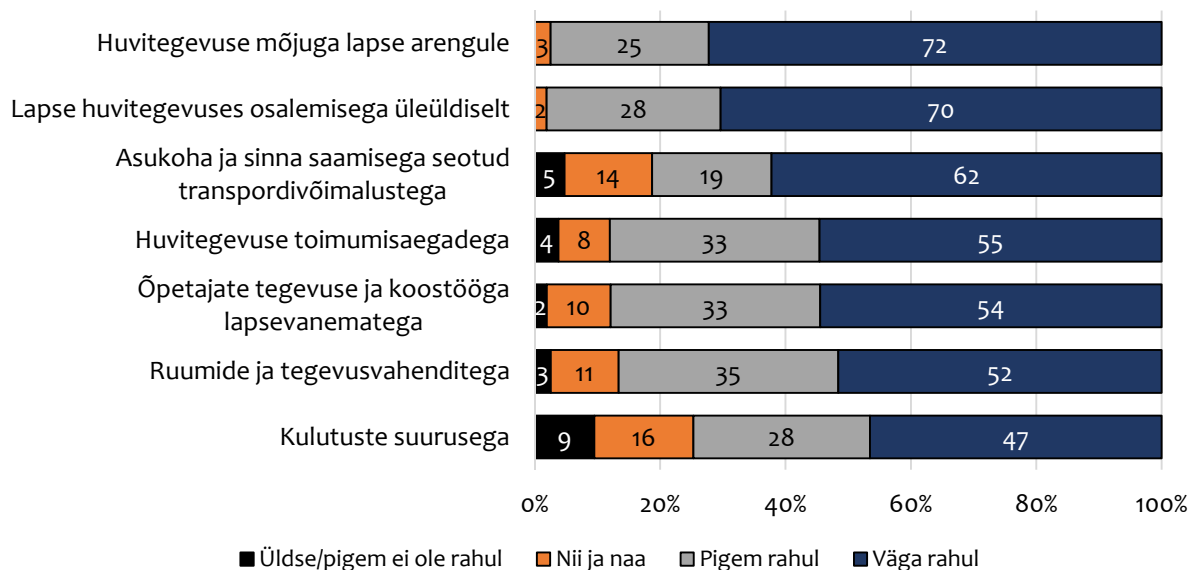
Lastevanematelt uuriti nende rahulolu kohta lapse huvihariduses ja -tegevuses osalemise erinevate aspektidega. 575 vanemat (46%) märkis, et nende laps osales 2017. aastal mõne huvikooli tegevuses, 318 (26%) vanema laps käis aga huviringis. Pääaegu kõik vanemad (95–98%) olid lapse huvihariduses ja -tegevuses osalemisega üldiselt rahul (joonis 3.17 ja joonis 3.18). Huvitegevusega väga rahul olevaid vanemaid (70%) oli veidi rohkem kui huvikoolis käimisega rahul olevaid vanemaid (64%). Sarnased tulemused ilmsesid ka vanemate hinnangus huvihariduses/huvitegevuses osalemise mõju kohta lapse arengule. Siin andis 72% lastevanematest, kelle laps osales huvitegevuses, ning 67% huvikoolis käiva lapse vanematest rahulolu kohta maksimumhinnangu. Umbes veerand vanematest oli pigem rahul sellega, kuidas noorsootöös osalemine last arendab.

Joonis 3.17. Vanemate rahuloluhinnangud lapse huvihariduses osalemise kohta (N=575).

Ka vanemate intervjuudest selgub, et vanemad soosivad igati laste noorsootöös osalemist, sest see avaldab lastele positiivset mõju. Lisaks tegevusalaga seotud teadmistele ja oskustele arendab huvikoolis või -ringis käimine ajaplaneerimist. Nimelt tuleb lastel õppida oma päevakava kavandama ning huvitegevusele ja koolitööle kuluvat aega planeerima. Lisaks on vanemate meelest noorsootöö hea võimalus leida endale sõpru ja nendega koos olla. Sõbrad on ka head motiveerijad mõne hobiga tegelema.

„Mida huviringid ja trennid õpetavad, on ajaplaneerimine. Ehk nad (lapsed) peavad rohkem mõtlema selle peale, kui nad ei käi, siis nad tulevad kohe koju ja siis saab hakata kohe õppimisega tegelema, mul on aega terve õhtu. Kui nad lähevad kuskile, siis nad teavad, et peavad enne ära tegema või kui ma ei tee, siis pean hakkama väga väga hilja sellega tegelema, kui ma olen väsinud. Nad ise mõtlevad ette. Hästi palju on koolis õppimist.“ (FL3)

Joonis 3.18. Vanemate rahuloluhinnangud lapse huvitegevuses osalemise kohta (N=318).

Veebiküsitluses hindasid vanemad sarnaselt huvikoolide ja huviringide õpetajate ning juhendajate tegevust ja koostööd lastevanematega. 87% vastanutest olid kas väga või pigem rahul mainitud aspektiga noorsootöös. Märkimisväärsed erinevused avaldusid rahuloluhinnangutes asukoha, tegevuse toimumisaegade, ruumide ja tegevusvahendite ning kulutuste suuruse kohta. Näiteks oli huvikooli ligipääsetavuse, ringide toimumisaegade ning ruumide ja tegevusvahenditega väga rahul vanemaid vähem kui huvitegevuse samade aspektide puhul.

Fookusrühmaintervjuides pälvis huvikoolide/ringide ligipääsetavus suurt tähelepanu. Eelkõige võtsid sel teemal sõna maal ja väikelinnades elavad vastajad, kes kurtsid, et laste huvialadega tegelemise võimaldamiseks peavad nemad *kõvasti taksot mängima ja olema transporditöölised*. Sellise olukorra on lastevanemate hinnangul põhjustanud huvikooli või ringi suur kaugus kodust ja koolist, kehv transpordiühendus ning ebasobivad toimumisajad, mis jätvavad lastele pärast tunde pika ooteaja. Vanemad jutustasid, kuidas laste edasi-tagasi sõidutamine on nõudnud palju ajaressurssi, energiat ja raha. Üks vanem sõidutas mitmel päeval nädalas last isegi 80 kilomeetri kaugusel asuvasse linna, et laps saaks tegeleda oma meelisalaga. Mitmed uuringus osalenud lastevanemad ei saanud endale sellist võimalust lubada ja nende lastel tuli valida hobisid toimumiskoha järgi. Ka Tartu linnas elavad vanemad tunnistasid, et kõikide linnaosade vahel bussiliiklus hästi ei toimi ning lastel on keeruline pääseda mõnda ringi, mis asub bussiliinidest kaugemal või kuhu minekuks peab sõitma kahe bussiga. Seetõttu on vanemad otsustanud last ise sõidutada.

„Kui ma vaatan mingit huviringi, siis ma vaatangi, et kuidas laps ise saab ja mina ei ole nõus olema taksojuht kogu aeg. Ma ei saagi. (Laps) juba 1. klassis on. Praegu veel talutan, aga 2. klassis ma eeldan, et läheb ja tuleb ise, õpib liinid selgeks punktist A punkti B ise.“ (FL3)

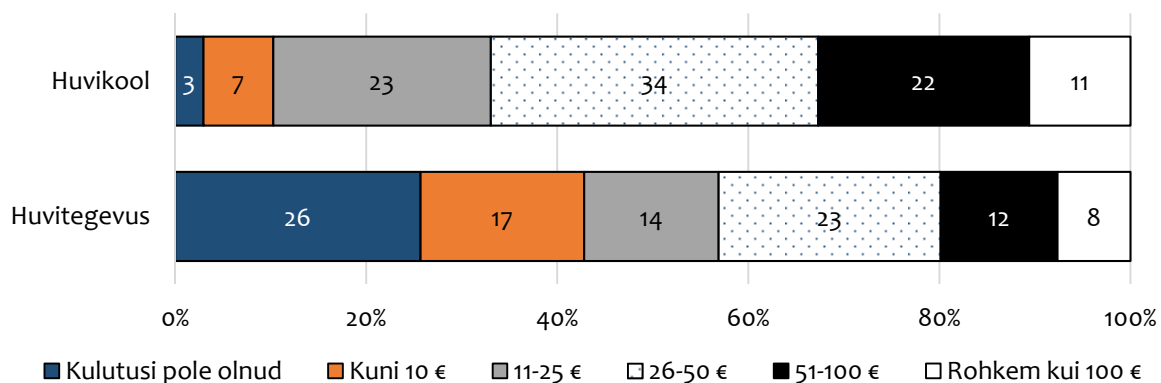
„Meil on ka seda vedamist. Elame linna ääres ja sealt ei lähe ka otse head transporti ei kooli ega ühtegi trenni. Nii et minul ei ole võimalik, mu mehel on, nii et tema on taksojuht. Ta tõesti sõidabki päevas 150 km /.../ Ta jagab neid laiali ja kogub peale. See on linna sees liikumine. Ja see on muutunud tavapäraseks eluosaks juba mingis mõttes.“ (FL1)

Järgnevas tsitaadis kirjeldab vanem, kuidas nad otsustasid logistikaprobleemide lahendamiseks kolida maalt linnakeskusesse, et lastel oleks lihtne ise liigelda.

„Meil kujutatakse ette, et kõik inimesed elavad küla keskses ja siis kõnnivad kultuurimajja, kus see ring toimub. Aga reaalselt inimesed elavad maal veel ka hajaasustuses ja mis ongi mõistlik maaelu. Ehk iga liigutus maksab lapsevanemale rohkem, kui sa elad linnas. Me tegime selle valiku (linna kolimine) just selle pärast, et kui sa elad kesklinnas, et siis kohad, kus ta käib, on jalgsi käigu piirkonnas. Senimaani esimesed 5 aastat mina olin taksojuht, mis tähendas, et sa töötad nagu poole kohaga ja teise kohaga sõidutad oma lapsi.“ (FL1)

Kõige enam olid rahul vanemad, kelle lapse huvitegevus toimus koolis ja ringide ajad sobisid koolipäeva lõpuga. Nad väitsid, et neil on kergem, kuna lapsed saavad ise koju või ei ole neil vaja last mitu korda edasi-tagasi sõidutada. Võimalik, et seetõttu olid ka veebiküsitluses huvitegevusele antud hinnangud positiivsemad.

Kõige rohkem kriitikat tekitas huvihariduses ja -tegevuses osalemise puhul maksumus. Huvikoolis käimisega seotud otseste ja kaudsete kulutuste suurusega oli väga või pigem rahul 61% vastajatest, rahulolematuid aga oli 12%. Huviringis osalemise kulutustega rahulolevaid vanemaid oli 14 protsendipunkti võrra rohkem kui huvikooli puhul, negatiivse hinnangu andnuid aga pisut vähem. Joonis 3.19 näitab ilmekalt, kui palju erinesid huvikoolis ja -ringis käimise kulud ühes kuus. Näiteks kolmandik vanematest, kelle laps käis huvikoolis, pidi maksta kuus rohkem kui 50 eurot. Huviringis osalevate laste vanematest oli selliseid 20%. Seevastu ei pidanud iga neljas vanem, kelle laps osales mõne huviringi tegevuses, maksta midagi. Huvikoolide puhul oli vastav näitaja ainult 3%.

Joonis 3.19. Kulutused (sh osalustasu, vahendid, transport jm) ühes kuus seoses lapse huvikoolis (N=575) / huviringis (N=327) käimisega.

Noorsootöoga seotud kulutuste teema tõstatus ka intervjuudes. Vanemad ütlesid, et mitme lapse peale peres tuleb huvikoolidele ja -ringidele kuluv summa päris suur. Mõned vanemad tunnistasid, et nad ei saa seda endale lubada, mistõttu ei ole võimalik nende lastel käia huvikoolis/ringis või tegeleda valdkonnaga, mille kulutused on kõrged.

„Mina ei ole valinud kooli huviringe, sest meil pole majanduslikult võimalik neid nii palju võimaldada lapsele. Võrkpalliklubi tuli vastu ja võttis kuutasu poole peale, muidu oleks 40.- kuu, et meil on 20.- vaja maksta kuus kolme korra peale.“ (FL3)

„Ka meil soovisid mõlemad lapsed pilli õppida, kitarri ja teine viulit. Ma vaatasin, et ainuüksi üks tund maksis 10 või 15 eurot. Üks tund! Ja sinna juurde pead võtma solfedžot ja siis sa pead harjutama kogu aeg. Ja kuna meil klaverit kodus pole...“ (FL3)

„Jalgpalliklubid peavad rahvusvahelisel tasandil võistleva, siis selle maksavad vanemad ja see ei ole 50 eurot, vaid ikka sadades. Ja kui lapsed on väiksed, on üks vanem ka kaasas ja siis tema eest maksad ka ja see on topelt kulu.“ (FL2)

Intervjueeritavad tõdesid, et linna ja maapiirkondade vahel on suur erinevus. Linnas on noortele oluliselt rohkem võimalusi huvialadega tegeleda. Maal sõltub väga palju omavalitsuse võimekusest ja motivatsioonist panustada, samuti kogukonna tahtest. Vanemad tõid näiteid, kui keeruline on elanikkonna väiksuse ja rahaliste raskuste tõttu maale saada mõne huviala juhendajat ning luua ise huvitegevusi.

„Kui sa teed maal tasulise huviringi, siis see meil võttis paljudel mõtlemiseaega, et mismõttes, et ma pean maksma. Et kogu aeg on harjutud, et kohalik omavalitsus ise teeb, ise maksab. Aga meil oli erakool ja meil polnud teist võimalust ja pidime selle raha kokku koguma või leidma ise vahendid. Nii et kui küsimus on, kas on erinevus (linna ja maa võimaluste vahel), siis mina väidan, et on väga suur erinevus. Ja kohtade vahel on vahe. Et kui on väga tugev kohalik omavalitsus, kes suudab neid vajadusi rohkem katta, siis on ka võimalusi rohkem.“ (FL1)

„Miks me tulime linna kooli, elame linna lähedal, 15 km. /.../ Esiteks seepärast, et maakool on 6-klassiline ja direktor oli minu peale solvunud, et ma pole koha patrioot. Aga ma ütlesin, et huvitegevust on linnas rohkem, see oli üks meie argument, miks me tulime. Lisaks see, et pärast 6. klassi maalt linna tulla keerulisem kui esimesest klassist. Ja siis ütleb direktor, et kuidas võimalik, meil 12 ringi meie koolis. Hakkasime vaatama, mis see on: mudilaskoor, tütarlaste koor, tütarlaste kammerkoor vms, siis kandlemänguring, tüdrukute käsitöö. Ühesõnaga kõik need ringid, mis mulle nimetati, olid tüdrukute omad. Ükski poiss ei lähe 7-aastaselt kuduma midagi või heegeldama. Ütlesin, et teeme jalgpallitreenni. Öeldi, et ei saa teha, maal inimesed ei jõua maksta, sest treener tuleb linnast. Mina oleks nõus, veel neli inimest oleks olnud nõus, aga ei saanud, rohkem ei tulnud ja jäigi ära kogu see mõte. Võib-olla kui linnast kaugemal olla ja tekib oma kogukonna tunne, et me peame ise tegema vahvat, nagu teises vallas näiteks, et siis on teine asi. Kogukonna tugevuse pealt tehakse ringe, aga meil pole tugevat kogukonda.“ (FL1)

Noorte ja lastevanemate hinnanguid kokku võttes võib öelda, et enamik noori ja vanemaid oli väga rahul huvihariduse ja -huvitegevusega, milles nemad ise või nende lapsed osalesid. Noorte arvates on huviringides, aga eriti huvikoolis käimine neile palju õpetanud, avardanud silmaringi, suhtlemisoskust ja kohusetunnet. Noorte suhted kaaslaste ja juhendajatega on üldiselt head. Vanemaid noori on kaasatud tegevuste läbiviimisse märgatavalt rohkem kui nooremaid noori. Enam kui pooled noored leiavad, et nende arvamus tegevuste muutmiseks on kuulda võetud, kuid päris paljud tunnistavad, et seda sageli ei tehta. Intervjuus osalenud noored soovivad, et neid kuulataks palju rohkem, sh ka selles, milliseid ringe või tegevusi üldse noortele pakkuda.

Noored ja lastevanemad on üldiselt rahul huvikoolide ja -ringide ruumide ja vahenditega, kuid tegevuste asukoha suhtes ilmnes enam kriitikat, seda peamiselt maapiirkonnas ja väikelinnades elavatelt vastajatelt. Eriti lastevanemad kirjeldasid, kuidas lapse huvihariduses osalemiseks on nad pidanud lapsi edasi-tagasi sõidutama, kulutades selleks palju aega ja raha. Piirkondliku ebavõrdsuse vähendamiseks soovivad uuritavad, et bussiühendus oleks parem ja pakutaks rohkem huviringe üldhariduskoolide juures. Meeldiv on tõdeda, et probleemiga on 2017. aastal tegeldud ka riiklikul tasandil: vastu on võetud noorsootöö seaduse, erakooliseaduse ja huvikooli seaduse muutmise seadus³⁹, mille alusel lisaks omavalitsuste poolsele panusele toetatakse noorte huviharidust ja -tegevust täiendavalt riigi poolt, võimaldamaks neile ligipääsu suuremale hulgale noortele. Samuti on tegevust alustanud ESF vahenditest finantseeritavad kohalike omavalitsuste koostöögrupid, mis parandab noorsootöö kättesaadavust. Samas toodi fookusgrupis FN1 välja, et omavalitsused kasutavad lisafinantseeringut eelkõige tegevusvahendite muretsemisele ja ei lahenda nende abil otseselt ligipääsetavuse probleeme.

³⁹ Noorsootöö seaduse, erakooliseaduse ja huvikooli seaduse muutmise seadus.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/103052017002>

4. NOORTEKESKUSED

Sissejuhatus

Noortekeskuse põhilised tegevused on kontakttöö noortega, noortele suunatud tegevuste teostamine/tagamine ja arendava keskkonna loomine. Noortekeskustes rakendatakse avatud noorsootöö põhimõtteid. Avatud noorsootöö eesmärk on pakkuda noorele inimesele vabatahtlikkuse alusel osalemise võimalusi, et toetada tema aktiivsust ja toimetulekut ühiskondlikus elus. Noortekeskuste tegevused peavad eesmärgist lähtuvalt olema: 1) hariduslikud, mis võimaldavad noorel omandada oskusi ja teadmisi; 2) võrdseid võimalusi tagavad ehk sobilikud kõigile noortele olenemata nende hariduslikust, majanduslikust või sotsiaalsest taustast; 3) usaldusliku suhte kaudu noorsootöötaja ja noore vahel osalemist soodustavad ning julgustavad, et noor sooviks osaleda teda puudutavates otsustusprotsessides; 4) toetavad, et noor mõistaks teemasid, mis mõjutavad teda ja ühtlasi kogu ühiskonda, ning räägiks nende puhul kaasa⁴⁰.

2017. aastal oli Eestis ENTK andmetel 280 avatud noortekeskust; Avatud Noortekeskuste Ühenduse (Eesti ANK) liikmeteks on neist 154. Noortekeskused on kõikides maakondades ning tegutsevad nii suurtes linnades kui ka väiksemates asulates.

Järgnevalt antakse ülevaade peamistest noortekeskustega seotud tulemustest. Uuringu aluseks olevas küsitlusanneedis küsiti vastajatelt noortekeskustes tehtud tegevuste ja tegevuste käigus õpitu kohta ning paluti anda hinnanguid noortekeskuste tegevustele. Ülevaade järgib küsitlusanneedi struktuuri, esmalt vaatleme vanemat, seejärel nooremat vanuserühma ning kõige lõpus uuringus osalenud lastevanemate arvamusi. Kvantitatiivse info kõrval esitatakse asjakohast materjali läbiviidud fookusgrupi intervjuudes räägitust.

Vanem vanuserühm

Noortekeskuste külastamine

Küsimusele “Kas Sul oli 2017. aastal kokkupuuteid noortekeskuste (sh noortetubadega)?” vastas 1362 küsitletut (74%), vastamata jättis 476 (26%) küsitletutest. Ilmselt oli vastamata jätmise sisuline põhjus noortekeskustega kokkupuute (või ka teadmise) puudumine.

Vastanutest kümnendik on noortekeskustes osalenud sageli ja 16% mõnel korral (tabel 4.1). Kokku on 2017. aastal noortekeskusi külastanud pisut enam kui veerand noortest; samas 13% puhul info noortekeskustest ja noortetubadest praktiliselt puudub. Poiste ja tüdrukute vahel noortekeskuses osalemismääras oluline erinevus puudub, suurem on osalus pigem väikelinnades ja külades-alevikes (Tallinna ja suurema linnaga võrreldes).

Vastajatelt, kes ei olnud noortekeskusi külastanud, küsiti, mille tõttu nad pole seda teinud. Kõige olulisemaks põhjuseks on huvi puudumine, mida mainis 58% vastanutest (tabel 4.2). Peaaegu sama oluline on ajapuudus (55%). On huvitav, kui huvipuudus on poistel ja tüdrukutel enam-vähem sarnane, siis ajapuudus on selgelt olulisem tegur just tüdrukute seas. Tähtsuselt kolmandaks põhjuseks tõid noored välja noortekeskusi puudutava info ebapiisavuse (22%), kusjuures poisid on selgelt väheminformeeritumad kui tüdrukud (vastavalt 1/3 ja 1/4). Info vähesus on olulisem ka väiksemates külades elavatele noortele; samas väikelinnades mainiti seda probleemi kõige vähem.

⁴⁰ Noortekeskuste Hea Tava (2014). <https://ank.ee/wp-content/uploads/2017/02/Noortekeskuste-Hea-Tava.pdf>

Tabel 4.1. Noortekeskuste külastamine (% , N=1362).

Kas Sul oli 2017. aastal kokkupuuteid noortekeskuste (sh noortetubadega)?	Kõik vastajad	Poiss	Tüdruk	Tallinn	Suur linn	Väike linn	Küla, alevik
Jah, käisin 2017. aastal seal sageli / osalesin sageli sealsetes tegevustes	10	10	11	6	10	11	14
Jah, käisin 2017. aastal seal / osalesin tegevustes mõnel korral	16	16	16	10	13	15	24
Olen seal käinud varem, aga mitte 2017. aastal	29	26	29	25	28	31	27
Ei, olen keskustest kuulnud, aga pole seal käinud	32	31	33	37	37	33	24
Ei, ma ei tea ühtegi keskust ega noortetuba	13	17	11	22	12	10	11

Tabel 4.2. Noortekeskuse mittekülastamise põhjused (% , N=823).

Miks Sa ei ole noortekeskustes käinud?	Kõik vastajad	Poiss	Tüdruk	Tallinn	Suur linn	Väike linn	Küla, alevik
Pole piisavalt infot noortekeskuste ja sealsete tegevuste kohta	22	33***	23***	16**	18**	14**	27**
Pole huvi osalemiseks	58	63*	55*				
Pole piisavalt aega	55	43***	63***				
Mulle sobivaid/eakohaseid tegevusi ei pakuta	19	10***	23***				
Pakutav ei vasta minu ettekujutusele sellest tegevusest	9						
Mulle ei meeldi noortekeskuse töötajad	4						
Mulle ei meeldi teised osalejad	9			4**	6**	9**	17**
Osalemine maksab liiga palju	2						
Ruumid ja vahendid on kehvad	4						
Noortekeskused asuvad liialt kaugel, puudub transport	9			7***	6***	4***	19***
Tegevus ei toimu minu emakeeles	1			5**	1**	1**	1**
Tervis ei võimalda osaleda	1						

***p<0,001, **p<0,01, *p<0,1; tabelis on esitatud ainult statistiliselt olulised erinevused, kui andmekogumit tõlgendada statistilise valimina.

Eakohaste tegevuste vähesust mainis viiendik noortest ning taas on see põhjus tunduvalt olulisem tütarlaste seas (23%). Tulenevalt noortekeskusi puudutavatele küsimustele vastanute väikesest hulgast ei ole paraku võimalik eraldi analüüsida, millises vanuses noortele on eakohaste tegevuste puudumine suuremaks takistuseks noortekeskuste tegevuses osalemiseks. Fookusgruppide põhjal võib aga oletada, et noortekeskuste tegevusest jäävad eakohaste tegevuste puudumise tõttu eemale

pigem vanemad noored (gümnasistid, üliõpilased). Näiteks tudengitega läbiviidud fookusgrupis (FN7) nentisid noored, et neile tundub, et noortekeskused on mõeldud pigem koolinoortele.

„Kui ma põhikoolis käisin, siis ma harrastasin ka noortekeskuses käia ja selle noortekeskuse töötaja oli noorsootöötaja. Mulle see seostubki, et ootab seal noori pärast kooli ja pakub neile tegevusi. Samuti oli seal vahepeal välismaalt vabatahtlikud, kes olid ka noorsootöö õpilased, kes mängisid lastega ja tegelesid nendega.“ (FN7)

Küsimustikus välja toodud ülejäänud põhjustega nõustus vähem kui kümnendik vastanutest. Neist osa on kokku võetavad sõnadega „lihtsalt ei meeldi“ (noorsootöötajad, teised osalejad), kuid osa on seotud ka objektiivsemate argumentidega (ebasobiv asukoht, noortekeskuste sisustus, osalemine maksab palju). Eraldi tasub esile tõsta asjaolu, et 17% väiksematest asulatest pärit vastanutest tõid välja noortekeskuse kauguse elukohast. Fookusgrupiintervjuudest selgus, et oluline ei ole mitte niivõrd noortekeskuse kaugus, vaid pigem see, et noortekeskuse külastamiseks sobiv aeg ei kattu ühis-transporti graafikuga (eriti õhtusel ajal).

Eraldi küsiti ankeedis, kui mugav on noortekeskusesse jõuda. „Pigem mugavaks“ ja „küllaltki mugavaks“ pidas noortekeskusesse jõudmist kokku 78% vastajatest ning „väga ebamugavaks“ või „küllaltki ebamugavaks“ vaid 6%. Üllatavalt on ebamugavaks pidajaid kõige enam Tallinnas (9%) ja teistes suuremates linnades elavate noorte hulgas (10%). Kõige „mugavamalt“ jõuavad noortekeskusesse väikelinnades ja külades-alevikes elavad noored (83%).

Mõned vastajad tõid põhjusena välja, et noortekeskuse tegevus ei toimu nende emakeeles. Näiteks Ida-Virumaa väikelinna noortega toimunud fookusgrupis (FN2) mainisid noored, et eestlaste ja venelaste teema on nende jaoks oluline – paralleelselt eksisteerib kaks eraldi kogukonda, kes omavahel ei suhtle. Kui varem külastasid noortekeskust peamiselt eesti keelt emakeelena kõnelevad noored, siis nüüd on olukord muutunud ning peamiseks noortekeskuse külastajateks on vene keelt emakeelena kõnelevad noored, mistõttu eesti keelt emakeelena kõnelevad noored on noortekeskuses osalemisest loobunud.

Vastusevariantidele oli võimalik lisada oma kommentaar, mida kasutati suhteliselt agaralt. Suur osa nendest kommentaaridest kordavad küll ankeedis nimetatud põhjusi. Siiski toodi välja ka mõned originaalsemad põhjused, näiteks „eelistan omaette olla“, „liiga ebapraktiline“, „seal on ainult mingid parnud, kes tahavad arvutis olla“.

Tallinna noorte seas tehtud fookusgrupiintervjuudes (FN8, FN9) ilmnes, et noortel, kellel ei ole varasemaid kokkupuutepunkte avatud noorsootöoga, on tugev negatiivne eelarvamus nii noortekeskustes pakutavate tegevuste kui ka neid külastavate noorte suhtes. Arvati, et noortekeskustes pakutavad tegevused on peamiselt suunatud sotsiaalselt ja materiaalselt mitte toime tulevatele noortele ning noortekeskusi külastavad peamiselt asotsiaalsed noored. Ligilähedaselt samasugust arvamust väljendasid ka Tartus üliõpilastega läbiviidud fookusgrupis (FN7) osalejad. Samas leidsid Tallinna-lähedase väikelinna noored (FN9), et „... võiks noortekeskusi rohkem promoda, et oleks koht, kus saakski head aega veeta, mitte ei ole koht, kus käivad inimesed, kellel pole elu“.

Tegevused noortekeskuses

Noortekeskustes pakutakse noortele väga erinevaid tegevusi. Seetõttu olid ankeedis ka küsimused erinevate noortekeskuste tegevustes osalemise kohta. Tabel 4.3 annab nendest tegevustest ülevaate nii vastajate soo kui elukoha lõikes. Üsna ootuspäraselt on kõige populaarsemad tegevused seotud „lihtsalt aja veetmisega“ – kohtumised sõpradega, mängude mängimine, lihtsalt puhkamine jms, millega on tegelenud 1/3–2/3 noortest. Noortekeskuste n-õ suunatud tegevustes (noorteüritused, vestlused noorsootöötajaga, noorteprojektid, koolitused, huvitegevus jms) osalemine on tuntavalt väiksem, kuid siiski hõlmavad sellised tegevused vähemalt kümnendiku noortest.

Tüdrukud on poistest mõnevõrra rohkem hõivatud noortekeskuste sihipäraste tegevustega. Kui väiksemates asulates elavad noored kasutavad noortekeskusi aktiivselt kohtumis- ja lõõgastuspaigana, siis Tallinnas ja teistes suuremates linnades on olulisemad just spetsiifilisemad noorsootöotegevused. Elukohapõhised erinevused noortekeskuste tegevustes ei sõltu mitte ainult asula suuruselt. Palju olulisemat rolli võivad mängida noortekeskuste eestvedajad ning kohaliku elu traditsioonid. Nii näiteks töid Lõuna-Eesti väikeasula noored (FN3) fookusgrupiintervjuus välja, et noorsootöös osalemine ja aktiivsus on osalejate sõnul nende piirkonnas pigem reegel. Kasvatatakse aktiivseks oma aktiivsete vanemate ja kogukonna eeskujul ja toel ning noori mitte ei kaasata kogukonna ja omavalitsuse töösse, vaid nad osalevad selles aktiivselt oma noorte volikogu kaudu.

Tabel 4.3. Tegevused noortekeskustes (%; N=358).

Millega Sa noortekeskuses põhiliselt tegelesid?	Kõik vastajad	Poiss	Tüdruk	Tallinn	Suur linn	Väike linn	Küla, alevik
Kohtusin sõpradega	62	71	62	30	58	79	73
Veetsin lihtsalt aega	46	52	46	30	36	51	61
Mängisin suuremaid mängu (piljard, lauatennis jm) või lauamänge	35	48	30	16	16	44	51
Puhkasin	34	35	36	11	27	43	43
Osalesin noorteüritustel	33	31	37	54	39	27	30
Vestlesin noorsootöötajaga mind huvitava info saamiseks	32	36	30	38	29	33	33
Kuulasin muusikat	32	32	33	22	23	31	41
Osalesin mõne noorteprojekti töös (ettevalmistamisel ja/või elluviimisel)	27	21	29	38	36	23	19
Tegin süüa, sõin	19	16	24	5	13	24	28
Osalesin koolitusel	16	15	17	27	13	19	13
Osalesin noortekeskuse huvitegevuses (nt sport, tants, kunst, näitlemine)	15	14	17	19	11	17	16
Osalesin noortekeskuse malevas	13	11	12	5	15	16	9
Kasutasin arvutit, olin internetis, osalesin suhtlusvõrgustikes	12	13	15	16	8	11	18
Osalesin noortekeskuse laagris	12	4	16	14	13	6	13
Olin seal aktiivgrupi liige või vabatahtlik	12	13	11	14	15	10	11
Mängisin arvuti- või videomänge	11	21	5	3	8	10	16
Osalesin noorteühingu töös	11	11	11	19	16	11	6
Tegin koolitoid	10	5	13	8	15	6	10
Juhendasin ise huvirühma	3	2	2	5	0	1	3

Hinnang noortekeskuse tegevustele

Noortel paluti ka hinnata, mil määral on noortekeskuste tegevustes osalemine nende jaoks oluline. Vanema vanuserühma noorte seas on noortekeskuste tegevusi oluliselt pidajaid rohkem (40% kõigist) kui neid, kes peavad seda ebaoluliseks (25%) (tabel 4.4). Samas tundub, et enam kui 1/3 vastajatest ei oska tegevuste olulisust hinnata, vastates „nii ja naa“.

Tegevuste olulisus sõltub suure tõenäosusega sellest, kuivõrd tegevuste käigus omandati midagi uut ja noortele kasulikku. Tabelis 4.4 on selgesti näha, et noortekeskused on noore jaoks oluline koht: enam kui viiendik vastanud noortest leidis, et nad on noortekeskustes õppinud väga palju ning pooled noored on omandanud „mõned asjad“. Siiski väitis 12% noortest, et nad ei ole õppinud üldse midagi uut. Statistiline analüüs ei toonud välja erinevusi ei soo ega ka elukoha lõikes. Ilmselt sõltub tegevuste olulisus ka tegevustest endast, kuid selle väljaselgitamine nõuab põhjalikumalt analüüsi.

Tabel 4.4. Noortekeskuste tegevuste olulisus (% , N=352).

Kui oluline noortekeskuses käimine / selle tegevustes osalemine Sinu jaoks oli?	Kõik vastajad	Kas Sa õppisid või said teada noortekeskuses käimise / tegevustes osalemisega midagi uut?	Kõik vastajad
Ei olnud üldse oluline	9	Ei õppinud üldse midagi uut	12
Pigem ei olnud oluline	16	Väga vähe	16
Nii ja naa	35	Jah, mõned asjad	50
Pigem oluline	24	Jah, väga palju	22
Väga oluline	16		

Eraldi paluti noortel hinnata suhteid teiste noortekeskust külastavate noorte ja noortekeskuse töötajate ja juhendajatega. Küsitlus näitab, et suhted on ühtlaselt head: 78% noortest hindab suhteid teiste noortega heaks või pigem heaks; suhteid noorsootöötajatega peab heaks 86% vastanud noortest (tabel 4.5), kusjuures olulisi erinevusi poiste ja tüdrukute ning erinevates asulates elavate noorte hinnangutes ei ole.

Tabel 4.5. Hinnangud suhetele teiste noorte ja noortekeskuste töötajatega (% , N=352).

Kas Sinu suhted teiste noortekeskuse tegevuses osalejatega olid head?	Kõik vastajad	Kas Sinu suhted noortekeskuse töötajate / tegevuste juhendajatega olid head?	Kõik vastajad
Ei	1	Ei	1
Pigem ei	1	Pigem ei	1
Nii ja naa	9	Nii ja naa	8
Pigem jah	27	Pigem jah	21
Jah	51	Jah	65
Ma ei suhelnud eriti teiste noortekeskuse tegevuses osalejatega	11	Olin ise tegevuse juhendaja	1
		Tegevusel polnud juhendajat	3

Noortekeskustes osaleb nii aktiivsemaid kui ka passiivsemaid noori. Küsimusele „Kas tegid noortekeskuse töötajatele ettepanekuid tegevuse paremaks ja huvitavamaks muutmiseks?“ vastas jaatavalt 32% ning eitavalt 26% vastanutest. Ülejäänud 42% leidsid, et selleks ei ole olnud vajadust. Nendest, kes olid ettepanekuid teinud, leidsid pooled, et nende ettepanekutega on arvestatud peaaegu alati, ning 38% et mõnikord. Vaid 1% vastajatest leidis, et nende arvamust ei ole üldse arvestatud ja 4% arvas, et nende soovide ja ettepanekutega arvestatakse harva.

Noortest, kes vastasid küsimusele “Kas said noortekeskuses korraldada või algatada mõne ürituse?” (339 noort), on ürituste ja tegevuste korraldamises osalenud 69%; ise algatanud või ise mõne ürituse läbi viinud aga 25% vastanutest. Aktiivsed noored ise töid fookusgrupis välja, et “... tegutsemine ja aktiivsus on täiskasvanud inimese tunnus” ning noortekeskustes toimub “... aktiivseks kasvatamine – tuled osaled projektis, siis pakutakse võimalust panustada ja siis ka võimalust võtta ise initsiatiiv” (FN3).

Noored andsid hinnangu ka noortekeskuste ruumidele ja tegevusvahenditele (tabel 4.6). Oma rahulolematust väljendasid vaid vähesed noored (kokku 4%). Ruumidega on väga või pigem rahul 76% ja tegevusvahenditega 70%. Seega võib järeldada, et tänane noortekeskuste varustus on üldiselt hea. Siiski toodi fookusgruupiintervjuudes välja ka kriitilisi noote, mis viitab sellele, et leidub noortekeskusi, kus see nii ei ole:

„/.../ lähed sisse, seal on karikad, wc, nagid, pink ... lähed alla, seal on pinksi laud ja ongi kõik. Paar valgustit ja ühe konsooliga saad mängida.. see on ikka nii ... alla käinud. Seal ei toimu ot-seselt mingeid ringe, ma kindlasti tooksin ringe. Ma teeks sinna eraldi uuendusi, et seal oleks ... nagu meil saab noortekeskuses süüa osta, mitte sooja ja tervislikku toitu, aga snäksi ...“ (FN9)

„Praegu on see nii väike ruum /kohalik noortekeskus/, sest õige hoone lammutati maha, muidu oli päris äge.“ (FN4)

Siiski leiti ka, et „... noorte jaoks kõige tähtsam sisu ja suhtumine, mitte vahendid ja ruum. Aga ideaalis on kõik tasakaalus“.

Tabel 4.6. Hinnang noortekeskuse ruumidele ja tegevusvahenditele (% N=349).

	Kas Sa olid rahul selle noortekeskuse ruumidega?	Kas sa olid rahul tegevusvahenditega (nt kunsti- ja sporditarbed, muusikavahendid vms)?
Üldse ei olnud rahul	2	1
Pigem ei olnud rahul	2	3
Nii ja naa	20	26
Pigem rahul	35	38
Väga rahul	41	32

Eraldi küsiti noortelt noortekeskuse külastamisega seotud kulutuste kohta. Kuigi noortekeskused pakuvad tegevusi enamasti tasuta, võivad nendega paratamatult kaasnedä mõningad kulutused (nt transpordile, osalustasu mõne tegevuse puhul).

Enamus küsitletud noortest (65%) väidab, et kulutusi ei ole olnud, 12% arvates on kulud kuni 10 eurot kuus (tabel 4.7) ja 3% vastanutest väitis, et kulud on üle 50 euro kuus. Teiste asulatega võrreldes on kulud tunduvalt suuremad Tallinnas (11% kulutab noortekeskuses käimisele rohkem kui 50 eurot kuus). Kuigi kulutuste struktuuri spetsiaalselt ei uuritud, on võimalik, et kõrgemad kulutused on eelkõige seotud nt noortekeskuses toimuvate huviringide vms töös osalemisega.

Tabel 4.7. Noorte kulutused noortekeskuses käimisega seoses (%; N=350).

Kui suured olid 2017. aastal Sinu / Sinu pere keskmised kulutused kuus seoses noortekeskuses käimisega? Palun võta arvesse nii otsesed (nt osalustasu) kui ka kaudsed kulutused (vahendid, transport)?	Kõik vastajad	Tallinn	Suur linn	Väike linn	Küla, alevik
Kulutusi pole olnud	65	53	66	74	69
Kuni 10 eurot	12	11	13	10	13
11–25 eurot	4	6	5	4	1
26–50 eurot	3	0	10	0	1
51–100 eurot	1	6	0	2	1
Rohkem kui 100 eurot	2	5	1	1	1
Ei oska öelda	13	19	5	9	14

Fookusgrupis FN7 toodi välja, et pakutavate tegevuste madal või olematu hind on noortekeskuste puhul väga oluline, et näidata noortele, et sisukas ajaveetmine ei pea tähendama suuri kulutusi.

„Ma olen ka noortekeskustes käinud, käisime Taevaskojas matkamas ja igasugustes sellistes kohtades. Et tore on, kui perega ei käida, et siis noor näeb, et on võimalus niimoodi, et sa ei pea meeletuid summasid välja käima, et kuskil käia. Saad käia ka nii, et raha on minimaalselt ja elamusi on võimalik ka siis saada.“ (FN7)

Kokkuvõttes võib öelda, et noortekeskustes osalevad noored on noortekeskuste ja nendes toimuvate tegevustega rahul, kusjuures rahulolu ei sõltu ei vastaja soost ega elukohast. „Väga rahul“ on noortekeskuste tööga 40% vastanutest ja „pigem rahul“ 38%. „Üldse ei olnud rahul“ 1% ja „pigem rahul“ 3%. 18% leidis, et noortekeskuste tegevused on „nii ja naa“. Võrreldes 2015. aasta uuringuga on rahulolu avatud noorsootööga seega jäänud sarnasele tasemele: toona oli avatud noorsootööga pigem ja väga rahul 82% vastajatest.

Noortekeskuses osalemist „soovitaks kindlasti“ oma sõpradele 47% ja „pigem soovitaks“ 33% küsimusele vastanutest ning kindlasti või pigem ei soovitaks 7%. Kahe küsimuse vastuseid kõrvutades on selge, et sõpradele soovitamise sõltub väga suurel määral sellest, milline on noore enda isiklik kogemus ja rahulolu noortekeskuses osalemisega.

Vaatamata üldiselt üsna kõrgele rahulolule, leidub ka ühtteist sellist, mida noored tahaksid avatud noortekeskuse juures muuta. Avatud vastustena toodi korduvalt välja näiteks seda, et noortekeskus ei tohiks asuda kusagil maa all keldrikorrusel. Sooviti hubasemaid, avaramaid ja soojemaid ruume. Korduvalt toodi välja, et noortekeskus võiks kauem lahti olla. Mõni vastaja nentis vanematele noortele huvitavate tegevuste vähesust, mõni kurtis nooremate noortekeskuse küllastajate liigset lärmakust. Osa noori mainis ka rahulolematust mõne konkreetse noorsootöötajaga või sellega, et noorsöötöötajad keskuses pidevalt vahetuvad.

Noorem vanuserühm

Noorem vanuserühm, kelle jaoks koostati eraldi küsitlusvorm, hõlmas 8–12-aastaseid noori (kuni 6. klassi õpilasi). Arvestades küsitletute vanust ja noortekeskuste tegevusfookust, on ootuspärane, et alg- ja põhikooliõpilaste osalemine noortekeskuste tegevustes on vanema vanuserühmaga võrreldes mõnevõrra tagasihoidlikum.

Noortekeskuste külastamine

Küsimusele „Kas sa käisid noortekeskuses?“ vastas 778 noort. Neist 42% oli 2017. aastal noortekeskust külastanud ja 17% oli seda teinud varem (tabel 4.8). Seega on noortekeskuse külastamise kogemus umbes 60% vastanutest. 18% ei teadnud ühtegi noortekeskust ning 23% oli nendest kuulnud. Tüdrukute kogemus ja informeeritus on poistega võrreldes mõnevõrra suurem, kuid erinevused on väikesed. Sarnaselt vanema vanuserühmaga on noortekeskuste tegevus paremini nähtav ja teada väiksemates asulates.

Tabel 4.8. Noortekeskuste külastamine (%; N=778).

Kas Sul oli 2017. aastal kokkupuuteid noortekeskuste (sh noortetubadega)?	Kõik vastajad	Poiss	Tüdruk	Tallinn	Suur linn	Väike linn	Küla, alevik
Ei, ma ei tea ühtegi keskust ega noortetuba	18	21	14	24	18	19	10
Ei, olen keskustest kuulnud, aga pole seal käinud	23	20	27	26	20	21	25
Olen seal käinud varem, aga mitte eelmisel aastal	17	17	17	20	18	18	15
Jah, käisin eelmisel aastal seal mõnel korral	16	14	17	7	12	19	20
Jah, käisin eelmisel (2017.) aastal seal sageli	26	28	25	23	32	23	30

Sarnaselt vanema vanuserühmaga on noorema vanuserühma peamised noortekeskustes tehtavad tegevused seotud vaba aja veetmisega – kohtutakse sõpradega, veedetakse lihtsalt aega ja puhatakse (tabel 4.9). Sõpradega kohtumine on märgatavalt olulisem poiste jaoks, seda mainis neist 69%, tüdrukutest aga ainult 24%. Lisaks kuulatakse ka muusikat, kasutatakse arvutit, samuti tehakse koolitöid, süüakse jms.

Noortekeskuste hariduslike eesmärkidega enamseotud tegevustest on kõige populaarsem erinevates huviringides osalemine (25%), seejärel noorsootöötajaga vestlemine (20%) ja noorteprojektis osalemine (14%). Kõikides nendes tegevustes osalevad tüdrukud märgatavalt rohkem kui poisid. Elukohaga seotud statistilised erinevused ei kajastu tulemustes kuigi selgelt.

Tabel 4.9. Tegevused noortekeskustes (%; N=327).

Millega Sa noortekeskuses põhiliselt tegelesid?	Kõik vastajad	Poiss	Tüdruk	Tallinn	Suur linn	Väike linn	Küla
Kohtusin sõpradega	71	69	24	75	76	67	77
Veetsin lihtsalt aega	47	44	50	31	40	53	52
Puhkasin	43	58	55	44	57	46	32
Kuulasin muusikat	26	22	31	16	24	29	29
Osalesin noortekeskuse huvitegevuses (nt sport, tants, kunst, näitlemine)	25	20	32	28	16	30	27
Mängisin arvuti- või videomänge	23	33	16	13	25	24	29
Kasutasin arvutit, olin	20	21	19	6	19	20	25

Millega Sa noortekeskuses põhiliselt tegelesid?	Kõik vastajad	Poiss	Tüdruk	Tallinn	Suur linn	Väike linn	Küla
internetis							
Vestlesin noorsootöötajaga	20	14	30	13	24	18	27
Tegin koolitoid	19	24	15	19	34	19	8
Tegin süüa, sõin	14	10	20	3	10	13	24
Osalesin mõne noorteprojekti töös (ettevalmistamisel ja/või elluviimisel)	14	9	19	13	19	9	16
Osalesin noortekeskuse laagris	9	7	9	6	8	6	11
Osalesin noortekeskuse malevas	6	3	9	9	3	5	8

Küsimustikule lisatud vaba vastuse reale kirjutasid noored sagedamini „käin sünnipäevadel“, „mängimas“, „meisterdamas“, aga ka „esinemas“ ja „piljardit/arvutimänge mängimas“. Ka vastati: „ootan emmet“.

Hinnang noortekeskuse tegevustele

Järgnevalt uuriti, kui huvitavaks noored ise noortekeskuses käimist peavad. Tulemused näitavad, et pooled noortest peavad osalemist „väga huvitavaks“ ja 25% „pigem huvitavaks“ (tabel 4.10). Eba-huvitavaks pidas noortekeskuses osalemist vaid 6% noortest. Poiste ja tüdrukute hinnangud on sarnased, kuid suuremate linnade noorte huvi näib olevat suurem väiksemate asulatega võrreldes. Ilmselt on see seotud suuremate linnade suuremate võimaluste ja laiema tegevusspektriga. Samas ei maksa elukohapõhiseid erinevusi üleliia tähtsustada, sest vastajate arv erinevates asulakategooriates on suhteliselt väike.

Tabel 4.10. Huvi noortekeskuses osalemise vastu (%; N=319).

Kui huvitav noortekeskuses käimine Sinu jaoks oli?	Kõik vastajad	Tallinn	Suur linn	Väike linn	Küla, alevik
Ei olnud üldse huvitav	2	9	0	1	2
Pigem ei olnud huvitav	4	3	6	0	3
Nii ja naa	19	9	11	19	19
Pigem huvitav	25	16	20	28	24
Väga huvitav	50	63	63	52	52

Noortekeskuses osalejate jagunemine selle alusel, mil määral nad arvavad end noortekeskuste tegevustest õppivat, on väga sarnane jaotusele huvitavuse alusel – ligi kolmveerand on noortekeskustes kogunud midagi uut ja õpetlikku, üldse midagi ei ole enda arvates õppinud umbes kümnendik noortekeskust külastanud vastajatest (tabel 4.11).

Tabel 4.11. Noorte hinnangud noortekeskuste tegevustest õppimise kohta (%; N=314).

Kas Sa õppisid või said teada noortekeskuses midagi uut?	Kõik vastajad	Tallinn	Suur linn	Väike linn	Küla, alevik
Ei õppinud üldse midagi uut	11	0	11	16	10
Väga vähe	17	13	12	21	15
Jah, mõned asjad	38	10	33	43	47
Jah, väga palju	34	77	44	20	28

Noortelt uuriti, kuidas neile meeldisid teised noortekeskust külastavad noored ja noortekeskuse töötajad. Tabel 4.12 toob selgelt esile noorte positiivse suhtumise: üle 80% said teiste noortega hästi läbi ja noorsootöötajaid pidas meeldivaks ligi 90% vastajatest.

Tabel 4.12. Hinnangud suhetele teiste noorte ja noortekeskuste töötajatega (%; N=317).

Kuidas Sa noortekeskuses teiste lastega tavaliselt läbi said?	Kõik vastajad	Kas Sulle meeldisid noortekeskuse töötajad, kes Sinuga tegelesid?	Kõik vastajad
Pigem halvasti	1	Pigem ei meeldinud	2
Nii ja naa	16	Nii ja naa	9
Pigem hästi	36	Pigem meeldisid	26
Väga hästi	45	Väga meeldisid	63
Ma ei suhelnud seal teiste lastega eriti	2		

Positiivne on ka see, et noored leiavad, et nende häält kuulatakse ja nende arvamust arvestatakse. Küsimusele „Kas noortekeskuse töötajad kuulavad Sinu soove ja arvamusi?“ vastas 39%, et „peaaegu alati“ ning „mõnikord“ 35%, „harva“ või „üldse mitte“ vastas kokku 15% vastanutest. Noorte arvamuste kuuldavõtmist sugu ega elukoht statistiliselt ei mõjuta. Arvamuse kuuldavõtmine tähendab ka suuremat osalemist noortekeskuste tegevuste korraldamisel ja algatamisel. 327-st vastajast 55% on kaasa löönud mõne ürituse või tegevuse korraldamisel, 16% on mõne tegevuse ise algatanud või läbi viinud. Tüdrukud on korraldamistegevustes poistest mõnevõrra aktiivsemad (vastavalt 65% ja 51%), samuti on noorte aktiivsus Tallinnas ja suuremates linnades oluliselt kõrgem kui külas-alevikus või väikelinnas (tabel 4.13).

Tabel 4.13. Osalemine noortekeskuse ürituste korraldamises ja algatamisel (%; N=327).

Kas said noortekeskuses ...	Kõik vastajad	Poiss	Tüdruk	Tallinn	Suur linn	Väike linn	Küla, alevik
... osaleda mõne ürituse või tegevuse korraldamisel?	55	51*	65*	75**	67**	47**	55**
... ise algatada või läbi viia mõne ürituse või tegevuse?	16			28*	15*	18*	7*

***p<0,001, **p<0,01, *p<0,1; tabelis on esitatud ainult statistiliselt olulised erinevused

Küsimustiku viimased küsimused puudutasid hinnanguid noortekeskuse asukohale, ruumide meeldivusele ja tegevusvahenditele.

Kaks kolmandikku vastanud noortest leiab, et noortekeskus asub kodu või kooli lähedal ning 16% leiab, et pigem kaugel (tabel 4.14). Arusaadavalt sõltub keskuse kaugus või lähedus elukohast. Mõneti

ebaloogiliselt, kuid sarnaselt vanema vanuserühmaga peavad noortekeskust liiga kaugel olevaks pigem Tallinna noored. Külas-alevikus elavate noorte jaoks asub noortekeskus pigem lähedal, mis võib viidata ka sellele, et noortekeskuses käivad eelkõige nende külade noored, kus noortekeskus asub.

Tabel 4.14. Hinnang noortekeskuse kaugusele kodust või koolist (% ,N=315).

Kas noortekeskus asub Sinu kooli või kodu lähedal?	Kõik vastajad	Tallinn	Suur linn	Väike linn	Küla, alevik
Väga kaugel	7	27	3	9	3
Pigem kaugel	9	0	14	13	4
Nii ja naa	17	10	12	15	18
Pigem lähedal	24	10	17	27	32
Väga lähedal	43	53	54	36	43

Noortekeskust pidas rohkem või vähem ilusaks üle 80%, see määr on veidi madalam väiksemates linnalistes asulates. Neid, kelle arvates noortekeskus ei paista ilus välja, oli sõltuvalt asulatüübist 1-6% (kõigi vastajate keskmine 3%). Üldises plaanis on noortekeskustel noorte endi arvates olemas tegevusteks vajalikud vahendid (kunsti- ja sporditarbed, muusikariistad) (tabel 4.15). Elukoha lõikes ei ole hinnangute erinevused kuigi suured.

Tabel 4.15. Hinnang noortekeskuste tegevusteks vajalikele vahenditele (% , N=314).

Kas kõik tegevuseks vajalikud asjad olid noortekeskuses olemas (näiteks kunsti- ja sporditarbed või muusikariistad)?	Kõik vastajad	Tallinn	Suur linn	Väike linn	Küla, alevik
Ei	5	6	2	7	2
Pigem ei	4	2	7	3	0
Nii ja naa	17	21	15	3	10
Pigem jah	18	18	16	7	19
Jah	56	53	60	80	69

Kokkuvõtva hinnanguna paluti noortel vastata küsimusele „Kas Sulle meeldis selles noortekeskuses käia?“. Sellele küsimusele vastas 56% noortest, et „väga meeldis“, 24%, et „pigem meeldis ning 14%, et „nii ja naa“. Neid, kellele „üldse ei meeldinud“ või „pigem ei meeldinud“, oli vastavalt 1% ja 5% vastajatest. Hinnangud on ühtlased nii soo kui ka elukoha lõikes. Kuna noorte üldine suhtumine noortekeskustesse on positiivne, siis nad kutsuksid meelsasti ka oma sõpru noortekeskusesse. Küsimusele „Kas sa kutsuksid sõpru noortekeskusesse?“ vastas „jah“ 73% ja „pigem jah“ 16% noortest.

Ka nooremad vastajad pakkusid välja erinevaid soovitusi, mis aitaksid nende noortekeskust veel paremaks muuta. Sarnaselt vanemale vanuserühmale puudutas suur osa soovitusi noortekeskuse ruume, mis võiksid olla suuremad ja ilusamad. Erinevalt vanematest vastajatest töid nooremad vastajad välja konkreetseid seadmeid ja spordivahendeid, mis nende olemise noortekeskuses huvitavamaks muudaksid: kõige sagedamini mainiti arvuteid, konsoole ja muid tehnikavidinaid, aga ära märgiti ka näiteks lõua tõmbamise pulk, rohkem atraktsioone mänguväljakul, *skatepark* ja paremini varustatud kööginurk. Korduvalt toodi välja seda, et noortekeskuses võiks toimuda rohkem korraldatud üritusi; konk-

reetse näitena nimetati filmiõhtut. Kui vanema vanuserühma küsitlusest selgus, et mitmete noorte arvates pakuvad noortekeskused sobivat tegevust noorematele noortele, siis mõned noorema vanuserühma vastajad jällegi leidsid, et noortekeskustes võiks rohkem arvestada just noorematega. Tähelepanu pälvisid ka inimsuhted: noortekeskuse muudaks vähemasti mõne noore jaoks paremaks see, kui noored oleksid sõbralikumad, noorsootöötajad nooremad ja ei targutaks või kui üks sõber tagasi tuleks.

Lastevanemad

Teadlikkus noortekeskustest

Küsimusele „Kui palju Te teate noortekeskuste ja noortetubade kohta oma kodukohas?“ vastas 1149 küsitletud lapsevanemat (94%). Vastajatest ligi pooled teavad noortekeskustest ja noortetubadest mingil määral, hästi on nendega kursis alla kolmandiku vastanud lastevanematest (tabel 4.16). Lastevanemate vähene teadlikkus noortekeskuste ja noortetubade poolt pakutavast ilmnes ka fookusgrupi intervjuudest, kus lastevanemad nentisid, et nende lapsed noortekeskustes ei käi ning nad ise noortekeskuste tegevusest suurt midagi ei tea (FL1, FL3). Leidub siiski ka lastevanemaid, kelle teadlikkus noortekeskuses pakutavast on kõrgem:

„Noortekeskus on hästi muhe koht, õpitakse moosi keetma ja teevad igasuguseid asju. Ei ole nii, et mingi asotsiaalsete perede lapsed, kes seal aega surnuks löövad – Ei. Piljardivõistlused, tantsuvõistlused. Lastele meeldib ja nende arvamust küsitakse, saavad ise sõna kaasa öelda, ettepanekuid teha, mis võiks veel või teisiti teha. Sünnipäevi saab pidada, ruume saab rentida, vanematele on kasulik. (FL2)

Tabel 4.16. Teadlikkus noortekeskuste ja noortetubade kohta kodukohas (%; N=1149).

Kui palju Te teate noortekeskuste ja noortetubade kohta oma kodukohas?	Kõik lastevanemad
Olen hästi kursis	28
Tean nendest mingil määral	46
Ei ole üldse kursis	20
Ei oska öelda	3
Selliseid võimalusi minu kodukandis pole	3

Vastaja lapse kokkupuuted noortekeskuste ja noortetubadega

Edasistele küsimustele, mis puudutasid lapse kokkupuuteid noortekeskuste ja noortetubadega ning lapsevanema rahulolu pakutava teenusega, vastasid ainult need lastevanemad, kelle lapsed on 2017. aastal noortekeskuste või noortetubade tegevuses osalenud. Selliseid vastajaid oli 220 ehk 18% kõigist vastajatest. Kuna kohati jätsid küsimustele vastamata ka need lastevanemad, kelle lastel oli 2017. aastal mingi kokkupuude noortekeskuste või noortetubadega, jäi vastajaid nii väheseks, et järgnevalt on välja toodud üldtendentsid ega ole eraldi analüüsitud seda, kui palju erinevad kokkupuuted ja rahulolu noortekeskuste ning noortetubadega soo ja elukoha poolest.

Kui vaadelda, kui sagedased olid vastajate laste kokkupuuted noortekeskuste ja noortetubadega, siis selgub, et üle poole vastajate puhul oli laps eelmisel aastal osalenud noortekeskuse tegevuses üksnes mõnel korral ja sageli osalenuid oli kergelt alla poole (tabel 4.17). Valdavalt osalesid vastajate lapsed ühe noortekeskuse töös (74%), kuid leidis ka neid, kes osalesid kahe (13%) või isegi kolme ja enama (13%) noortekeskuse töös (N=163).

Tabel 4.17. Vastaja lapse kokkupuuted noortekeskuste ja noortetubadega (% , N=163).

Palun märkige, millised olid Teie lapse kokkupuuted noortekeskuste ja noortetubadega	Kõik lastevanemad
Minu laps käis eelmisel (2017.) aastal seal sageli / osales sealsetes tegevustes sageli	44
Laps käis eelmisel aastal noortekeskuses mõnel korral / osales tegevustes mõnel korral	56

Samas tuleb tõdeda, et lastevanemad ei pruugi alati teada, kas nende laps noortekeskuses käib või mitte. Tallinna noortega korraldatud fookusgruppides selgus, et noored ei räägi alati vanematele, et nad noortekeskuses käivad.

„Nad ei tea sellest /noortekeskuses käimisest/.“ (FN8)

„Mul oleks oma vanematele piinlik öelda seda, et ma käin noortekeskuses. (Miks?) Ei tea. Nad arvavad, et ma teen oma ajaga midagi tarka. Siin on lihtsalt aja veetmine ja selle asemel võiks kodus õppida.“ (FN8)

Noortekeskuse töös osalemisega seotud kulud

Üle kahe kolmandiku vastajate puhul ei kaasnenud lapse noortekeskuse töös osalemisega mingeid otseseid (osalustasu) ega kaudseid (vahendid, transport) kulutusi (tabel 4.18). Viiendiku vastajate kulud seoses lapse noortekeskuses käimisega olid kuni 10 eurot.

Tabel 4.18. Lastevanemate hinnangud noortekeskuse töös osalemisega seotud kulutustele (% , N=165).

Kui suured olid Teie kulutused seoses lapse osalemisega selle noortekeskuse töös. Palun võtke arvesse nii otsesed (osalustasu) kui ka kaudsed kulutused (vahendid, transport)?	Kõik lastevanemad
Kulutusi pole olnud	70
Kuni 10 eurot kuus	20
11–25 eurot kuus	4
26–50 eurot kuus	4
51–100 eurot kuus	2

Rahulolu noortekeskuste tööga

Lastevanematelt, kelle lapsed noortekeskusi ja noortetube külastavad, küsiti ka seda, kuidas rahul nad on noortekeskuste töö erinevate aspektidega. Üldiselt on lastevanemad noortekeskuste tööga ja mõjuga oma lapsele pigem rahulolevad (tabel 4.19). Seejuures enam rahul noortekeskuse tegevustes osalemisega seotud kulutuste suuruse ja noortekeskuse asukohaga. Võrreldes teiste aspektidega ollakse mõnevõrra vähem rahul noortekeskuse ruumide ja tegevusvahenditega ning noortekeskuse töötajate tegevuse ja nende koostööga lastevanematega.

Ka lastevanematel oli võimalik anda soovitusi, mis võiks noortekeskuses teisiti olla. Sarnaselt noorematele noortele nentisid ka lastevanemad, et noortekeskuses võiks olla rohkem korraldatud tegevusi, huvitegevusi ja üritusi. Samas võib kriitika korraldatud tegevuste vähesuse aadressil vähemalt mõningail juhtudel tuleneda ka vähesest informeeritusest, sest mitu vanemat nentis, et kahjuks nendeni info noortekeskuses toimuvatest üritustest tihtipeale lihtsalt ei jõua. Mitmel korral toodi välja noorsootöötajate vähesus, nende sage vahetumine, madal palk, väike koormus ja ülekoormatus ning kaadri-vähesusest tulenev sisukate tegevuste nappus. See näitab, et lastevanemad tõstavad esile noorsootöötajate töö parema tasustamise ja nende töö väärilise tunnustamise vajaduse.

Sarnaselt noortele töid ka lastevanemad välja vajadust kaasajastada noortekeskuse sisustust ja inventari või soojustada ja remontida noortekeskuse ruume. Teisalt teine lapsevanem väljendas muret, et lapsed mängivad noortekeskuses liiga palju telekamänge. Erinevalt noortest valmistas lastevanematele rohkem muret noortekeskuse asukoht: näiteks selle kaugus kodust või paiknemine suure sõidutee ääres, mille ületamine võib pimedal ajal olla lapsele ohtlik. Mõnel juhul mainiti ka noortekeskuse lahtiolekuaegade ebasobivust (vanemate õpilaste pikk koolipäev lõpeb, aga noortekeskus on suletud).

Tabel 4.19. Lastevanemate rahulolu erinevate noortekeskuse töö aspektidega (%; N=162).

Kuivõrd olite rahul ...	Väga rahul	Pigem rahul	Nii ja naa	Pigem ei ole rahul	Üldse ei ole rahul	Ei oska öelda
... noortekeskuses käimise mõjuga lapse arengule	40	39	14	3	1	3
... noortekeskuse lahtiolekuaegadega	41	38	11	3	2	5
... noortekeskuse asukoha ja sinna saamisega seotud transpordivõimalustega	60	22	9	5	2	2
... noortekeskuse tegevustes osalemisega seotud kulutuste suurusega (nii otsesed (nt osalemistasu) kui ka kaudsed: vahendid, transport jne)	57	26	6	2	0	9
... noortekeskuse ruumide ja tegevusvahenditega	39	29	13	6	4	9
... noortekeskuse töötajate tegevuse ja nende koostööga lastevanematega	43	31	11	2	2	11
... lapse selles noortekeskuses käimise / sealsetes tegevustes osalemisega üleüldiselt	45	36	9	3	2	5

5. NOORTELAAGRID JA NOORTEMALLEVAD

Selle peatüki kaks eraldi alaosa käsitlevad noorte osalust ja rahulolu esiteks noortelaagrites ja teiseks noortemaleva rühmades. Ühine nende puhul on see, et tegevus toimub valdavalt suvel ja enamjaolt kodustest oludest ning igapäevarutiinist eemal.

5.1. Noortelaagrid

Noortelaager on üks võimalustest noorsootöös, mis pakub noortele osalemist arendavas programmis, turvalises keskkonnas järelevalve all ja reeglina looduslikult kaunis kohas⁴¹.

Uurimuses osalenud noortelt uuriti nende noortelaagrites käimise kogemuse kohta. Suur osa **vanemasse vanuserühma** kuulunud noortest, kes küsitluses osalesid, ei olnud 2017. aasta jooksul käinud üheski laagris – nii vastas 65% vastanutest. 21% vastanutest oli käinud ühes laagris, 9% kahes ning 5% kolmes või rohkemas – seega vastanute hulgas oli 35% neid, kellel oli noortelaagri kogemus. Laagris osalejate hulgas oli rohkem tüdrukuid kui poisse. Elukoha järgi ei olnud laagris käinute hulgas suuri erinevusi, vaid veidi rohkem oli neid vastajaid, kes olid pärit alevikust või külast (kokku 103 vastajat), neile järgnesid arvukuselt Tallinnast pärit noored (kokku 98 vastajat), vastajad, kes olid pärit suuremast linnast (80 vastajat) ja väiksemast linnast (74 vastajat).

Vastajatelt uuriti põhjuste kohta, miks nad ei ole käinud laagris. Neile anti ette loetelu erinevatest võimalikest põhjustest ning paluti märkida kõik, mis kehtivad nende puhul. Eeldati ka, et vanema vanuserühma sisesed vanuselised erinevused kajastuvad eelkõige vastuses „Mulle sobivaid/eakohaseid tegevusi ei pakuta“. Tulemused on toodud tabelis 5.1.

Tabel 5.1. Noortelaagrites mittekäimise põhjused, vanem vanuserühm.

Põhjus	Nimetamiste arv
Pole huvi osalemiseks	449
Pole piisavalt aega	363
Pole piisavalt infot noortelaagrite ja sealsete tegevuste kohta	238
Mulle sobivaid/eakohaseid tegevusi ei pakuta	136
Osalemine maksab liiga palju	131
Laagrid asuvad liialt kaugel, puudub transport	82
Pakutav ei vasta minu ettekujutusele sellest tegevusest	64
Tervis ei võimalda osaleda	42
Mulle ei meeldi teised osalejad	38
Ruumid ja vahendid on kehvad	19
Mulle ei meeldi noortelaagrite töötajad	17
Tegevus ei toimu minu emakeeles	16

Nagu näha, tuuakse kõige sagedamini esile huvipuudust selles tegevuses osalemiseks, millele järgneb peaegu samaväärsena ajapuudus, seejärel infopuudus. Tuleb arvesse võtta, et noorte võimalused

⁴¹ Vt täpsemalt Eesti Noorsootöö Keskus, <https://www.entk.ee/laagrid>.

erinevateks tegevusteks on laialdased, kuid samas nende ajaressursid piiratud (kool). Seetõttu tuleb teha konkreetsemaid ja noorte huvidele enim vastavaid valikuid, kuna kõigea tegelda lihtsalt ei jõua. Huvipuuduse kinnitamine võib seega tuleneda valikutest erinevate huvide vahel. Vastajatel oli ka võimalus lisada oma sõnadega vaba vastusena põhjus, miks nad ei osalenud noortelaagrites, nendes vastustes domineeris vanusega põhjendamine. Tuleb mees pidada, et vanemasse vanuserühma kuulused vastajad enamjaolt vanuses 13–18, aga nagu kirjutab üks vastajatest, „laager on kuni 13. aastastele aga ma olen vanem.“ Veel nimetati negatiivset kogemust minevikust, seda, et laager kui ajaveetmise vorm ei paku huvi jne. Põhjused, mida nimetati, ei ole otseselt seotud laagris toimivate tegevustega, vaid pigem kas varasemate enda või teiste kogemustega, või siis ka ettekujutusega sellest, mida laager peaks tähendama ning selle ettekujutuse enda jaoks sobimatuks hindamisega.

Selleks, et täpsemalt teada saada noorte laagrikogemuse kohta, uuriti vastajatelt, kuidas nad oma laagrikogemust hindavad – kas see oli neile oluline, kas nad õppisid sellest midagi, millised olid nende suhted laagris kasvatajate ja kaaslastega ning kui palju oli neil võimalus kaasa rääkida laagri tegevuste planeerimisel ja elluviimisel.

Laagris käimise kogemust hinnati pigem oluliseks ning siin ei olnud olulisi erinevusi elukohtade lõikes, küll aga hindasid poisid tüdrukutega võrreldes seda kogemust vähem oluliseks (poiste keskmine hinnang viiepallisel skaalal 4, tüdrukutel 4,4).

Vastajatelt küsiti, kas nad õppisid laagris midagi uut. Vastusevariandid olid: „4 – jah, väga palju“, „3 – jah, mõned asjad“, „2 – väga vähe“ ja „1 – ei ole üldse midagi uut õppinud“. Vastustest on näha, et võrdselt vastati nii „jah, väga palju“ kui „jah, mõned asjad“ (kumbki vastus 45%), ja keskmine hinnang 4-pallisel skaalal oli 3,3. Elukoha lõikes olulisi erinevusi ei olnud, samuti ka poiste ja tütarlaste vahel.

Teismelise jaoks on olulised suhted sõpradega ja noortelaagris viibimine pakub õppimise kõrval ka suhtlemise võimalust eakaaslastega. Head suhted eakaaslastega loovad positiivse keskkonna, mis toetab laagris viibija arenemist ning puhkamist. Noortelt küsiti: „Kas sinu suhted teiste laagris käinutega olid head?“ ning paluti oma kogemust hinnata 5-pallisel skaalal (1 – ei, ..., 5 – jah). Ülekaalukalt olid noored valinud vastusevariandi „jah“ – 73% ning 20% hindas oma suhteid pigem heaks; keskmine hinnang oli 4,7.

Noortelt küsiti sama küsimus kasvatajate ja juhendajate kohta: kas nad hindavad oma suhteid laagri kasvatajate/juhendajatega headeks. Tulemus oli sarnane – 74% vastanutest vastas „jah“ ja 18% „pigem jah“.

Üks noorsootöö keskseid põhimõtteid on, et noorsootööd tehakse noorte jaoks ja koos noortega, kaasates neid otsuste tegemisse⁴². Uurimaks seda, kuidas on vastajad olnud aktiivsed noortelaagri tegevuste kujundamisel, küsiti selle kohta kaks küsimust: 1) kas nad tegid kasvatajatele/juhendajatele ettepanekuid laagri tegevuse paremaks ja huvitavamaks muutmiseks; 2) kas kasvatajad/juhendajad arvestasid noorte soovide ja arvamustega. Vaid veerand vastajatest vastas, et nad olid sellise ettepaneku teinud, aga enam kui pooltel (57%), kes olid ettepaneku teinud, oli positiivne kogemus, sest nende ettepanekutega arvestati. Huvitaval kombel vastas küsimusele ettepanekute tegemise kohta üle poole noortest, et nad ei näinud ettepanekute tegemiseks vajadust. Lisaks vastas 66%, et nad said osaleda mõne ürituse või tegevuse korraldamisel, ja 28%, et nad said algatada või läbi viia mõne ürituse või tegevuse. Nagu näha, oli rohkematel vastajatel kogemus ürituste ja tegevuste korraldamises osalemisega ning vähemal ise algatamisega. See võib tähendada, et noortelaagrid pakuvad võimalusi koos kasvatajate/juhendajatega osaleda ajaveetmise korraldamises, noorte omaalgatust aga toetavad vähem. Samas võib see tähendada nii seda, et noortelaagri tegevused ongi korraldatud selliselt, et vastavad noorte soovidele ja vajadustele ning ei teki vajadust ise midagi korraldada, kui ka seda, et noored ei julge või ei tule selle peale, et nad võiksid teha ettepanekuid tegevuste ja ettevõtmiste kohta.

⁴² Noorsootöö. Eesti Noorsootöö Keskus <https://www.entk.ee/noorsootoo>

Laagrikogemuse teema lõpetuseks küsiti laagris käinud noortelt veel kaks küsimust: kui rahul nad laagriskäimisega üldiselt olid ja kas nad soovitaksid seda laagrit ka teistele. Laagriskäimise kogemusega jäid noored rahule – 89% vastanutest vastas „väga rahul“ või „pigem rahul“. Tüdrukute hinnang oli veidi kõrgem kui poistel, elukoha lõikes statistilisi erinevusi ei olnud. Tulemused on üldiselt samasugused kui eelmises, kahe aasta eest toimunud uuringus⁴³. Ka teistele noortele laagri soovitajate hulk oli kõrge – 87%.

Noorema vanuserühma noorte hulgas oli samuti enamus neid, kes ei olnud käinud üheski laagris – 59%, 27% oli käinud ühes laagris, 8% kahes laagris ja 6% kolmes või rohkemas – 41% noorema vanusegrupi vastajatest oli käinud noortelaagris, mis on veidi kõrgem võrreldes vanema vanuserühma vastajatega. See on seletatav sellega, et noortelaagrid ongi suunatud rohkem noorematele. Laagris käinud jagunesid elukohta lõikes suhteliselt võrdselt, veidi rohkem oli neid vastajaid, kes olid pärit väikelinnast (90 vastajat), suuruselt järgmise grupi moodustasid Tallinnast pärit vastajad (79), siis alevikust-küllast pärit vastajad (77) ja suuremast linnast pärit vastajad (73). Nooremalt vanusegrupilt ei küsitud põhjusi, miks nad laagris ei käinud. Küll aga uuriti nende kogemusi sarnaste küsimustega, mida esitati vanemale vanuserühmale.

Kõigepealt uuriti, kas laagris oli huvitav ja kas vastaja õppis seal midagi uut. Noored hindasid oma kogemust positiivseks: 89% vastanutest ütles, et neil oli huvitav (kokku vastused „pigem huvitav“ ja „väga huvitav“), sh 75% vastanutest ütles, et neil oli laagris väga huvitav. Elukohapõhiseid statistilisi erinevusi ei olnud, küll aga oli tüdrukute jaoks laager õige pisut huvitavam (keskmine hinnang 5-pallisel skaalal 4,7) kui poiste jaoks (keskmine hinnang 5-pallisel skaalal 4,5).

Veidi üle poole vastajatest (58%) ütles, et nad õppisid laagris väga palju uut, 36% vastanutest vastas, et nad õppisid laagrist „mõned asjad“. See tähendab, et väga suur enamus vastanutest hindab laagrikogemust õppimise seisukohalt kõrgelt – keskmine hinnang 3,4 (4-pallisel skaalal). Ka siin ei olnud erinevusi elukohtade lõikes ega vastajate soo järgi.

Ka noorema vanuserühma esindajatelt küsiti laagri sotsiaalse õhkkonna kohta: kuidas vastajad hindasid oma läbisaamist kaaslastega ja kuidas neile meeldisid kasvatajad. Vastanutest 89% kinnitas, et nad said kaaslastega kas väga hästi või pigem hästi läbi, sh ülekaalukas enamus (67%) vastas, et nad said kaaslastega väga hästi läbi. Ka kasvatajaid hindasid uurimuses osalejad positiivselt: kokku 90% vastanutest märkis kas „väga meeldisid“ või „pigem meeldisid“, kusjuures sarnaselt hinnanguga kaaslaste kohta vastati ka siin ülekaalukalt: „väga meeldisid“ – 69%.

Selleks, et hinnata, mil määral noored osalevad laagritegevuste planeerimisel, küsiti nooremas vanuserühmas küsimus „Kas laagri kasvatajad kuulasid sinu soove ja arvamusi“. Vastused jagunesid selliselt, et 48% vastas, et „peaaegu alati“ ja 31% „mõnikord“. Nende hulk, kelle soovide ja arvamustega arvestati harva või üldse mitte, oli väike. Kui muidu on tüdrukute antud vastused reeglina veidi kõrgemad, siis sellele küsimusele vastates on poiste keskmine hinnang veidi kõrgem: poiste vastuste keskmine hinnang on 4 ja tüdrukutel 3,7. Suhteliselt sarnased olid noorema vanuserühma osalejate vastused vanema vanuserühmaga selles osas, kui palju saavad noored ise osaleda ja/või algatada laagris üritusi või tegevusi: 62% vastas, et nad osalesid mõne ürituse või tegevuse korraldamisel ja 19%, et nad algatasid ise mõne ürituse või tegevuse.

Laagriteemaliste küsimuste osa lõpetuseks küsiti vastanutelt sarnaselt vanemate noortega üldhinnangut ja esitati kaks küsimust: kuidas sulle meeldis laagris olla ja kas sa kutsuksid oma sõpru sellesse laagrisse. Vastanutest 76% ütles, et neile väga meeldis laagris ja 15%, et pigem meeldis, mis tähendab, et laagriskäimise kogemus nooremas vanuserühmas on üldiselt positiivne. Vastajate enamus kutsuks ka oma sõbrad laagrisse: 77% vastas „jah“ sellele küsimusele ja lisaks veel 10%, et „pigem jah“.

⁴³ Vt Noorsootöös osalevate noorte rahulolu noorsootöoga. Lõpparuanne (2016).
https://www.hm.ee/sites/default/files/ey_entk_lopparuanne.pdf

Uurimuses osalenud **lastevanemate** lastest enamik oli osalenud ühes noortelaagris, sarnaselt sellele, kuidas vastasid lapsed ise laagrites osalemise kohta. Lastevanematel paluti hinnata rahulolu seitsme erineva lastelaagriga seotud aspekti kohta: laagri mõju lapse arengule, laagri toimumisajad, laagri asukoht ja sinna saamisega seotud transpordivõimalused, laagriga seotud kulutused, laagri ruumid ja tegevusvahendid, kasvatajate tegevus ja nende koostöö vanemaga ning üldine rahulolu lapse selles laagris käimisega. Kõiki neid nimetud aspekte pidid vanemad hindama 5-pallisel skaalal „väga rahul“ – „üldse ei ole rahul“.

Tulemused näitavad, et vanemad olid laagriga, kus nende laps osales, üldjoontes rahul. Tabelis 5.2 on nimetatud seitse rahulolu hindamise aspekti, järjestatud keskmise hinnangu järgi, alustades kõrgeimast (skaala 1 – üldse ei olnud rahul, ..., 5 – väga rahul).

Nagu näha, on vanemate rahulolu laagriga kõrge, veidi madalam võrreldes teistega on laagriga seotud kulutustega rahulolu. Elukoha poolest erinevate aspektide hindamisel suuri erinevusi ei olnud, välja arvatud laagriga seotud kulutustega rahulolu – seda hindasid Tallinna lastevanemad teiste piirkondade vanematega võrreldes madalamaks, nende keskmine hinnang oli 3,7. See võib olla seotud sellega, et Tallinnas korraldatavad laagrid on teiste piirkondade laagritega võrreldes kallimad.

Tabel 5.2. Lastevanemate keskmine rahulolu lapse osalusega laagris.

Rahulolu hindamise aspektid	Keskmine hinnang
Üleüldine rahulolu lapse laagris käimisega	4,7
Laagri mõju lapse arengule	4,6
Laagri toimumisajad	4,6
Laagri asukoht ja transport sinna	4,5
Kasvatajate tegevus ja koostöö vanematega	4,5
Laagri ruumid ja tegevusvahendid	4,4
Laagriga seotud kulutused	4,0

Ka lastevanemate fookusgrupis räägiti laagritega seoses:

„... laagrite puhul on probleem maksumus. /.../ Sellepärast kui nädal aega laagris olekut on 250-300 eurot. /.../ Muud laagrid, mida korraldatakse, need maksavad ka ikkagi päris palju raha. Kasvõi linnalaagrid. Üle 100 euro tööpäevad. See on kallid lõbu.“ (FL1).

Seoses laagri maksumusega rääkis üks lapsevanem, et tema laps on käinud Noorkotkaste laagris, vaatamata sellele, et ta aktiivne noorkotkas ei ole ning regulaarsetest tegevustest alati osa ei võta, ning see oli just seotud sellega, et see laager on lapsevanemale tasuta:

„... noorkotkastega on see lugu, et see on riigi rahastatud organisatsioon, laagrid on tasuta /.../ Väga aktiivne noorkotkas ta pole, neil on rühmalaagrid, kuhu ta tavaliselt ei jõua. Rühma koonduused olid trennidega samadel päevadel ja siis ta sinna ei jõudnud. /.../ ei ole mitte ühtegi halba sõna öelda. Hästi lastekeskseid on, mõeldakse, mida õpetatakse.“ (FL1).

5.2 Noortemalevad

Noortemalev pakub noortele esmase töökogemuse saamist, töösuhete ja töökeskkonna tundmaõppimist. Samuti annab see neile karjääriplaneerimisega seotud teadmisi ja võimaldab neil osaleda põnevates ühistegevustes⁴⁴. Noortemalev on üldjuhul suunatud noortele vanuses 13–18.

⁴⁴ Noortemaleva korraldajale (i.a). Eesti Noorsootöö Keskus. <https://www.entk.ee/noortemaleva-korraldajale>

Vanemas vanuserühmas oli vastajate hulgast 148 (11% vastanutest) käinud malevas. Vastajatelt küsiti, miks nad ei käinud malevas ning paluti etteantud valikutest märkida kõik neile sobivad põhjused (tabel 5.3). Nagu näha, on malevas mitteosalemise põhjused nimetamise sageduse poolest sarnased laagrites mitteosalemise põhjustega: kõige enam märgiti huvipuudust, seejärel „pole piisavalt aega” ja „pole piisavalt infot”. Ka siin võib huvipuudust tõlgendada eelkõige valikute paljususena, sellele viitab ka ajapuuduse sageda nimetamine. Vastajatel oli võimalus lisada ise põhjus vaba vastusena, miks nad ei käinud malevas, ja seal nimetati seda, et „ei jõudnud registreerida, kohad olid kohe täis”, „ei osutunud valituks tööintervjuul”, mis on seotud ilmselt konkureerimisega malevakohtade pärast. Aga nimetati ka „käisin niisama tööl” ja „ei olnud piisavalt vana”. Kuigi malevategevused on suunatud vanusegrupile 13–18, võib olla, et mõnedes piirkondades on määratletud teistsugune vanuse alampiir malevas osalemiseks või siis ei olnud vastajad küsitud perioodil veel 13-aastased.

Tabel 5.3. Malevas mitteosalemise põhjused (N).

Põhjus	Nimetamiste arv
Pole huvi osalemiseks	561
Pole piisavalt aega	443
Pole piisavalt infot noortemalevate ja sealsete tegevuste kohta	370
Mulle sobivaid/eakohaseid tegevusi ei pakuta	118
Pakutav ei vasta minu ettekujutusele sellest tegevusest	65
Rühmad asuvad liiga kaugel, puudub transport	64
Osalemine maksab liiga palju	48
Tervis ei võimalda osaleda	45
Mulle ei meeldi teised osalejad	36
Tegevus ei toimu minu emakeeles	20
Ruumid ja vahendid on kehvad	15
Mulle ei meeldi rühmajuhid	15

Noortelt uuriti, kuidas nad hindavad oma malevakogemust: kas see oli neile oluline, kas nad õppisid sellest midagi, millised olid nende suhted malevas rühmajuhtide ja kaaslastega ning kui palju oli neil võimalus kaasa rääkida laagri tegevuste planeerimisel ja elluviimisel.

Noored hindasid oma malevakogemust pigem oluliseks (keskmine hinnang 5-pallisel skaalal 4), veidi madalama hinnangu võrreldes teiste piirkondadega andsid Tallinnast pärit noored (3,9), soo lõikes erinevusi ei olnud. Kuna noorsootöotegevuste juures on oluline mitteformaalne õpe⁴⁵, uuriti ka malevakogemuse kohta, kas vastajad õppisid midagi uut. Noored vastasid kõige enam, et nad õppisid „mõned asjad” (keskmine hinnang 5-pallisel skaalal 3), kusjuures, veidi madalama keskmisega, kuigi mitte oluliselt, hindasid oma õppimiskogemust väikelinnast ja alevikust-külast pärit noored. Ka soo lõikes ei olnud olulisi erinevusi, ent märkida tasub, et poisid hindasid oma õpikogemust õige pisut kõrgemalt (poiste keskmine hinnang 3, tüdrukute keskmine hinnang 2,9).

Noortelt uuriti nende suhete kohta teiste malevlastega ja rühmajuhtidega ning mõlemat hinnati pigem headeks (suhted teiste malevlastega – keskmine hinnang 4,5, suhted rühmajuhtidega – keskmine hinnang 4,6). Mõlemal juhul hindasid tüdrukud suhteid veidi paremaks kui poisid.

Kuna noorsootöös on oluline kujundada noorest aktiivseid kodanikke, siis küsiti, kas vastajad tegid ettepanekuid malevarühma tegevuste paremaks ja huvitavamaks muutmiseks. Siin domineeris vastus „selleks pole olnud vajadust”, samas kui järgmisele küsimusele „kas rühmajuhid arvestasid sinu soovide ja arvamustega” vastustes domineeris „peaaegu alati” (keskmine hinnang 4-pallisel skaalal 3,8). Võimalik, et soovide ja arvamustega arvestamist tõlgendati pigem individuaalsete soovide arvesta-

⁴⁵ Noortevaldkonna arengukava 2014-2020 (2013). Eesti Noorsootöö Keskus <https://entk.ee/nak-veeb/>

misega kui kogu malevarühmale suunatud tegevuste osas ettepanekute tegemisega. Ühtepidi näitab vastus „selleks pole olnud vajadust“ seda, et malevarühmade töö korraldamine on kooskõlas noorte soovide ja vajadustega, mis on positiivne, teisalt võib see tähendada ka seda, et noored ei tunne, et neil on õigus ja võimalus kaasa rääkida, millised peaksid olema tegevused, milles nad osalevad. Üsna sarnaselt sellega, kuidas vastati küsimusele ürituste ja tegevuste korraldamises osalemise ning ise algatamise kohta laagris, vastati ka malevaga seotult: 64% kinnitas, et nad said osaleda korraldamises ning 21% vastas, et nad said ise algatada või läbi viia mõne ürituse või tegevuse.

Malevateema lõpetuseks küsiti noortelt, kui rahule nad jäid malevas käimisega ja kas nad soovitaksid seda malevat ka oma sõpradele. Noored olid pigem rahul oma kogemusega – 86% vastanutest vastas „väga rahul“ või „pigem rahul“. 90% vastanutest soovitaks malevat ka sõpradele.

Nooremas vanuserühmas oli veel vähem neid, kes olid käinud noortemalevas – kokku 66 vastajat (ligikaudu 7%). See võib olla seotud eelkõige sellega, et noortemaleva sihtrühm on pigem vanemad noored.

Kõigepealt uuriti, kui huvitav oli malevas ja kas vastaja õppis midagi uut. 81% vastajatest kinnitas, et malevas oli huvitav, kusjuures domineeris vastus „väga huvitav“ (71%). Nooremate vastajate hinnang uue õppimise kogemusele oli veidi parem kui vanematel vastajatel (5-pallisel skaalal 3,5), ent jäi samuti pigem keskpäraseks.

Ka noorematelt vastajatel uuriti, kuidas nad said läbi kaaslastega ja kuivõrd neile meeldisid rühmajuhid. Läbisaamist hinnati heaks – nii suhetele kaaslastega kui ka rühmajuhitide meeldivusele andsid vastajad sarnase keskmise hinnangu 4,4 (5-pallisel skaalal). Poisid hindasid tüdrukutest veidi kõrgemalt suhteid kaaslastega ja tüdrukud poistest kõrgemalt rühmajuhitide meeldivust.

Noorematelt vastajate grupilt küsiti uurimaks, kuidas noored osalevad tegevuste planeerimisel malevas, küsimus „Kas rühmajuhid kuulavad sinu soove ja arvamusi“. Pisut üle poole (51%) vastanutest arvas, et arvestati peaaegu alati, 35% arvas, et mõnikord. Erinevusi poiste ja tüdrukute vastustes ei olnud. Ka küsiti neilt, kas nad said osaleda mõne ürituse või tegevuse korraldamises või said algatada ise mõne ürituse või tegevuse. Vastajate hulgas oli 62% neid, kes vastasid, et nad osalesid ürituste ja tegevuste korraldamises, ning 23% neid, kes vastasid, et neil oli olnud võimalust ise algatada mingeid tegevusi.

Malevateemaliste küsimuste lõpuks esitati ka noorematele vastajatele kaks üldhinnangu küsimust: „kas sulle meeldis selles malevarühmas olla“ ja „kas sa kutsuksid oma sõpru sellesse rühma“. Vastajad ütlesid, et neile meeldis malevas: 71% vastas „väga meeldis“ ja 16% „meeldis“ (keskmine hinnang 5-pallisel skaalal 4,5). Sõpru kutsuks kindlasti laagrisse 73% vastanutest ja pigem kutsuks 12% vastanutest.

Vaid 43 küsitluses osalenud **lapsevanema** lapsed olid küsitluses nimetatud perioodil käinud noortemalevas, valdav enamus neist ühes malevas. Sarnaselt lastelaagrite rahulolu uurimisega paluti lastevanematel ka malevaga rahulolu hinnata 7 aspekti lõikes: maleva mõju lapse arengule, maleva toimumisajad, maleva asukoht ja sinna saamisega seotud transpordivõimalused, malevaga seotud kulutused, maleva ruumid ja tegevusvahendid, rühmajuhitide tegevus ja nende koostöö lapsevanemaga ja üleüldiselt rahulolu lapse selles malevas käimisega. Kõiki neid nimetatud aspekte pidid vanemad hindama 5-pallisel skaalal „üldse ei ole rahul“ kuni „väga rahul“. Tulemused näitavad, et vanemad olid üldjoontes rahul malevaga, kus nende laps osales. Tabelis 5.4 on nimetatud seitse rahulolu hindamise aspekti, järjestatud keskmise hinnangu järgi, alustades kõrgeimast.

Tabel 5.4. Lastevanemate keskmine rahulolu lapse osalusega noortemalevas.

Rahulolu hindamise aspektid	Keskmine hinnang
Lapse selles malevas käimisega üleüldiselt	4,7
Maleva mõju lapse arengule	4,7
Maleva ruumid ja tegevusvahendid	4,6
Maleva toimumisajad	4,6
Malevaga seotud kulutused	4,6
Malevarühma asukoht ja transport sinna	4,6
Rühmajuhtide tegevus ja koostöö vanematega	4,3

Nagu näha, on lastevanemad malevaga seotud erinevate aspektiga suhteliselt võrdsel määral rahul, välja arvatud väike rahuloluerinevus rühmajuhtide tegevuse ja lastevanematega koostöö suhtes (veidi madalam keskmine).

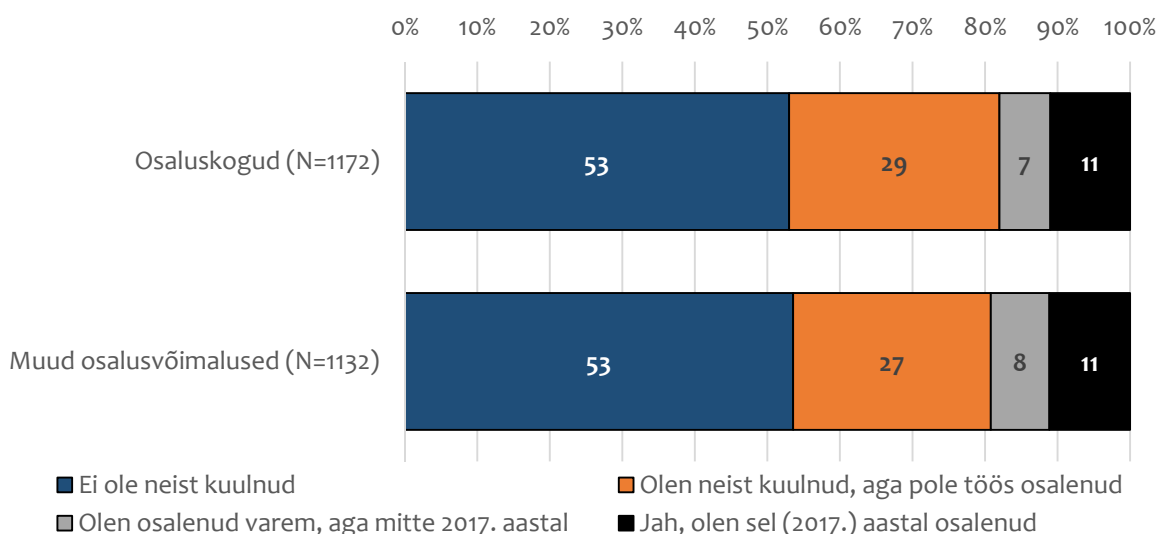
6. NOORTE OSALUS OTSUSTES

Noorte võimalused otsustustes osalemiseks seonduvad ühelt poolt osaluskogude ja esinduste töös osalemisega, teisalt aga nende tegevusega noorteühingute ja -organisatsioonide raames. Käesoleva peatüki kolmes alaosas antakse ülevaade noorte seotusest osaluskogude, õpilas- ja üliõpilasesinduste ning noorteühingute ja -organisatsioonidega. Olgu öeldud, et avatud küsimuste vastuste põhjal otsustades ei pruugi noored osaluse liike adekvaatselt üksteisest eristada ja sellest lähtuvalt võiks käesolevas peatükis tähele panna pigem üldisi suundumusi kui detaile.

6.1. Noorte osaluskogud

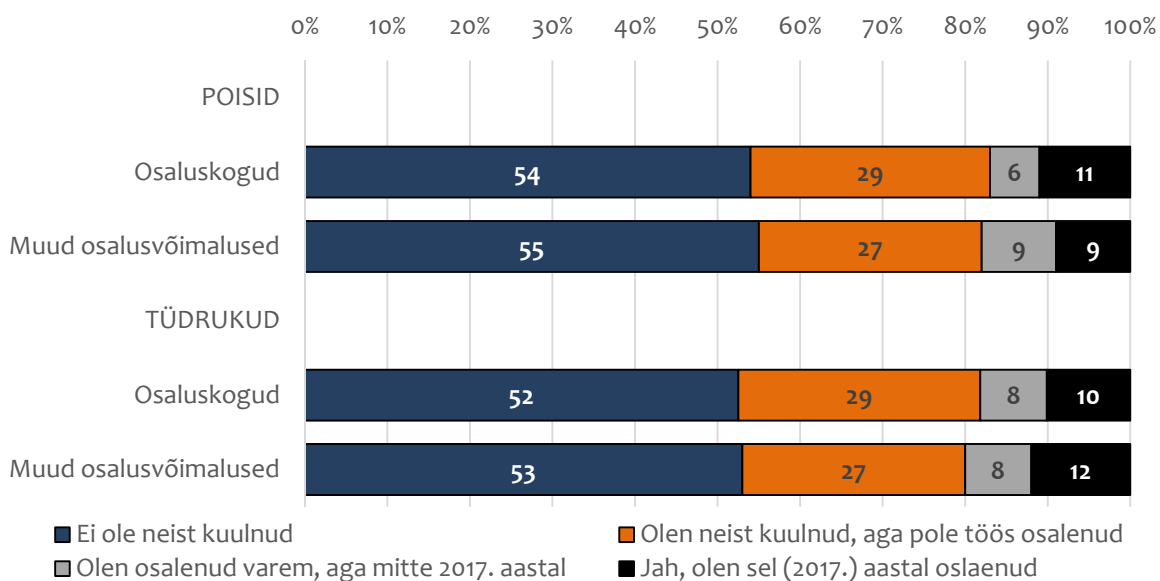
Noorte osaluskogudeks on maakondlikud noortekogud ning noortevolikogud linna- ja vallavalitsuste juures, mis hoolitsevad selle eest, et noorte arvamus otsustajateni jõuaks. Lisaks on noortel võimalik oma seisukohti esitada muude osalusvõimaluste kaudu (nt osaluskohvikud).

Vanemas vanuserühmas osales kogude töös 2017. aastal 11% vastanutest. Sama protsentuaalse osakaaluga on seotus teiste osalusvõimalustega (joonis 6.1). Osaluskogudest ja muudest osalusvõimalustest ei ole kuulnud üle poole vastanud noortest.

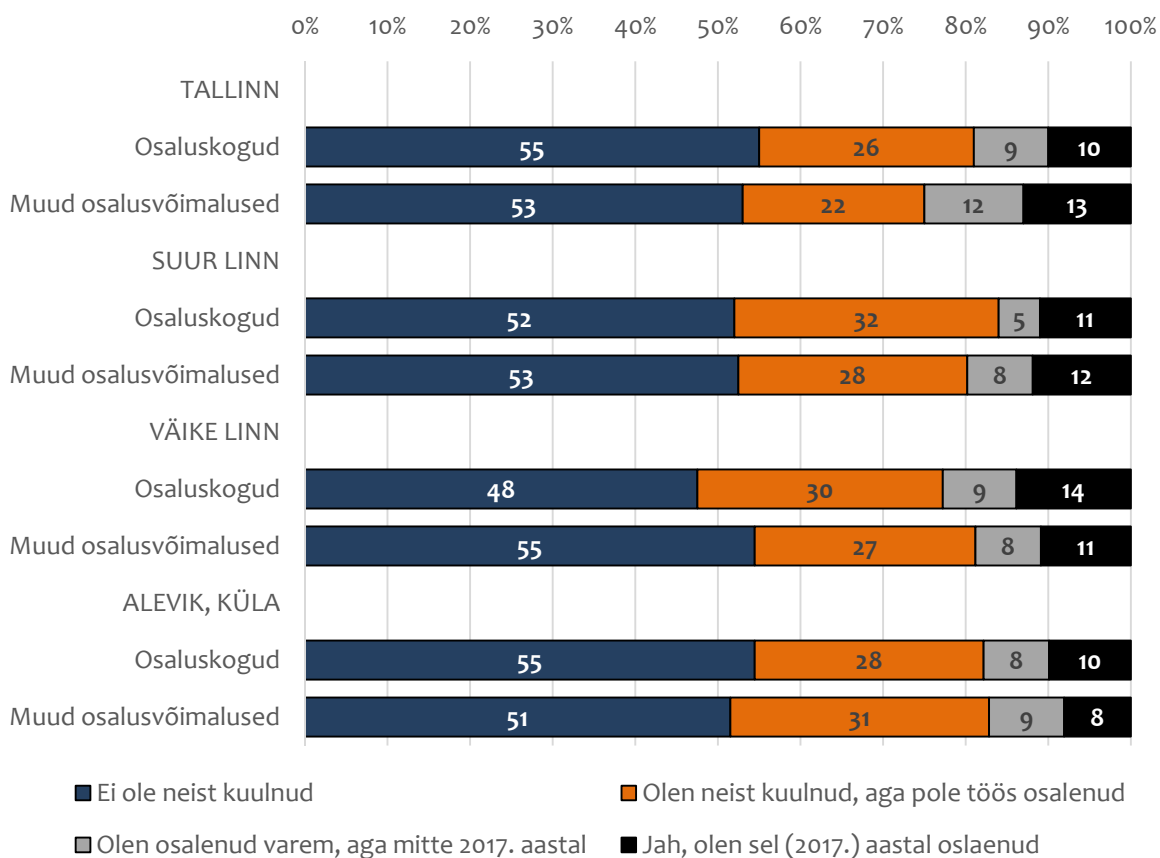
Joonis 6.1. Osalusvõimaluste kasutamine vanemas vanuserühmas (%).

Informeeritus osaluskogudest ja teistest osalusvõimalustest on tütarlaste seas veidi kõrgem kui poiste hulgas (joonis 6.2). Muud osalusvõimalusi on tütarlapsed 2017. aastal kasutanud poistest mõnevõrra aktiivsemalt.

Joonis 6.2. Osalusvõimaluste kasutamine vanemas vanuserühmas soo lõikes (%).

Osaluskogudes tegutsemine on asulatüüpide lõikes elavam väikelinnades (14% vs 10–11% mujal). Samas teised osalemisvõimalused on väiksemates asulates ilmselt piiratumad, kuna nendega seotus asula suuruse kahanedes langeb (joonis 6.3).

Joonis 6.3. Osalusvõimaluste kasutamine vanemas vanuserühmas asulatüübi lõikes (%).

Fookusrühmaintervjüst, mis viidi läbi Lõuna-Eesti väikeasula noorte seas (FN3), selgus, et noorsootöös osalemine ja aktiivsus on nende piirkonnas pigem reegel ning noored osalevad kogukonna ja omavalitsuse töös läbi noortevolikogu. Eelnevast tuleneb, et noored hindavad osalus kogude võimalusi kõrgelt ning lisaks noorsootööle saavad nad olla kaasatud paljudesse arengutesse kohalikus elus. Neil on lisaks teadmistele noortele suunatud tegevustest ka teadmised sellest, kuidas osaleda erinevates üleüldistes valla elukorralduse praktilistes tegevustes nagu vaatetorni väljaehitamine, tänavavalgustuse tagamine lisaks keskustele ka külates, bussipeatuse toomine koolile lähemale jne:

„Aktiivseks olemise üks pluss on see, et noortevolikogus me saame esimesena teada, mis vallas uut on juhtumas või uued asjad, mis uued investeeringud ja enda arvamuse sinna juurde ütlemine, see teadlikkuse pool vallas toimuvast on üks plusstegur.“

Samas fookusgrupis toodi välja, et aktiivsust kodukohas hoitakse ülal isegi mujale (linna) õppima asudes ja noorsootööd mõtestatakse kogukonnatöona. Leitakse, et osalus kogus osalemine annab võimaluse enesearenguks ning noorte mõtetega tõepoolest arvestatakse:

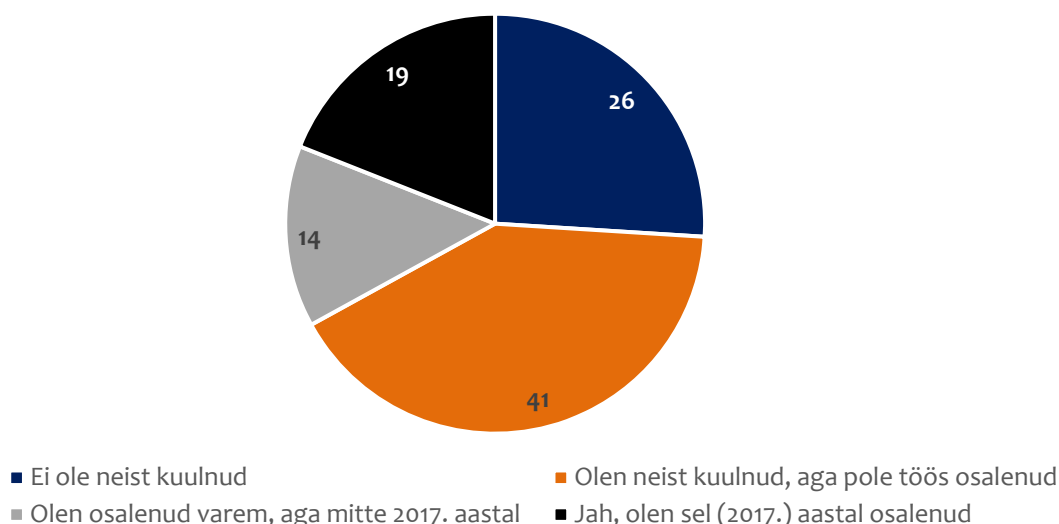
„See, et sa julged oma arvamust avaldada või saad aru, et kui kuskil on probleem ja see nõuab lahendust, et sa mitte ei aja seda selja taga, vaid lähedki otsid seda lahendust ja ütled inimestele, kes saavad lahendust leida ... või aidata sul seda otsida. Oma arvamuse avaldamine ja julguse pool ja avalik esinemine ja kõik sellised asjad.“

„Ei ole lihtsalt, et käime koos ja omavahel midagi arutame ja tegelikult ongi, et vallavolikogu juht on koosolekul ka ja pärast kuulatakse, mida räägime.“

6.2. Õpilas- ja üliõpilasesindused

Õpilas- ja üliõpilasesindused annavad noortele võimaluse üldhariduskoolis ja ülikoolis oma huvide ja õiguste eest seista. Käesolevas alapeatükis vaatleme noorte osalust nende esinduste tegevuses.

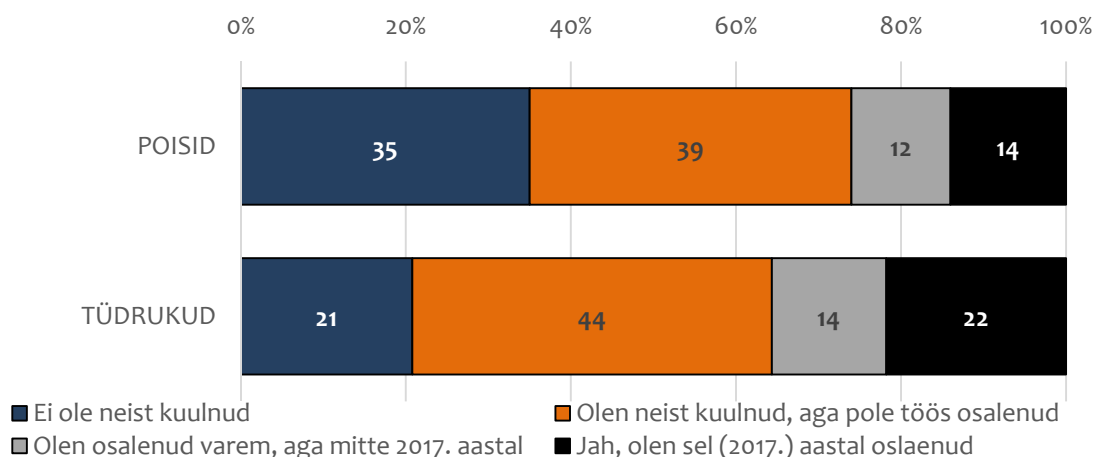
Vanema vanuserühma vastajatest on õpilas- ja üliõpilasesinduste töös 2017. aastal osalenud 19% (joonis 6.4).

Joonis 6.4. Vanema vanuserühma vastajate seotus õpilas- ja üliõpilasesindustega (% , N=1180).

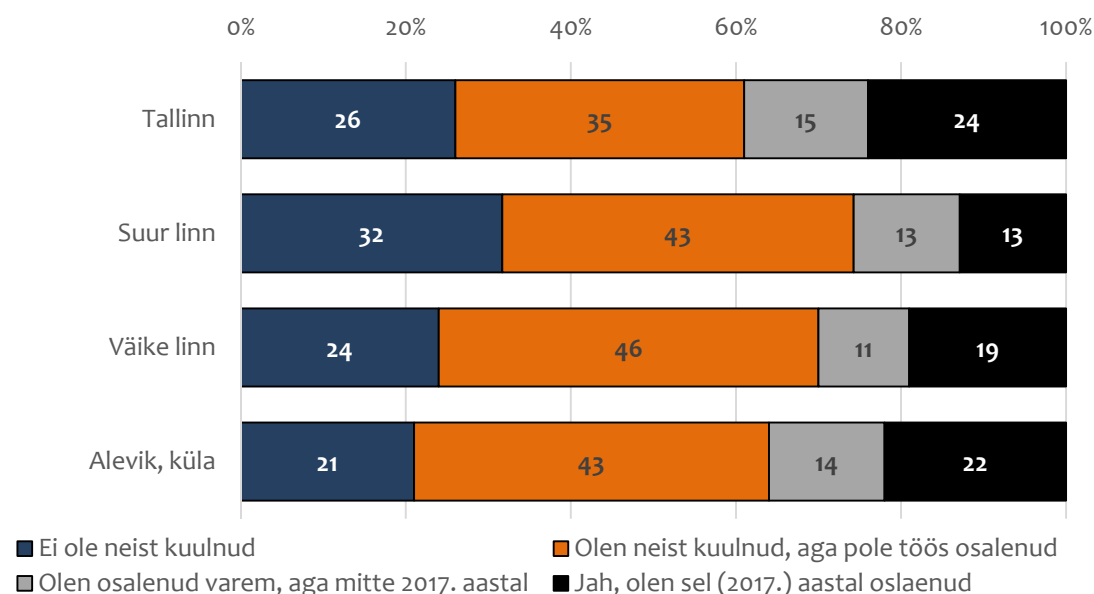
Noori, kes ei ole õpilas- ja üliõpilasesindustest kuulnud, on ligikaudu veerand. Võrreldes osalus kogude ja teiste osalusvõimalustega on kõrgem nii seotus kui ka informeeritus. Noorema vanuserühma vastajate seas oli õpilasesindustes töös osalejaid ca 10%.

Vanemas vanuserühmas tulevad esile ka soolised erinevused (joonis 6.5). Nimelt on 2017. aastal 22% neidudest osalenud õpilas- ja üliõpilasesindustes tegevuses, kuid noormeestest vaid 14%. Kui neidudest pole õpilas- ja üliõpilasesindustest kuulnud vaid viiendik, siis noormeestest pole neist kuulnud kolmandik. Seetõttu võib väiksema aktiivsuse põhjuseks pidada madalamat informeeritust esindustes olemasolust.

Joonis 6.5. Vanema vanuserühma vastajate seotus õpilas- ja üliõpilasesindustega soolises lõikes (%).

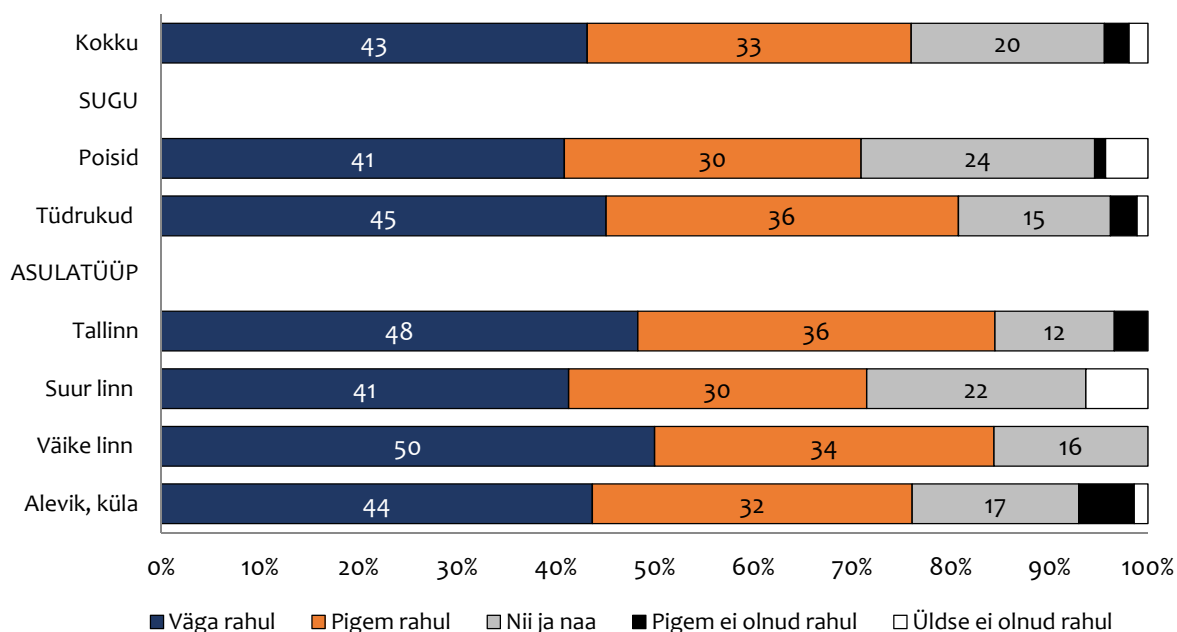
Vaadeldes esindustes osalemist asulatüübi alusel (joonis 6.6), võib märkida, et suuremate linnade puhul (Tartu, Pärnu, Narva, Kohtla-Järve) on osalus õpilas- ja üliõpilasesindustes teiste asulatüüpidega võrreldes madalam (joonis 6.6). Võrreldes näiteks Tallinna noortega, kes on neis esindustes kõige aktiivsemalt tegevad (24%), on osalus suuremates linnades madalam 11% võrra. Sealjuures on suuremate linnade (v.a Tallinn) noorte seas kõige suurem ka nende hulk, kes pole õpilas- ja üliõpilasesindustest kuulnud.

Joonis 6.6. Vanema vanuserühma vastajate seotus õpilas- ja üliõpilasesindustega asulatüübi lõikes (%).

Küsimustikus anti noortele võimalus esitada omapoolseid ettepanekuid selle kohta, mis võiks õpilas- ja üliõpilasesinduste juures teisiti olla. Toodi välja, et kooli juhatus võiks õpilasesindusega olla tihedamini seotud, õpilasesindusel võiks olla suurem võim koolielus, õpilasesindust tuleks võtta rohkem tõsiselt ning ka klass võiks pakkuda ideid, mida õpilasesinduses rääkida. Oodatakse laialdasemat koostööd õpetajatega ja noorte soovidega arvestamist, sagedasemaid kohtumisi, enam õpilasesinduse asjade ja õpilaste probleemide lahendamist ning mitte nii palju ürituste organiseerimisega tegelemist, rohkem õpilasesinduste omavahelist koostööd, rohkemate õpilaste kaasamist ja koordineeritumat rahastust. Arvati, et õpilasesinduses osalevad noored võiksid olla aktiivsemad, osavõtlikumad ja vastutustundlikumad ning suurema motivatsiooniga. Esinduses osalemise eest võiks anda midagi õpilastele vastu, näiteks gümnaasiumis saada kirja mõne (valik)kursuse.

Rahulolu hindamisel vaadeldi käesolevas uuringus osaluskogusid ja esindusi ühiste küsimuste alusel ja sellest lähtuvalt ei ole hinnangute lahutamine võimalik. Joonis 6.7 toob esile vanema vanuserühma vastajate rahuloluhinnangud esindus- ja osaluskogude tegevuses osalemisele ning rahulolu võrdluse soo ja asulatüübi alusel. Jooniselt on näha, et kolmveerand noortest on esindus- ja osaluskogude tegevuses kaasalöömisega väga või pigem rahul ning tüdrukud on poistega võrreldes veidi rahulolevamad. Asulatüüpide võrdluses paistavad kõrgema rahuloluga silma Tallinn ning väiksemad linnad. Sealjuures ei ole väiksemate linnade noored andnud ühtegi rahulolematust väljendavat hinnangut.

Joonis 6.7. Vanema vanuserühma noorte rahulolu esindus- ja osaluskogude tegevuses osalemisega (% , N=318).

6.3. Noorteühingud ja -organisatsioonid

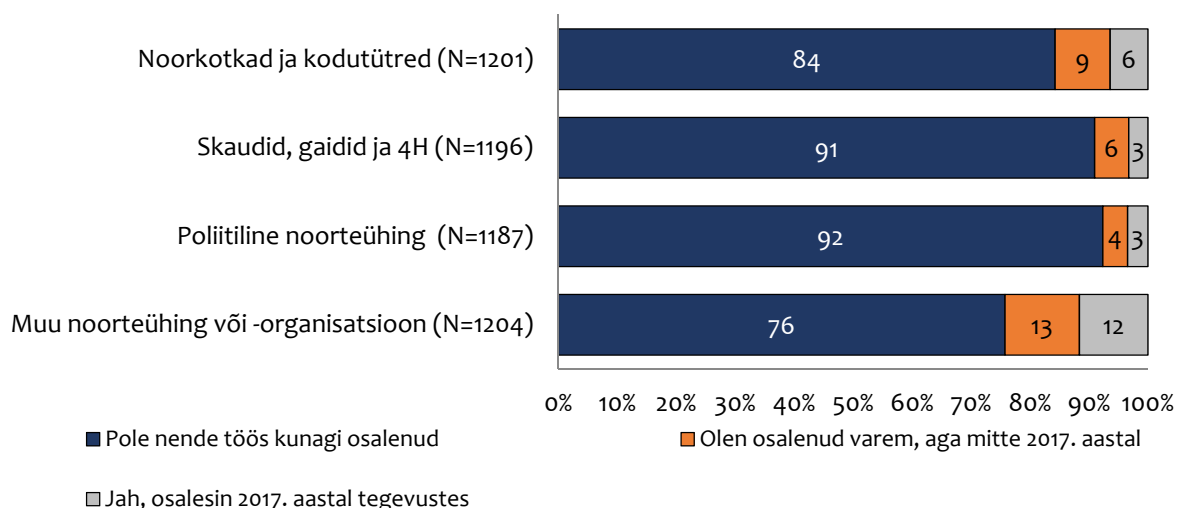
Noorte seotus noorteühingute ja -organisatsioonidega

Järgnevalt vaatleme noorteühingute ja -organisatsioonide töös osalemist. Vastavalt noorsootöö seadusele käsitletakse noorteühinguna mittetulundusühingut, mille liikmetest vähemalt kaks kolmandikku on noored ja mille eesmärgiks on noorsootöö korraldamine ja läbiviimine⁴⁶. Noorteorganisatsioonid ei toimi iseseisvate ühingutena, vaid kujutavad endast mingi suurema struktuuri (nt Kaitseliit)

⁴⁶ Noorsootöö seadus. <https://www.riigiteataja.ee/akt/104072017039?leiaKehtiv>

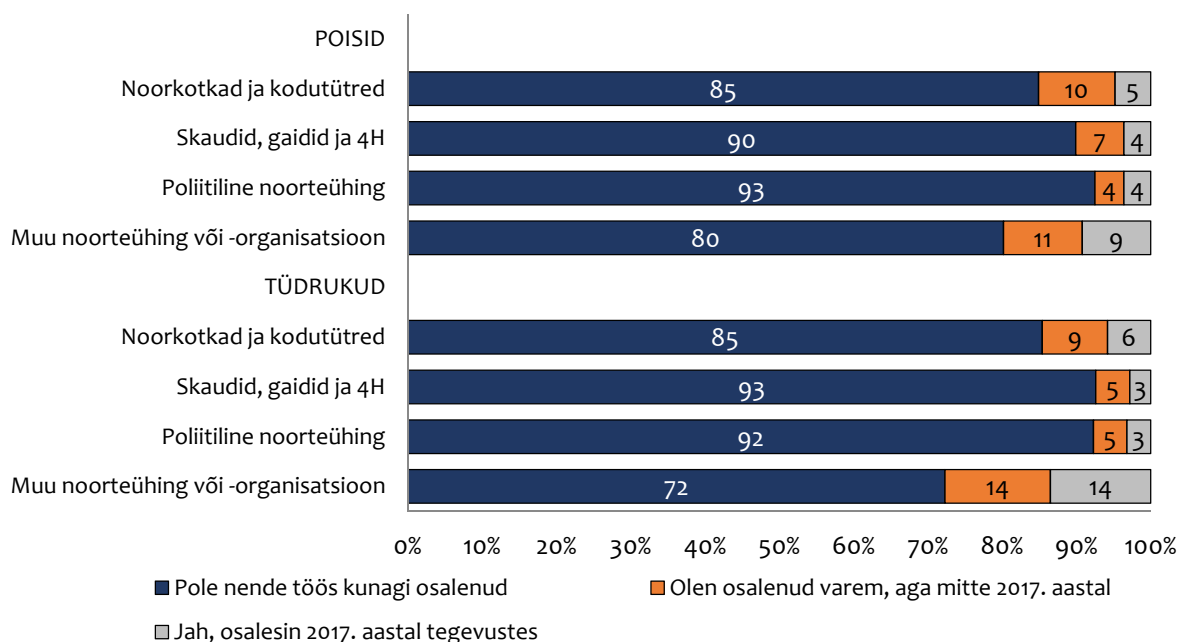
raames noortele loodud alamorganisatsioone. Noorteühinguteks ja -organisatsioonideks on näiteks skaudid, gaidid ja 4H, kodutütred ja noorkotkad, erakondade noortekogud jne.

Eri noorteühingute ja -organisatsioonide puhul on vanema vanuserühma vastajatest 15% osalenud kas 2017. või sellest varasemal aastal noorkotkaste ja kodutütarde tegevuses, vähempopulaarsed on skaudid, gaidid ja 4H ning poliitilised noorteühingud (joonis 6.8). Sealjuures on neljandik noortest öelnud, et osalesid mõne muu noorteühingu või -organisatsiooni töös, nt tudengiorganisatsioonid, eri- või huvialapõhised ühingud (Eesti Väitlusselts, Punane Rist) jne), teataval määral on selles jaotuses märgitud ka aktiivse osaluse vorme.

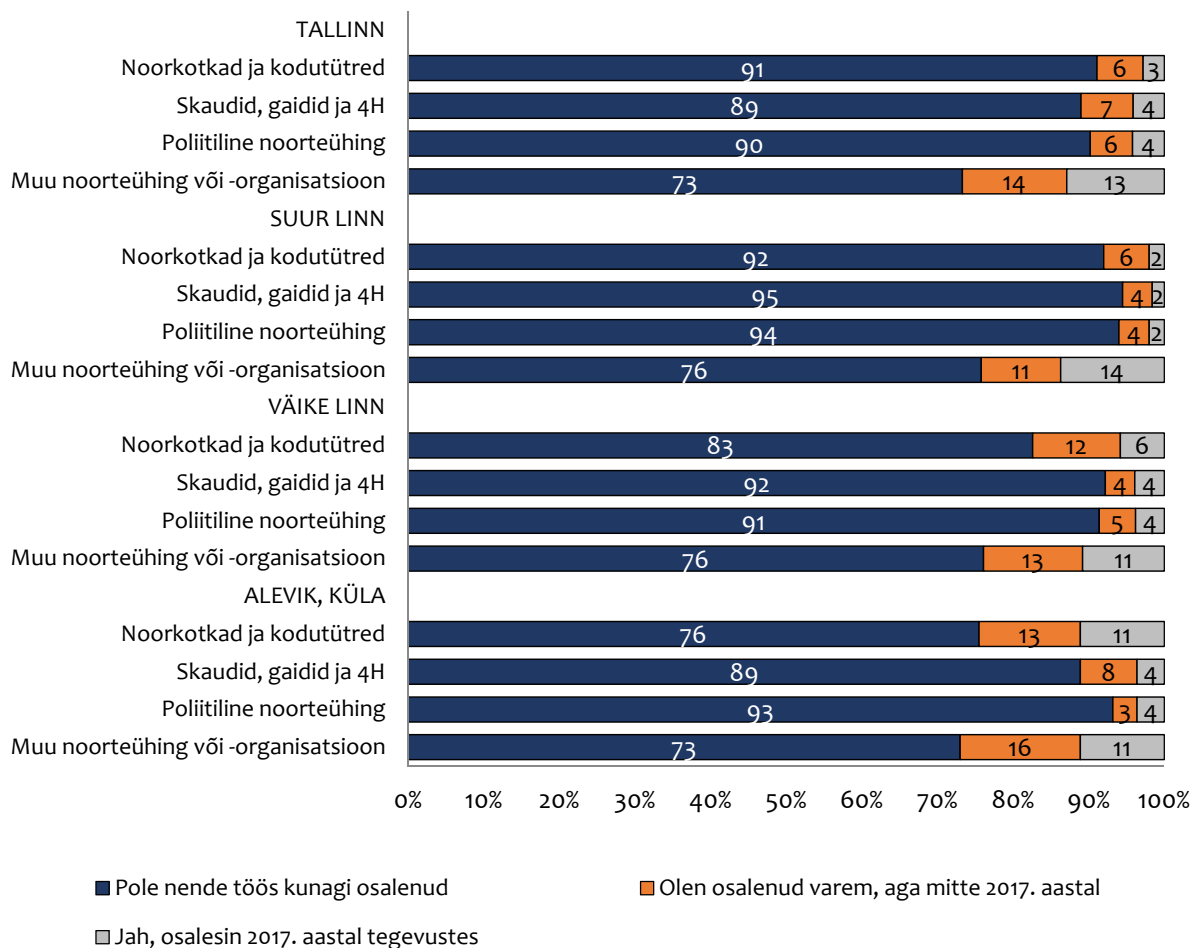
Joonis 6.8. Vanema vanuserühma noorte osalemine noorteühingutes ja -organisatsioonides (%).

Jooniselt 6.9 selgub soolisi erinevusi vaadeldes, et just tüdrukud on aktiivsed muudes noorteühingutes või -organisatsioonides osalejad. Teistes ühingutes ja -organisatsioonides osalemine erineb soo lõikes vähesel määral.

Joonis 6.9. Vanema vanuserühma noorte osalus noorteühingutes ja -organisatsioonides soo lõikes (%).

Asulatüübist lähtuvaid erisusi joonisel 6.10 võrreldes nähtub, et noorkotkaste ja kodutütarde liikumine on märgatavalt populaarsem väiksemate asulate vastajate seas. Pea neljandik elukohana aleviku või küla märkinud noortest on osalenud 2017. või varasemal aastal noorkotkaste ja kodutütarde tegevuses. Tallinnas ja suuremates linnades on sama organisatsiooni tegevustes osalenud vaid 8–9%.

Joonis 6.10. Vanema vanuserühma noorte osalus noorteühingutes ja -organisatsioonides asulatüübi lõikes (%).

Noorema vanuserühma vastajate osaluse määr noorteühingutes ja -organisatsioonides ulatub kümnendikuni (tabel 6.1). Poisid on tüdrukutest veidi aktiivsemad skautide, gaidide ja 4H ning vabalt nimetatud ühingute ja organisatsioonide tegevustes. Noorkotkaste ja kodutütarde tegevuses osaletakse sisuliselt võrdsel määral.

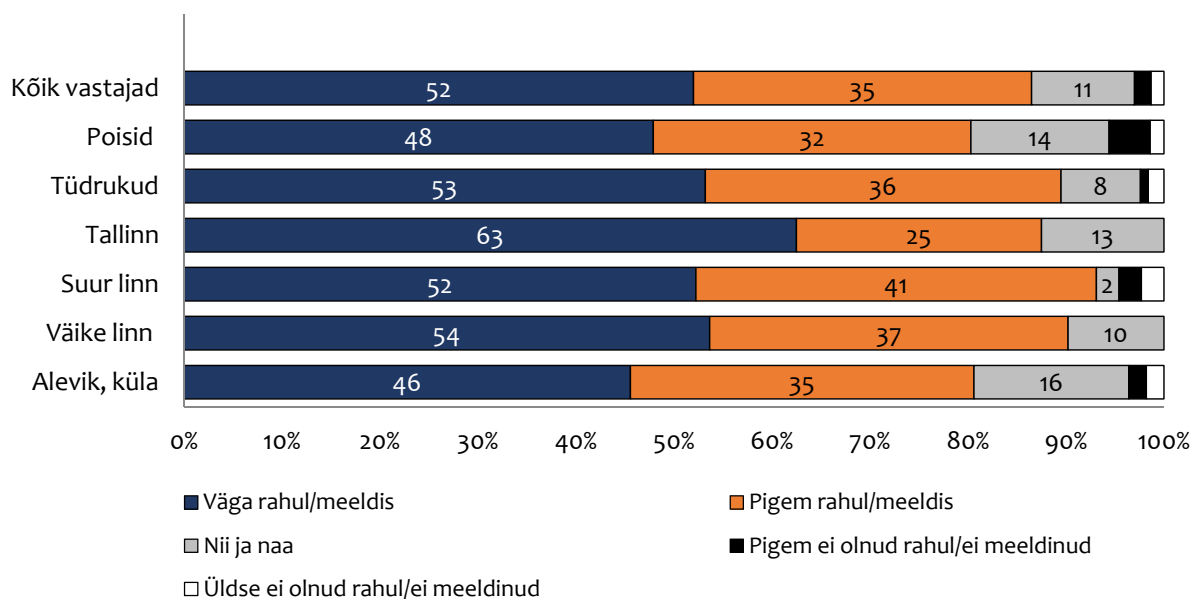
Tabel 6.1. Noorema vanuserühma noorte osalus noorteühingute ja -organisatsioonide tegevustes ja üritustel 2017. aastal (% , N= 1038).

	Kõik vastajad	Poisid	Tüdrukud	Tallinn	Suur linn	Väike linn	Alevik, küla
Skautid, gaidid ja 4H	8	10	6	10	9	10	3
Noorkotkad ja kodutütred	7	6	7	3	4	7	15
Muu noorteühendus	6	8	5	6	9	5	3

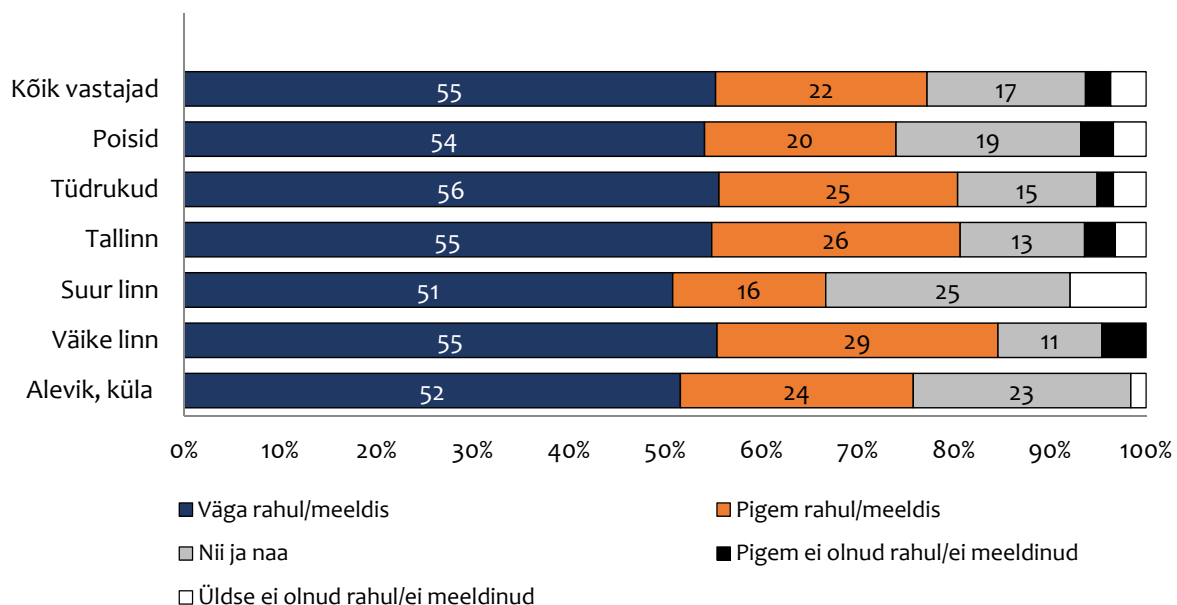
Noorema vanuserühma noorte seas ilmneb, et kuigi skautide, gaidide ja 4H tegevustes osalemine on elukohana aleviku või küla märkinud vastajate puhul teiste asulatüüpidega võrreldes pigem ebapopulaarne, siis seevastu noorkotkaste ja kodutütarde tegevustes lüüakse kaasa vägagi aktiivselt. Sama tendents noorkotkaste ja kodutütarde osas ilmnes ka vanemate noorte seas.

Noorte rahulolu noorteühingute ja -organisatsioonide töös osalemisega

Joonised 6.11 ja 6.12 toovad esile, et vanema vanuserühma vastajad on noorteühingute ja -organisatsioonide osas rahulolevamad. Mõlema vanuserühma puhul on aga tüdrukud rohkem rahul / neile meeldib rohkem ühingutes olla poistega võrreldes. Nooremas vanuserühmas naudivad noorteühingutesse ja -organisatsioonidesse kuulumist enam Tallinnast ja väiksematest linnadest pärit noored, suuremates linnades on meeldivushinnangud vaoshoitumad. Vanemas vanuserühmas kaldub vastupidiselt just suuremates linnades hinnang enam rahulolu poole. Esile tuleb, et vanemate vastajate seas on rahulolevaid noori olnud kõige vähem „väiksemates“ kohtades (alevik, küla).

Joonis 6.11. Vanema vanuserühma noorte rahulolu noorteühingutes ja -organisatsioonides osalemisega (% , N=229).

Joonis 6.12. Noorema vanuserühma noorte hinnang noorteühingutes ja -organisatsioonides osalemise meeldivusele (%; N=273).

2015. aasta uuringu kohaselt oli noorteühingutega rahul 82% kõikidest noortest, mis on veidi kõrgem kui käesoleva uuringu noorema vanusegrupi rahuloluhinnang ning veidi madalam kui vanema vanusegrupi rahuloluhinnang. Vanuselised erinevused võivad olla tingitud ka organisatsioonide tegevuse spetsiifikast. Mõlema uuringu kohaselt on tüdrukud olnud poistest rahulolevamad, kuid erinevalt käesolevast uuringust ei erinenud 2015. aasta uuringus erinevate vanusegruppide rahuloluhinnangud.

Oma sõpradele soovitaksid nii vanemate kui ka nooremate vastajate seast üle poolte seda ühingut, millega ise kõige tihedamini seotud ollakse (tabel 6.2). Pigem soovitajaid on aga oluliselt rohkem vanemas vanuserühmas ja nooremad vastajad on jäänud rohkem kahtlevale või mitte soovitavale seisukohale.

Tabel 6.2. Sõpradele ühingu või organisatsiooni soovitamise valmidus (%).

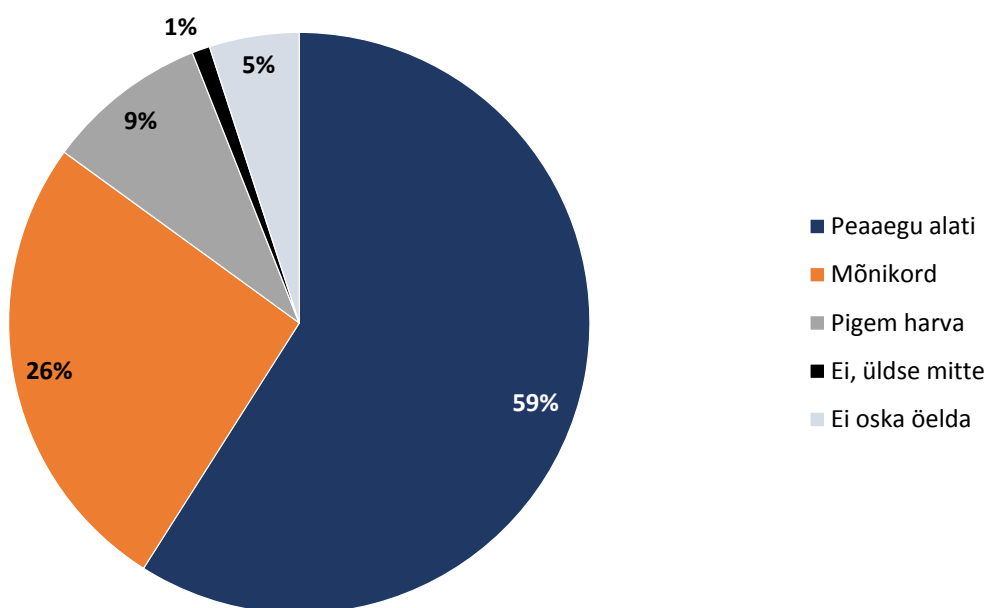
Kas Sa soovitaksid seda ühingut või organisatsiooni oma sõpradele? (N=230)	Vanem vanuserühm	Kas Sa kutsuksid oma sõpru sellesse ühendusse? (N=269)	Noorem vanuserühm
Kindlasti soovitaksin	59	Jah	61
Pigem soovitaksin	29	Pigem jah	17
Nii ja naa	10	Nii ja naa	14
Pigem ei soovitaks	1	Pigem ei	2
Kindlasti ei soovitaks	0	Ei	6

Küsitlustele vastanutest leidis nii vanema kui ka noorema vanuserühma noortest enamus, et noorteühingus või -organisatsioonis osalemine oli nende jaoks oluline ja huvitav (tabel 6.3). Sealjuures oli nooremas vanuserühmas oluliselt enam maksimaalse hinnangu andjaid, kelle jaoks ühenduses osalemine oli väga huvitav. 2015. aasta uuringu andmetel oli trend sarnane ning vanematest noortest 75% jaoks oli noorteühingus osalemine oluline tegevus. Noorematest noortest 88% jaoks oli tegevus väga või pigem huvitav ning mittehuvitavuse hinnangut ei antud selles uuringus kordagi.

Tabel 6.3. Noorteühingus või -organisatsioonis osalemise olulisus ja huvitavus noorte jaoks (%).

Kui oluline selle ühingu või organisatsiooni töös osalemine Sinu jaoks oli? (N=229)	Vanem vanuserühm	Kui huvitav selles ühenduses osalemine Sinu jaoks oli? (N=277)	Noorem vanuserühm
Väga oluline	38	Väga huvitav	58
Pigem oluline	36	Pigem huvitav	21
Nii ja naa	20	Nii ja naa	15
Pigem ei olnud oluline	4	Pigem ei olnud huvitav	2
Ei olnud üldse oluline	2	Ei olnud üldse huvitav	4

Vanema vanuserühma noored andsid küsitluses eraldi tagasisidet veel selle kohta, kas nad on teinud ühingu või organisatsiooni juhtidele ettepanekuid ühingu või organisatsiooni tegevuse paremaks ja huvitavamaks muutmiseks ning kas nende juhid on arvestanud noore soovide ja arvamustega. Vastanutest 45% tõi esile, et on teinud ettepanekuid tegevuse parendamiseks ja huvitavamaks muutmiseks ning 22% ei olnud ettepanekuid teinud. Kolmandik noortest vastas, et selleks polnud vajadust. Ligi 3/5 noortest leidis, et nende soove ja arvamusi on peaaegu alati arvesse võetud ning veerandi noorte sõnul on seda tehtud mõnikord (joonis 6.13). Kümnendik vastanutest on öelnud, et nende soovide ja arvamustega on arvestatud kas pigem harva või üldse mitte. Olulisi erinevusi 2015. aasta uuringutulemustest esile tuua ei saa. Sealsetest tulemustest selgus, et 91% noortest (mõlemad vanusegrupid koos) leidsid, et juhendajad arvestasid nende soovide ja arvamustega alati või mõnikord, käesolevas uuringus on vastav protsentuaalne osakaal 85%, mis viitab väikesele langusele positiivsetes hinnangutes.

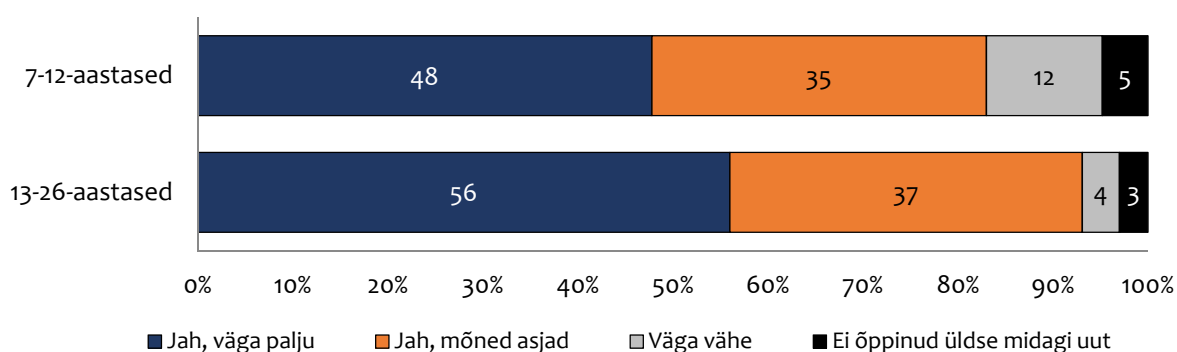

Joonis 6.13. Vanema vanuserühma noorte hinnang nende soovide ja arvamustega arvestamisele (%; N=100).

Mõlema vanusegrupi noorte käest uuriti lisaks, kas nad on saanud mõne noorteühingu või -organisatsiooni ürituse või tegevuse ise algatada, läbi viia või korraldamisel osaleda. Vanema vanuserühma vastajatest oli ühingu või organisatsiooni ürituse/tegevuse korraldamisel osalenud 79% noortest ning üritusi ise algatanud või läbi viinud 42% noortest (N=245). Nooremate vastajate seas on mõlemad osakaalud väiksemad: noorema vanuserühma vastajatest oli ühingu või organisatsiooni ürituse/tegevuse korraldamisel osalenud 65% noortest ning üritusi ise algatanud või läbi viinud 21% noortest (N=289).

Ühes fookusgrupis mainisid noored, et nende Kodutütarde rühmas on rühmavanemad väga hõivatud muude tegevustega ja noortele on jäetud liialt suur koormus ürituste organiseerimisel. Tuntakse suurt vastutust teiste noorte tegevuse organiseerimise ees ning alati ei soovitagi ise üritust läbi viia:

„Paar päeva tagasi helistas rühmavanem, et meil kõik suured metsas või õpivad, et ole hea ja võta meie rühm kaasa ja mine tee metsas virtuaalmatka. Ma tunnen, et ma ei peaks olema vastutav teiste noorte eest kui ma ise alles olen laps.“

Joonis 6.14. Noorteühingus või -organisatsioonis uue õppimine nooremas vanuserühmas (N=270) ja vanemas vanuserühmas (N=232) (%).

Joonis 6.14 toob esile, et noorema vanuserühma vastajate seas on noorteühingus või -organisatsioonis 83% õppinud midagi uut. Vanema vanuserühma vastajate seas on hinnangud millegi uue õppimisele aga kõrgemad ning 93% vastajatest on öelnud, et on noorteühingus või -organisatsioonis midagi uut õppinud. Sealjuures on vanemate vastajate seas noorematega võrreldes 8% võrra rohkem neid, kes ütlevad, et on õppinud väga palju ning vastupidiselt nooremate seas 8% võrra rohkem neid, kes on õppinud väga vähe. 2015. aasta uuringu vastajatest 95% väitis, et õppis noorteühingus midagi uut. Vanema vanuserühma hinnang on seega kahe aasta taguse uuringuga võrreldes üsna sarnane, nooremate vastajate hinnang jääb aga sellele alla.

Noorteühingute ja -organisatsioonide füüsilise keskkonnaga rahulolu uuriti vanema vanuserühma vastajatelt (tabel 6.4). 2015. aasta uuringuga võrreldes on toimunud suur muutus ligipääsetavuse hinnangutes. Kui seelses uuringus leidsid vaid 44% noortest, et tegevuse toimumiskoht oli hästi või pigem hästi ligipääsetav, 22% andis hinnangu nii ja naa ning 31% pidas toimumiskohta pigem raskesti ligipääsetavaks, siis käesolevast uuringust selgub, et ühingu või organisatsiooni tegevuspaika kohale jõudmist pidas küllaltki mugavaks või pigem heaks 4/5 noortest.

Tabel 6.4. Rahulolu noorteühingu või -organisatsiooni füüsilise keskkonnaga (%).

Kui mugav ja lihtne oli Sul ühingu või organisatsiooni tegevuspaika kohale jõuda? (N=230)		Kas Sa olid rahul ühingu või organisatsiooni ruumidega? (N=230)		Kas sa olid rahul ühingu või organisatsiooni tegevusvahenditega? (N=227)	
Küllaltki mugav	51	Väga rahul	35	Väga rahul	34
Pigem hästi	32	Pigem rahul	40	Pigem rahul	39
Nii ja naa	10	Nii ja naa	13	Nii ja naa	15
Küllaltki ebamugav	3	Pigem ei ole rahul	3	Pigem ei ole rahul	6
Väga ebamugav	1	Üldse ei ole rahul	0.4	Üldse ei ole rahul	0
Ühingul/organisatsioonil ei olnud kindlat tegevuspaika	3	Ühingul/organisatsioonil ei olnud kindlaid tegevusruume	8	Ühingul/organisatsioonil ei olnud tegevusvahendeid	5

Ruumidega oli käesolevas uuringus väga või pigem rahul kolmveerand vastajatest, 8% noorte sõnul ei olnud ühingul või organisatsioonil kindlaid tegevusruume. Tegevusvahenditega (nt arvutid, sidevahendid vms) olid samuti väga või pigem rahul ligi kolmveerand vastajatest, ühingul või organisatsioonil ei olnud tegevusvahendeid 5% vastajate väitel. Sarnased tulemused selgusid ka 2015. aasta uuringust, kus 79% vastajatest olid rahul tegevuse toimumise ruumide ja/või tegevusvahenditega.

Tabel 6.5. Rahulolu noorteühingu või -organisatsiooni sotsiaalse keskkonnaga (%).

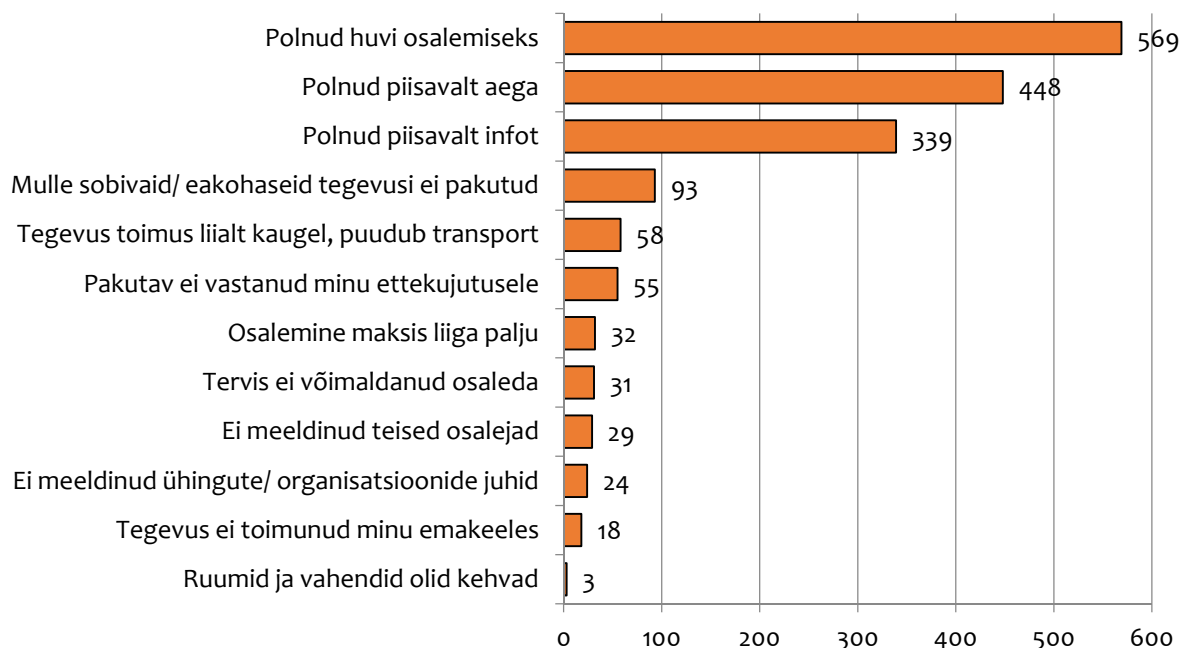
Kas Sinu suhted selle ühingu või organisatsiooni teiste liikmetega olid head? (N=230)	Vanem vanuserühm	Kas Sinu suhted ühingu või organisatsiooni juhtidega olid head? (N=232)	Vanem vanuserühm	Kuidas Sa selles ühenduses teiste lastega tavaliselt läbi said? (N=273)	Noorem vanuserühm
Jah	64	Jah	68	Väga hästi	53
Pigem jah	22	Pigem jah	21	Pigem hästi	26
Nii ja naa	6	Nii ja naa	5	Nii ja naa	16
Pigem ei	3	Pigem ei	1	Pigem halvasti	1
Ei	1	Ei	2	Väga halvasti	1
Ma ei suhelnud eriti ühingu/organisatsiooni teiste liikmetega	4	Olin ise üks ühingu/organisatsiooni juhtidest	3	Ma ei suhelnud seal teiste lastega eriti	2

Valdaval osal küsitlusele vastanud vanema vanuserühma noortest olid teiste ühingu või organisatsiooni liikmete ja juhtidega head suhted (tabel 6.5). Noorema vanuserühma vastajate hinnangutest selgub, et võrreldes vanemate noortega on kaastestega väga häid suhteid omavate noorte osakaal väiksem. Märkatavalt enam on noorema vanuserühma noorte seas neid, kes on jäänud teiste lastega läbisaamisele hinnangu andmisel kahtlevale seisukohale. 2015. aasta uuringus hindas oma suhteid teiste osalejatega heaks või pigem heaks 94% noorteühingutes osalevatest noortest (mõlemad vanusegrupid koos), mis on kõrgem protsentuaalne osakaal kui käesoleva uuringu kummaski vanuserühmas.

Noorteühingutes ja -organisatsioonides mitteosalemise põhjused

Joonis 6.15 toob esile, et küsitlusele vastanud vanema vanuserühma noorte seas on noorteühingute ja -organisatsioonide töös mitteosalemise põhjusteks kõige enam nimetatud osalemiseks huvi, aja ja

info puudumine. Oluline on silmas pidada veel seda, et ruumide ja vahendite kvaliteet on noorte mitteosalemise põhjusena väga harvadel kordadel märgitud. Peamised põhjused on ühed ja samad nii neidude kui ka noormeeste seas.

Joonis 6.15. Vanema vanuserühma noorte noorteühingute ja -organisatsioonide töös mitteosalemise põhjused (mainimiste arv, N=965).

Asulatüüpide põhisest võrdlusest selgub, et väiksemate asulate (alevikud, külad) noorte jaoks on oluliseks põhjuseks ka tegevuse toimumine liialt kaugel ja transpordi puudumine. Kui muude asulatüüpide puhul on see põhjuseks vaid 5–7-le noorele, siis väikeasulate puhul toob selle välja 23 noort.

Noorte fookusrühmintervjuudes selgub samuti, et huvitavate tegevustega soovitakse tegelda piiramatult, kuid ette tulevad asukohast ja võimalustest tulenevad piirangud. Lisaks osaletakse sageli mitmetes tegevustes korraga ning kõige jaoks paraku aega ei jagu. Nii näiteks toodi üliõpilaste fookusgrupis (FN7) välja, et „... nende organiseeritud tegevustega on hooti, et vahepeal jõuad käia ja vahepeal ei jõua. Vahepeal käisin raamatuklubis ja korraldasime filmiõhtuid.“.

Noorte fookusgrupiintervjuudest ilmnenuid soovitusi kohaselt võiks olla kas rohkem tegevusi noortele nende kodukohas või siis parem tasuta ühistranspordi korraldus maakoha ja suurema linna vahel, kuna vanematel ei ole piisavalt raha, et lapsi autoga sõidutada ja bussisõidu eest maksta. Samale aspektile juhtisid tähelepanu lastevanemad fookusgrupi intervjuudes ning märkisid, et maal ja linnas on erinevad võimalused ning laste maalt linna sõidutamine on kallid ja aeganõudev, lapsel endal on aga keeruline ise liikuda.

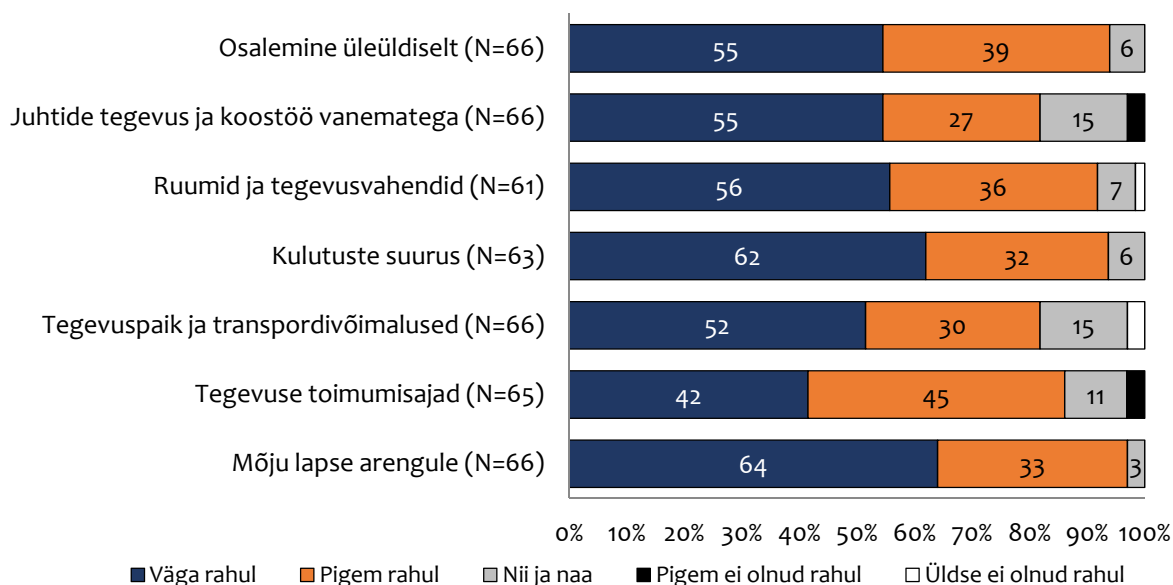
Lastevanemad noorteühingutest ja -organisatsioonidest

Lastevanemate vastustest ilmnes, et 2017. aasta jooksul osales ühe noorteühingu või -organisatsiooni töös 87%, kahes 10% ning rohkemas 3% vastanute lastest (N=67). Vastajatest 95% jäid kulutused lapse noorteühingus või -organisatsioonis osalemisega seoses kuni 50 euro piiresse ning veidi alla pooltel vanematest ei olnud kulutusi üldse kaasnenud (tabel 6.6).

Tabel 6.6. Lastevanemate kulutused (%; N=67).

Otsesed (osalustasu) ja kaudsed kulutused (vahendid, transport) 2017. aastal lapse noorteühingus või -organisatsioonis osalemisega seoses	Lastevanemad
Kulutusi pole olnud	46
Kuni 10 eurot	10
11–25 eurot	22
26–50 eurot	15
51–100 eurot	4
Rohkem kui 100 eurot	1
Ei oska öelda	2

Lastevanematest on valdav enamus lapse noorteühingu või -organisatsiooni töös osalemisega üldiselt rahul (joonis 6.16). Rahulolu (väga rahul, pigem rahul) väljendavaid hinnanguid on vastajate poolt enim antud lapse arengu mõju, kulutuste suuruse ning ruumide ja tegevusvahendite kohta. Juhtide tegevuse ja vanematega koostöö, tegevuspaiga ja transpordivõimaluste ning tegevuse toimumis-aegade suhtes on rahulolevaid hinnanguid andnud vastajaid veidi vähem ning väljendatud on rohkem kahevahele jäämist või ka vähesel määral rahulolematust.

Joonis 6.16. Lastevanemate rahulolu laste noorteühingutes ja -organisatsioonides osalemisega (%).

Lastevanemate fookusrühmaintervjudes kajastus noorteühingute ja -organisatsioonide teema vaid ühes fookusgrupis (FL3), kus toodi välja, et otsustuskogudes ei ole nende lapsed osalenud ning seda peeti vaid väga väikese osa ühiskonnaliikmete jaoks huvitavaks. Ka õpilasesindus ei olnud lastevanemate sõnul hoogu sisse saanud selles pealinna koolis, kus nende lapsed õppisid. Põhjuseks toodi aktiivsete laste nn kriitilise massi puudumine. Teises suurema maakonnakeskuse vanemate fookusgrupis (FL1) esitati positiivse näitena aga Noorkotkad, kuna nende laagrid on tasuta, läbimõeldud ning lastekeskset:

„Noorkotkastega on see lugu, et see on riigi rahastatud organisatsioon, laagrid on tasuta. Varem korjati mingit raha, aga siis tuli karm käsk, et mitte midagi ei tohi korjata, et peab olema tasuta. /.../ Töötan ise Kaitseliidus ja suvelaagrisse võtan ta ikka kaasa ja lükkan kuhugi rühma juurde. Ja kuna ma ise näen

seest poolt, kuidas neid organiseeritakse, siis ei ole mitte ühtegi halba sõna öelda. Hästi lastekesksed on, mõeldakse, mida õpetatakse.“

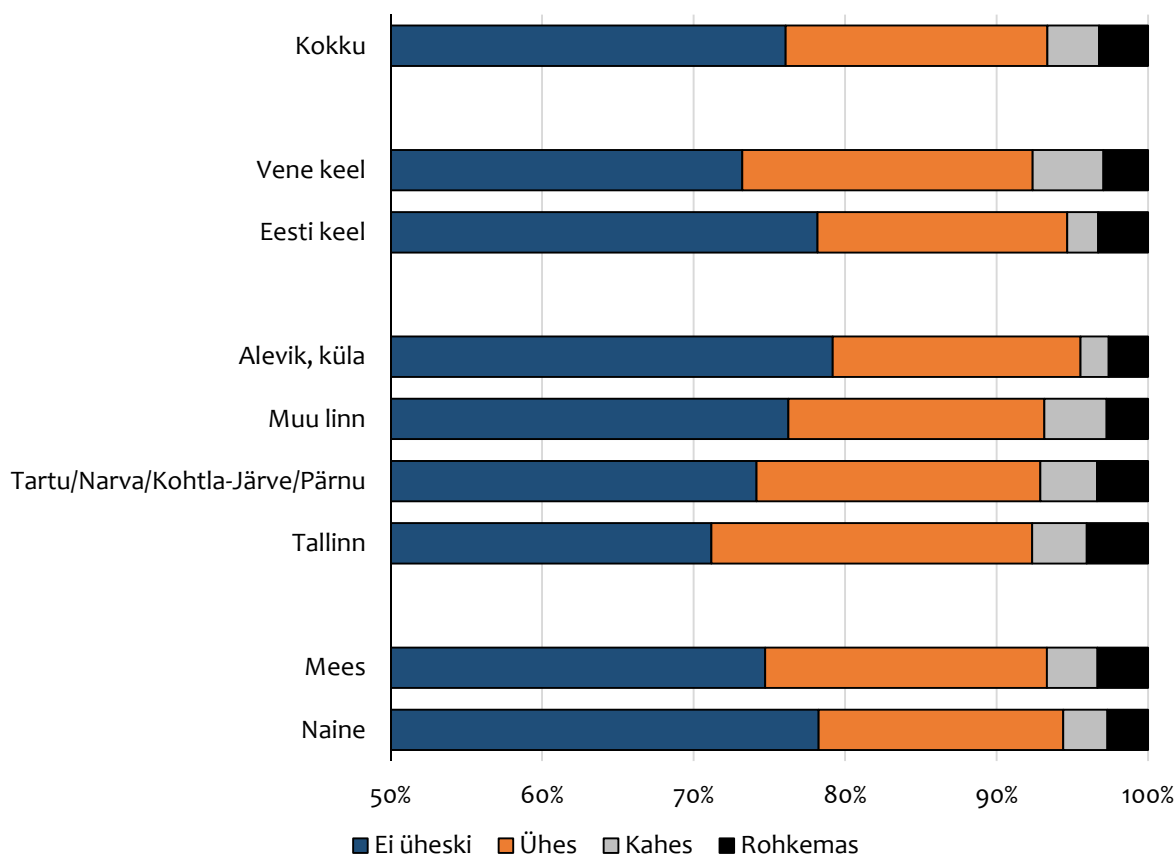
Vanematel oli võimalus tuua ka küsitluses välja, mis võiks nende arvates olla korraldatud teisiti lapsega kõige tihedamalt seotud ühingu või organisatsiooni juures. Vanemad tõid esile, et vabatahtlike noortejuhtide pädevus (teadmised noorsootööst, laste arengust jne) on varieeruv ning seetõttu ei ole mingit garantiid ega selgust, kas noortejuht lähtub oma tegevuses noorte huvidest ja vajadustest. Väljendati soovi rohkemate ürituste, kooskäimiste, laagrite, info jagamise, paremate ja puhtamate ruumide ning suurema rahastuse järele.

7. NOORTEPROJEKTID

Noorteprojekt on kindla algus- ja lõppkuupäevaga tegevus noortele, millel on konkreetne eesmärk, tulemus ja eelarve. Tegemist võib olla nii täiskasvanute poolt noortele korraldatud sündmusega kui ka noorte endi poolt läbi viidud tegevusega. See projekt võib olla seotud kooliga, noortekeskusega, noorteühinguga, kogudusega vms. Paljud noorteprojektid saavad rahastuse Erasmus+ programmist.

Eestis tegeleb noorteprojektide toetamisega SA Archimedese noorteagentuur⁴⁷ (sh Erasmus+, eri emakeelega noorte ühistegevust toetav programm „Noortekohtumised“), toetust projektide teostamiseks on võimalik saada omavalitsustelt ja Kodanikuühiskonna Sihtkapitalilt. Olemas on Noorte Omaalgatuslike Ideede projektifond („Nopi Üles“)⁴⁸, võimalikud on ka muud rahastusvõimalused.

Uuringus esitati küsimused noorteprojektides osalemise, osalemist takistavate tegurite ja projektide eri aspektidega rahulolu kohta vanema vanuserühma noortele, sest noorteprojektides osalemisele (nt Erasmus+ raames) on sageli seotud vanusepiirid ja noorteprojektis osalemise võimalus ei pruugi noorema vanuserühma vastajatele olla kättesaadav. Samuti uuriti lastevanemate hinnanguid projektidele. Järgnevalt käsitlemegi selle valdkonna põhitulemusi. Info noorte projektides osalemise kohta on esitatud joonisel 7.1.

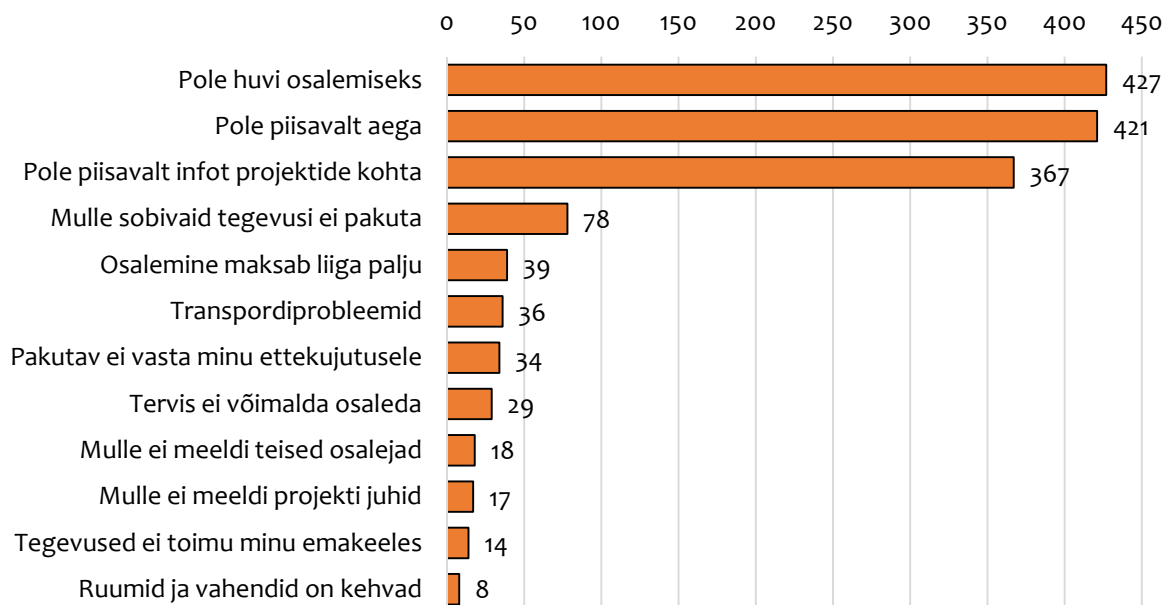
Joonis 7.1. Noorteprojektides osalemise vastajate alarühmade lõikes (%; N=1204).

⁴⁷ Vt <http://noored.ee/meist/tegevused/>

⁴⁸ Vt <https://www.facebook.com/NopiUles/?fref=ts>

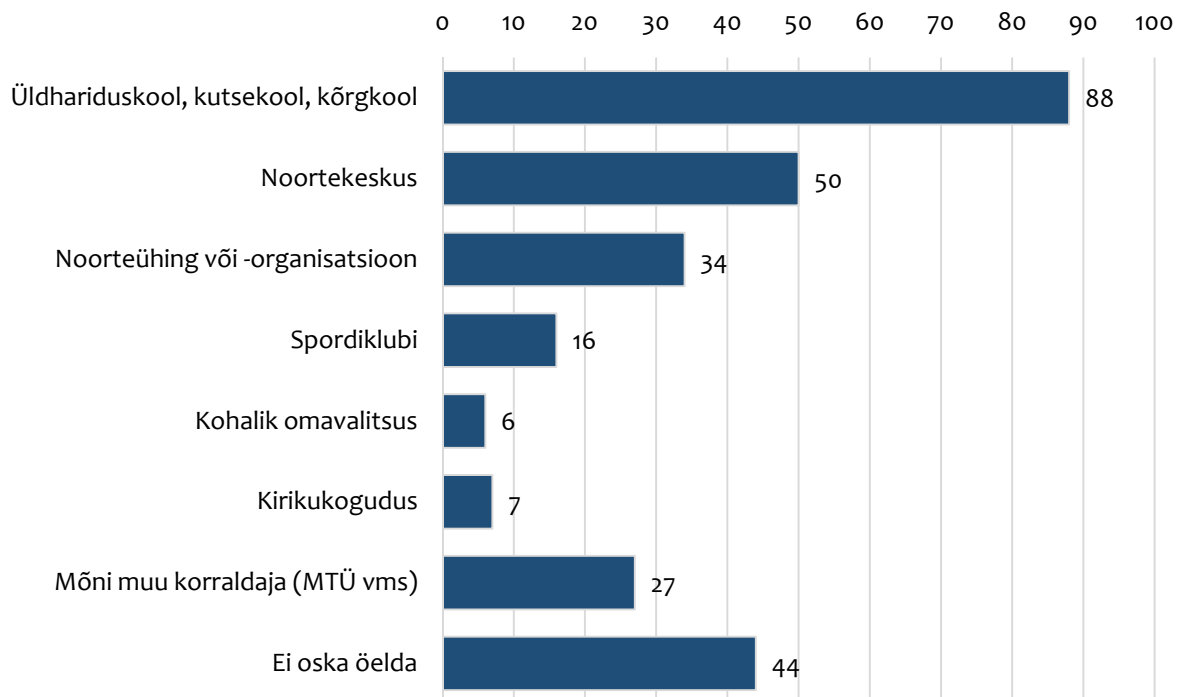
Nagu jooniselt näeme, on projektides osalenud ca ¼ vastanutest. Suuremates asulates on osalemismäär kõrgem, samuti osalevad poisid/mehed projektides enam kui tüdrukud/naised. Ka on projektidega seotus veidi kõrgem nende vastanute seas, kelle emakeeleks on vene keel.

Projektides mitteosalejad märgivad peamiste põhjustena, miks nad sellises tegevuses ei osale, huvi- ja infopuudust, ülejäänud põhjused on suhteliselt väheolulised (joonis 7.2).

Joonis 7.2. Noorteprojektide töös mitteosalemise põhjused (mainimiste arv, N=942).

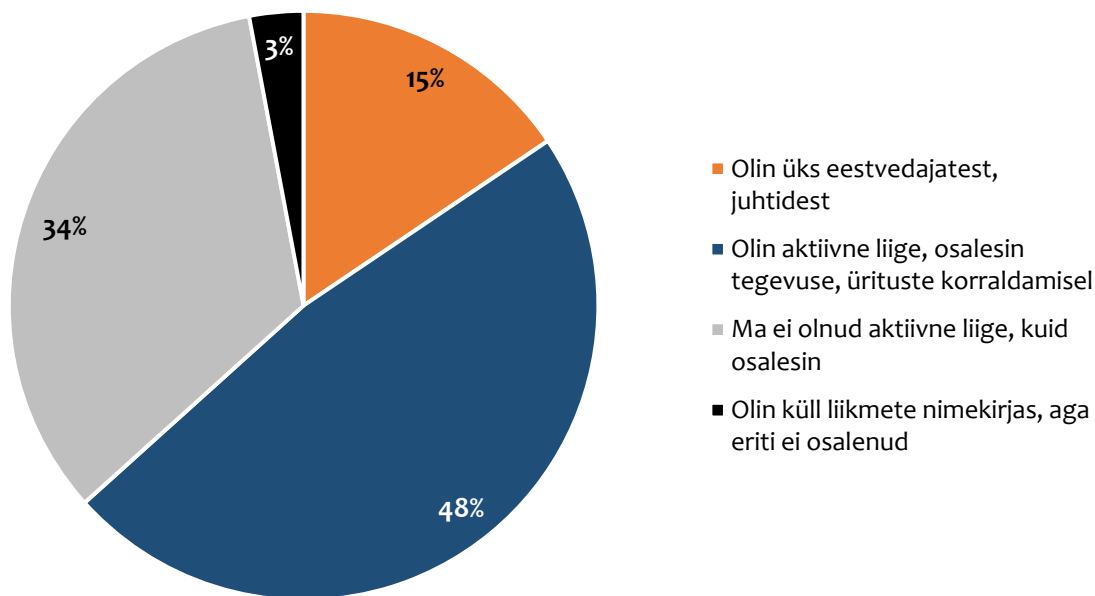
Sagedasemateks projekti baasasutusteks on üldhariduskool, noortekeskus ja noorteühing, arvestataval määral vastajaid ei oska korraldavat asutust nimetada (joonis 7.3).

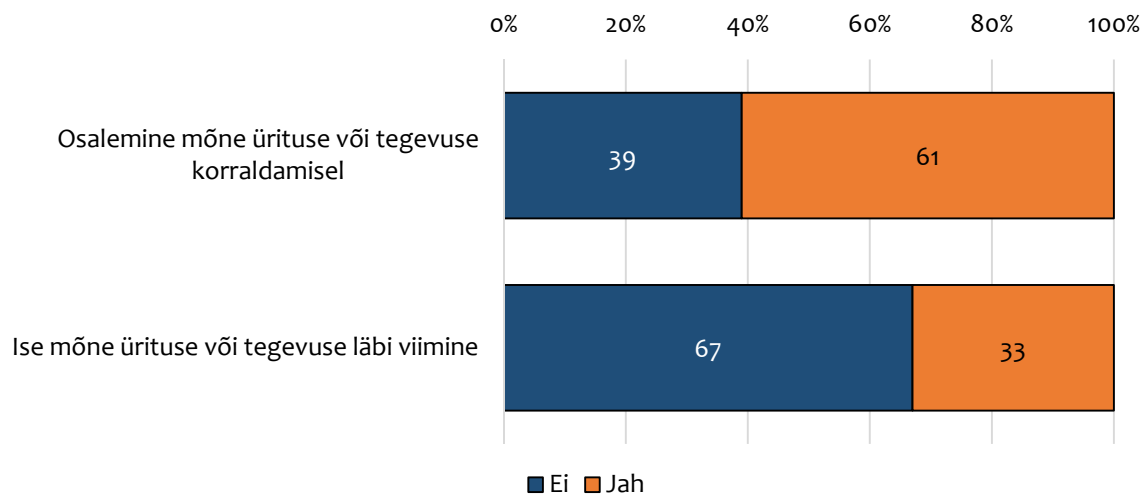
Joonis 7.3. Asutused, mille juures projekti tegevus põhiliselt toimus (mainimiste arv, N=272).

40% vastajate hinnatud projektidest olid rahvusvahelised. Rahvusvahelistest projektidest ca 2/5 korral toimus tegevus nii Eestis kui ka välismaal.

Ligikaudu 2/3 projektides osalejatest hindasid oma osalust projektis küllalt aktiivseks (eestvedaja, juht aktiivne osaleja) (joonis 7.4). Seda näitab ka projekti kaasatus: rohkem kui 3/5 projektides osalejatest said kaasa lüüa ka mõne ürituse või tegevuse korraldamisel, 1/3 viis tegevusi ise läbi (vt joonis 7.5). Kolmandik osalejatest esitas ka ise ettepanekuid projekti töö paremaks korraldamiseks, mis suuremas osas leidsid vähemalt mingil määral ka arvestamist.

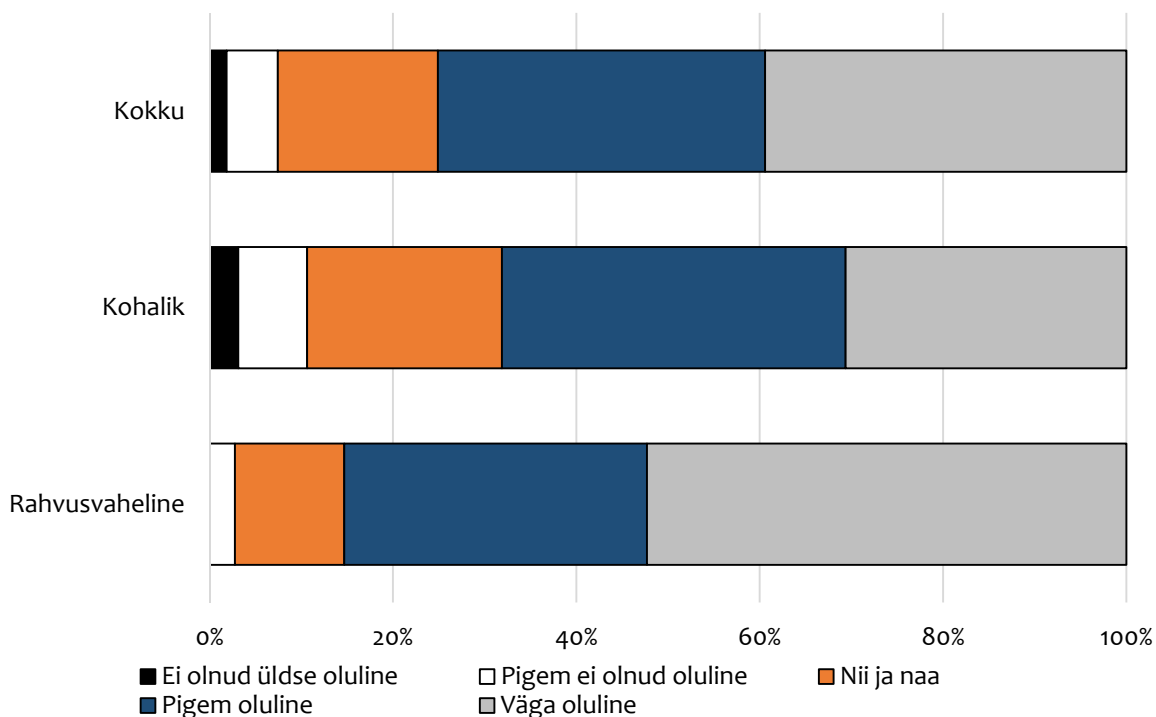

Joonis 7.4. Noore hinnang oma rollile projektis (%; N=270).

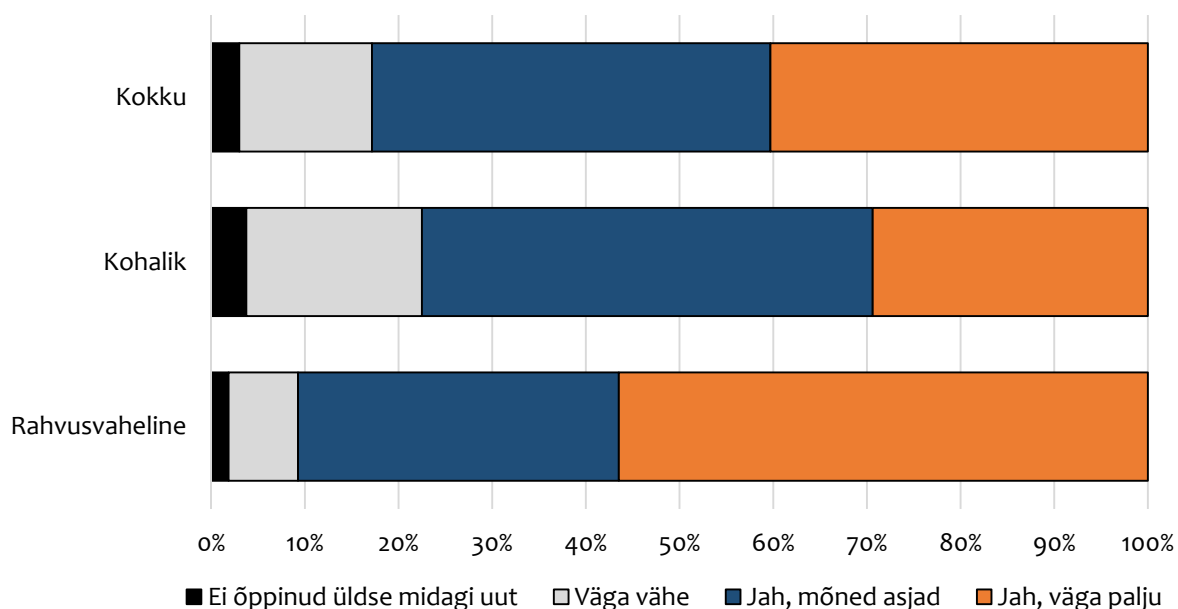
Joonis 7.5. Noorte kaasatus projekti teostamisel (%; N=258).

Järgnevalt vaatleme projektides osalemisega seotud rahulolu eri aspekte. Nagu näha jooniselt 7.6, peab ligi 3/4 projektidega seotud vastajatest projektides osalemist oluliseks. Võrreldes kohalike projektidega on rahvusvaheliste projektide olulisuse hinnang tunduvalt kõrgem.

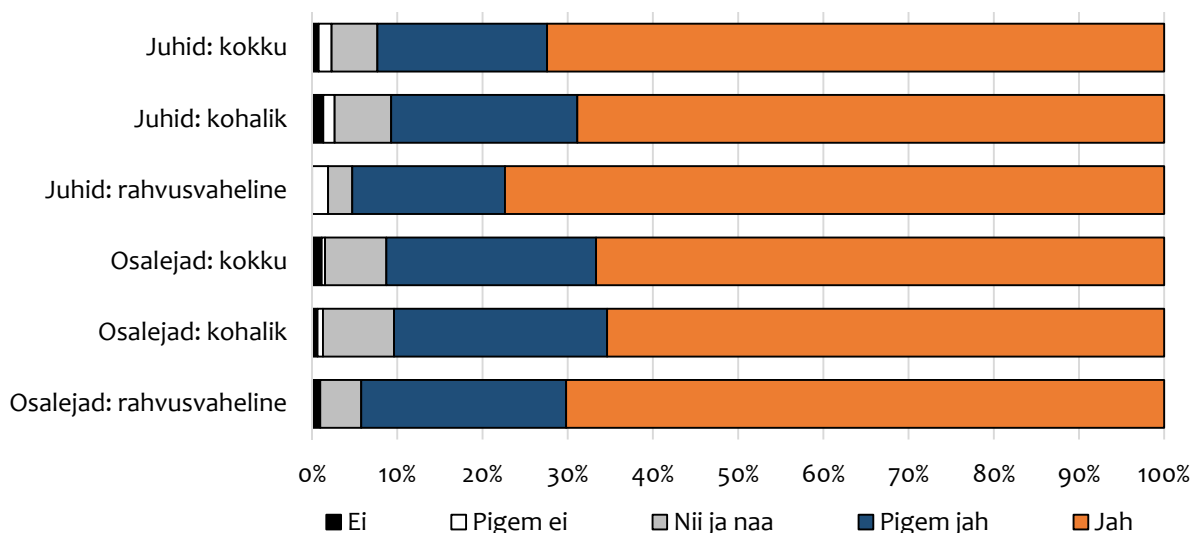
Joonis 7.6. Projektides osalenute hinnangud osalemise olulisusele (% , N=272).

Projektid on oluline uute teadmiste ja oskuste omandamise koht: 3/4 projektidega seotud vastajatest väidab, et on osalemise käigus vähemalt midagi uut õppinud. Taas eristuvad kõrgema õppimistaseme poolest rahvusvahelised projektid (joonis 7.7).

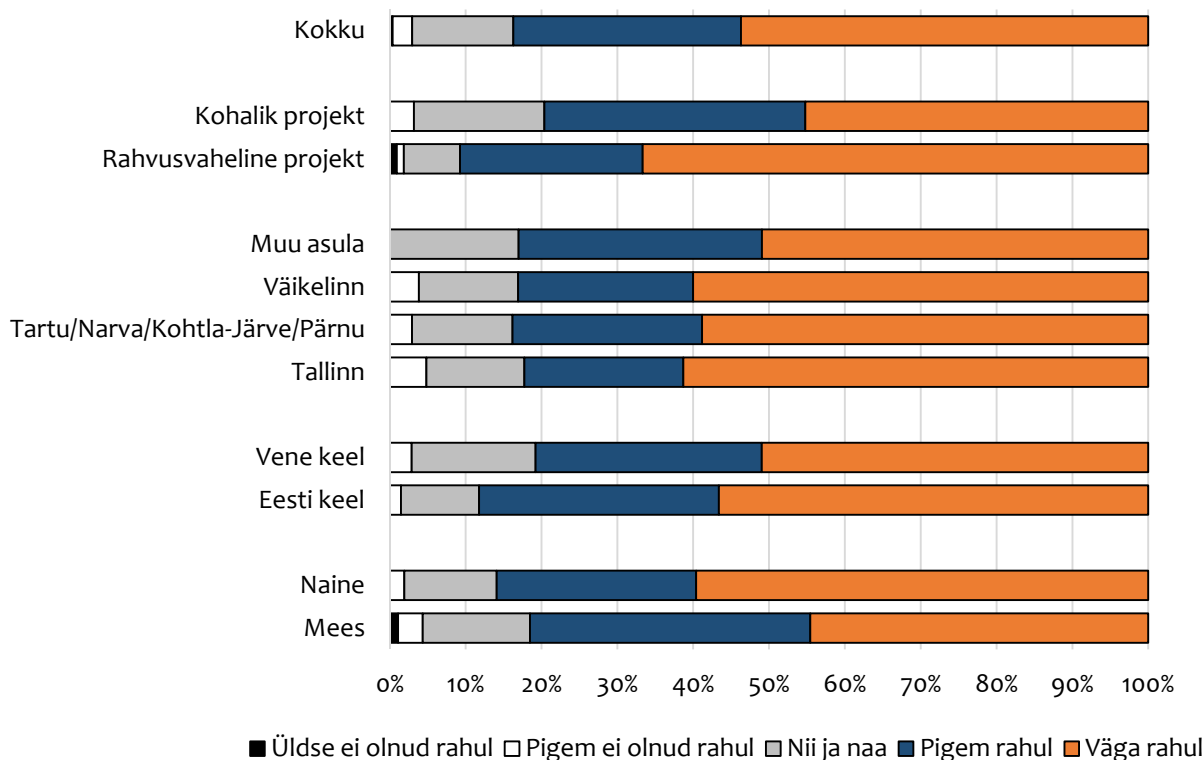
Joonis 7.7. Projektides töös osalemise käigus uue õppimine (% , N=268).

Projektisiseseid suhteid nii teiste osalejate kui ka projekti juhtidega hinnati kõrgelt. Taas olid veidi positiivsemad rahvusvahelistes projektides osalejate hinnangud (joonis 7.8).

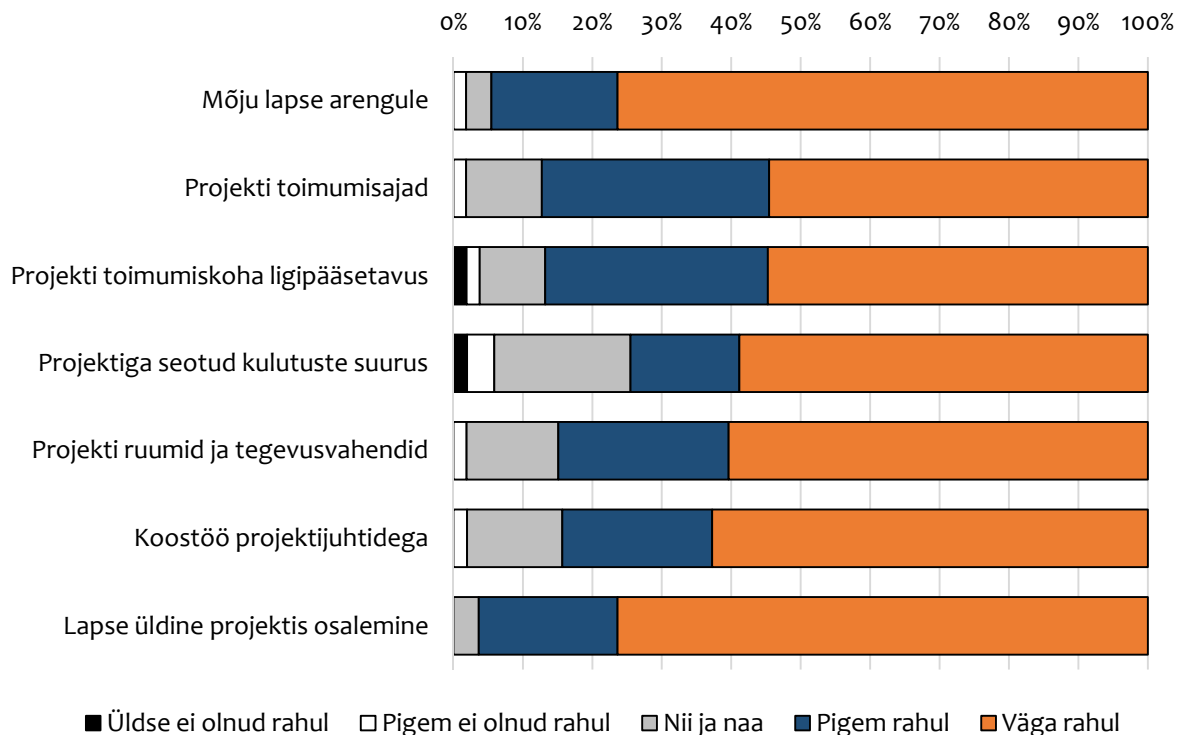
Joonis 7.8. Projektides osalejate vastused küsimustele „Kas suhted teiste osalejate / projekti juhtidega on head?“ (jah, N=270).

Tulemuste ülevaate lõpuks jõutakse üldhinnangute juurde (joonis 7.9). Kõrge rahulolutaseme (84%) taustal näeme siiski ka mõningaid erinevusi. Naised/tüdrukud on poistest rahulolevamad, veidi kõrgem on rahulolu ka eesti keelt emakeelena kõnelevate vastajate hulgas. Juba traditsiooniline on rahvusvahelistes projektides osalejate kõrgem rahulolu. Ka rahulolu teise üldindikaatori, projektides osalemise sõbrale soovitamise kohta püstitatud küsimuse vastused väljendavad suuresti samasuguseid tendentse.

Joonis 7.9. Üldine rahulolu noorteprojektides osalemisega vastajarühmade lõikes (% , N=270).

Lastevanematel paluti hinnata rahulolu noorteprojektides osalemise eri aspektidega. Tulemused on esitatud joonisel 7.10. Hinnangute vähesuse tõttu ei maksa esitatud materjalist teha põhjanevaid järeldusi. Siiski võib välja tuua, et nii üldisem hinnang osalusele kui ka rahulolu mõjuga lapse arengule on teistest rahuloluhinnangutest kõrgemad (vrd nt hinnangutega toimumiskoha ligipääsetavusele või kulutuste suurusele).

Joonis 7.10. Lastevanemate hinnangud laste noorteprojektides osalemise eri aspektidele.

Noorteprojektide teemat käsitleti aktiivselt noorte fookusgrupis FN3, milles osalejad on olnud aktiivsed noortevolikogu liikmed Lõuna-Eesti väikeasulas. Fookusgrupi käigus töid noored välja erinevaid aspekte, mida projektides osalemine noortele andnud on:

„Ma nõustun, et sa kasvad selle käigus nii palju. See, et sa **julged oma arvamust avaldada** või saad aru, et kui kuskil on probleem ja see nõuab lahendust, et sa mitte ei aja seda selja taga, vaid **lähedki otsid** seda **lahendust** ja ütled inimestele, kes saavad lahendust leida või aidata sul seda otsida. Oma arvamuse avaldamine ja julguse pool ja **avalik esinemine** ja kõik sellised asjad. **Võõras keeles suhtlemine** on tulnud läbi nende projektide.“

„Ma lisaks siia **juhtimise ja planeerimise oskuse** ka.“

„**Ajaplaneerimine** eriti. Et kui käid muusikakoolis ja tennis, et siis on mingi noorteklubi ja noortevolikogu eraldi ja niisama kool, siis vahepeal ajas küll närvi kui tuleb selline, kes ei käi mitte kuskil, läheb koju kella 2 ajal ja siis istub terve õhtu kodus ja hommikul läheb õpetaja juurde ja ütleb, et tegemata kodutöö, et ma ei jõudnud ... mis tegid siis?“

„Aga see ka, et keeled ja **näed nii palju erinevaid kultuure** nende erinevate projektide käigus, et selles mõttes **avardab ka maailma**, et tolerantne ja mõistad neid teisi võib olla rohkem.“

„Läbi selle kasvad kuidagi täiskasvanulikumaks või ... vaadates meedias, vaadates teist generatsiooni, siis vaatad et ... väga lapsed. Ma ise tunnen end veits ... et **saan oma eluga parema hakkama kui teised**.“

„**Aktiivsuse teema**. Mina olen selline inimene, kellele ei meeldi niisama istuda, mul peab kogu aeg mingi tegevus olema. Nii kui ma istuma jään, siis tunnen, et olen kasutu.“

„Teisi köidab see rahvusvahelise asja pool, et kuidas sa saad, nii palju saad käia ja kogu aeg oled ära. Aga vot see on rahvusvahelised projektid, et kirjutage ise ka ja kui abi on vaja tulge ja küsige.“

*„Tänu nendele projektidele olen varasest east **saanud hästi palju reisida**, muidu ma poleks pooltes kohtades käinud, ma arvan.*

*„Noortevolikogu projektid on üldiselt sellised projektid, mis on seotud **noortepoliitikaga**. /.../ ja ... sa ise osaled ja mingis hetkes tuleb see vanus, kus mõtled, et ah, ma saaksin ise ka selle kirjutamisega hakkama. Sa saad noorsootöötajalt või varasemalt kirjutajalt tuge ja nõu, kuidas seda asja teha, ja sa teed selle asja ära. Alati, kui idee on. Ja üldiselt on inimesi, kes tuletavad meelde ka, et nüüd on mingi taotlusvoor, meil on siin Nopi Üles projekte kirjutatud /.../“*

Samas fookusgrupis tuuakse projektides osalemise probleemina välja asjaolu, et kui varasem väikeasula kool projektides osalemist toetas, siis nüüd suuremas linnas koolis käies tuleb pidevalt tegeleda tõestamisega, et tegemist on olulise arengut toetava tegevusega.

Projektide teema leidis kajastamist ka venekeelses fookusgrupis FN5. Rõhutati, et noortele meeldib suhelda ja projektid võimaldavad kohtuda teiste sama valdkonnaga tegelevate noortega nii Eestist kui ka välismaalt.

Lastevanemate fookusgruppidest noorteprojektide osas eriti täiendavat infot ei lisandunud. Noorteprojektides ei osaleta, samuti ei uuri ka muidu vägagi aktiivsed lastevanemad spetsiaalselt sellealast infot. Põhjusena tuuakse välja, et lapsed on veel liiga noored ja teema pole seepärast väga aktuaalne (FL1, FL3).

Kokkuvõttes võib noorteprojekte uuringu andmete põhjal iseloomustada hästi toimivatena, neile antakse nii noorte kui ka lastevanemate poolt küllalt kõrgeid hinnanguid, mida on välja toonud ka teised uuringud⁴⁹. Projektide tähtsusest kõneldes on oluline välja tuua isetegemise ja noorte aktiivse osalemise võimalus. Teataval määral võib probleemiks olla projektidele ligipääs väiksemates asulates (samas tõi kvalitatiivuuringu välja vastupidise näite), samuti tuleks mõelda selle üle, mida ette võtta kohalike projektide huvitavamaks ja atraktiivsemaks muutmiseks.

⁴⁹ Vt sellealast infot Noorteagentuuri koduleheküljelt (<http://noored.ee/opimaterjalid/uuringud/>) ja noorteseire (<http://www.noorteseire.ee/>) uuringute andmebaasist.

8. INFORMEERITUS NOORSOOTÖÖST

Noortel peab olema võimalik saada infot vaba aja võimaluste, tervise, õiguste, kultuuri, osaluse, tööturu, karjääri, hariduse jms kohta.

Kehtivas noortevaldkonna arengukavas on infost juttu seoses osalusega. Meetme 3 alaeesmärgina 3.5 on välja toodud: „... parandatakse osaluse eelduseks olevat noorte informeeritust, milleks tugevdatakse noorteinfo riiklikku süsteemi ja toetatakse selle kvaliteetset toimimist eri osapoolte koostöös⁵⁰. Noorteinfo teenuse arendamine (sh infotehnoloogilisi vahendeid kasutades) on kirjas noortevaldkonna arenguprogrammis aastateks 2018–2021⁵¹. Noorsootöötaja kutsestandard paneb info levitamise kohustuse noorsootöötajale, kes „... jagab noortele usaldusväärset infot lähtuvalt noorte vajadustest ja huvidest, suunates huvitatud noori täiendava info või vastavat infot haldava spetsialisti juurde“⁵².

Pannes ennast infot vajava noore olukorda ja otsides Google'i otsingumootori kaudu veebist noortele mõeldud eestikeelset infot, on lihtsalt leitav eelkõige Tallinna infoteenus, mida osutab Tallinna Spordija Noorsooamet⁵³. Tallinnal on olemas ka spetsiaalne noorteinfo portaal⁵⁴. Kesketest struktuuridest väärivad äramärkimist Eesti Noorsootöö Keskus⁵⁵, SA Archimedese noortegentuur⁵⁶ ja SA Innove⁵⁷. Muude potentsiaalsete infopakujatega (noortekeskused, koolid jne) seotud teave pole reeglina hõlpsasti leitav.

Noorteinfo teenuse eesmärk on luua, koondada ja levitada noortele arendavaks tegevuseks vajalikku infot ja korraldada esmanõustamist info leidmisel. Teenuse osutajaks⁵⁸ on Eesti Noorsootöö Keskus.

Vastanutest on 2017. aastal või mõnel varasemal aastal teenust kasutanud kokku 58 noort, teenusest on kuulnud 316 (tabel 8.1).

Tabel 8.1. Informeeritus noorteinfo teenusest ja teenuse kasutamine.

	Vastanute arv	% vastanutest
Ma ei ole noorteinfo teenusest seni midagi kuulnud	807	43
Olen teenusest kuulnud, aga ei tea, kus ja kelle poolt seda osutatakse	203	11
Olen teenusest kuulnud ja tean, kuidas seda leida, aga pole teenust seni kasutanud	113	6
Olen seda teenust kasutanud varem, aga mitte 2017. aastal	30	2
Jah, kasutasin 2017. aastal noorteinfo teenust ühel korral	15	1
Jah, kasutasin 2017. aastal teenust kahel või enamal korral	13	1

⁵⁰ Noortevaldkonna arengukava 2014–2020. https://www.hm.ee/sites/default/files/noortevaldkonna_arengukava_2014-2020.pdf, lk. 10.

⁵¹ Noortevaldkonna programm 2018–2021. https://www.hm.ee/sites/default/files/10_noortevaldkonna_programm_2018-2021.pdf.

⁵² KUTSESTANDARD. Noorsootöötaja, tase 4.

<https://www.kutsekoda.ee/et/kutsereregister/kutsestandardid/10667774/pdf/noorsootootaja-tase-4.6.et.pdf>, lk. 3.

⁵³ <https://www.tallinn.ee/noorteinfo/Teenus-Noorte-info>

⁵⁴ <https://www.tallinn.ee/est/noorteinfo/>

⁵⁵ <https://www.stardiplats.ee/>

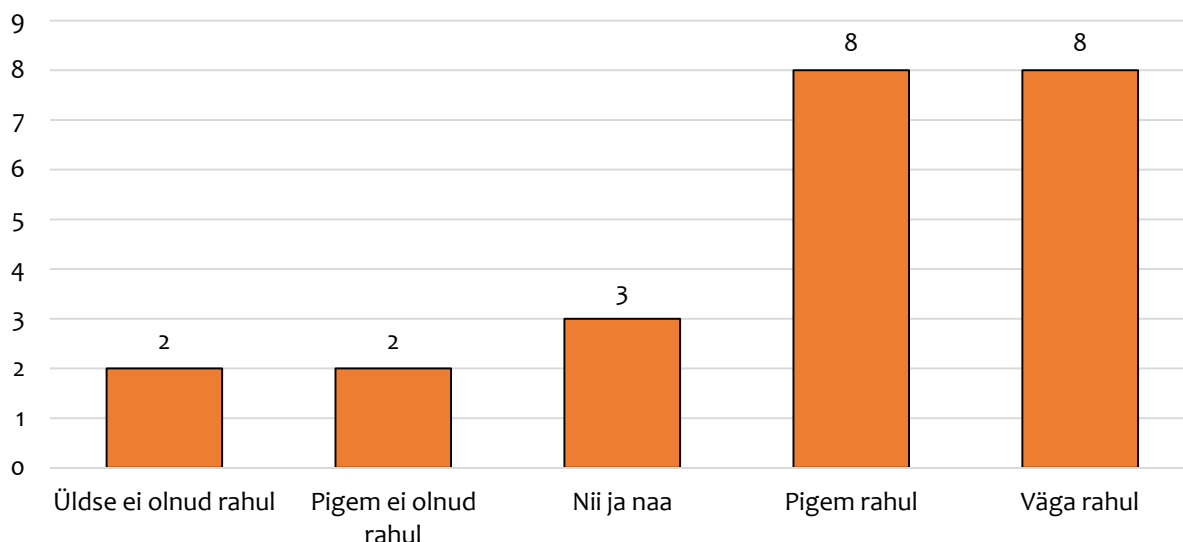
⁵⁶ <http://noored.ee>

⁵⁷ <https://rajaleidja.innove.ee/>

⁵⁸ <https://www.riigiteenused.ee/et/teenus/noorteinfo-teenus>

Noorteinfo teenuse kasutajad olid infot otsinud põhiliselt interneti kaudu, sh konsultantidega virtuaalselt suheldes. Mainiti ka noortekeskusi ja kooli, infoportaalidest toodi välja Rajaleidjat. Infot on otsitud nt projektide, koolituste, laagrite, noortekeskuste, tervise ja suhete ning suvise töö võimaluste kohta. Saadud infoga rahulolu hindas 23 vastajat, nendest 16 olid infoga pigem või väga rahul (joonis 8.1).

Teenuse parandamise võimalusena nimetati noortele töö pakkujate veebipõhiste otselinkide jagamist.

Joonis 8.1. Rahulolu infoteenuse kaudu saadud infoga.

Kvalitatiivuuringus käsitleti informeerituse teemat laiemalt. Fookusgruppidest selgus, et info puudumise üle ei kurdeta. Infot otsitakse peamiselt internetist ja sotsiaalmeediast. Info otsimine on pigem mittesüstemaatiline: infot on kuulnud ka sõpradelt (FN1), vanematelt (FN1, FN10), õdedelt-vendadelt (FN10), loetud stendilt (FN1). Samale tulemusele jõuti ka 2016. aastal Ernst & Youngi poolt teostatud noorteinfo teenuse kättesaadavuse ja kasutajamugavuse tõstmise analüüsis⁵⁹.

Samuti toodi esile, et koolis käivad noorsootöötajad, kes jagavad flaiereid ja räägivad oma tegevustest (FN3). Mainiti ka noortekeskuste rolli informeerituse tagamisel:

„Noortekas räägitakse, et mis üritused tulevad.“ (FN1)

„Meil on käidud sellest (Erasmus+ vahetusest) koolis rääkimas ja noortekeskus on jaganud postitust, ma jälgin neid, et kui teateid on, siis näen.“ (FN2)

Info liigub noorte hulgas ka isiklike kontaktide kaudu. Aktiivsemad noored mõtlevad ka sellele, kuidas viia info vähemaktiivsete noorteni. (FN3)

Info mitmekanalilisuse võtab hästi kokku tsitaat venekeelsest fookusgrupist FN5:

„ ... у меня тренер пришёл прямо в школу. В основном газеты, еще дедушка. Я в молодежном центре нахожу. /.../. От друзей. Меня мама записала. Брат занимался. Друзья присылают инфо. Говорят родители и друзья. Мама пришла в магазин подошел дяденька, давайте я буду учить вашего ребенка рисовать, мама сказала давайте.“

(„Mul tuli treener otse kooli. Peamiselt ajalehed ja siis veel vanaisa. Leian infot noortekeskusest./.../ Sõprade käest. Ema pani mind kirja. Vend käis. Sõbrad saadavad infot. Vanemad ja sõbrad räägivad. Ema

⁵⁹ Noorteinfo teenuse kättesaadavuse ja kasutajamugavuse tõstmise analüüs. Ernst & Young Baltic AS. https://www.hm.ee/sites/default/files/ey_htm_noorteinfo_aruanne_12.10.16.pdf

läks poodi, talle astus kõrvale mingi onu: „Las ma hakkam teie lapsele joonistamist õpetama.“ Ema ütles: „Hea küll.“

Fookusgrupis FN9 mainiti ka organisatsioonisiseseid kommunikatsiooniprobleeme:

„Ja sa ootad, ootad neljapäeval, ootad reedeni, reede õhtul pole ka infot tulnud, laupäeva õhtuks ka ei ole, äkki siis ei olegi koondust. Ja siis helistatakse hommikul, kuule kas sa võid võtta teised kaasa ja lähed metsa.“

Kvalitatiivuuringu käsitleti ka lastevanemate infovajadust seoses noorsootöötegevustega. Lastevanemad otsivad noorsootööalast infot eelkõige internetist (FL1, FL2, FL3).

FL1: *„Ikka internet. Kui ma tahan teada midagi, siis ma ikka teen arvuti lahti.“*

Infot leitakse ka sõprade ja tuttavate ning teiste noorte kaudu (FL1, FL2) ning koolist (FL2), sealjuures mainiti kooli üldmeilile saadetavat infot vaba aja tegevuste kohta, mida võiks isegi rohkem olla (FL2).

Mainiti ka täiendavaid infosaamise võimalusi (FL1):

„... oli olemas selline asi nagu /.../ linna lastevanemate list, keegi /.../ saadab seda. Sealt tuleb tõesti palju kirju. /.../ noortekeskuses oli fotograafia ring lastele, selle me leidsime selle listi kaudu, kus ta ka käis ja meeldis käia. Muidu ikka internet. Aga see lapsevanemate list on ka tore kohati, kui seal väga palju asju ikkagi väiksematele lastele mõeldud.“

Samas ei peetud kohaliku omavalitsuse poolt levitatavat infot kõige hõlpsamalt kasutatavaks.

„... kui /.../ linna kodulehelt hakkad otsima, et mis ringid või huvikoolid /.../ linnas on, siis minu meelest väga lihtne see ei olnud. Lihtsam on tõesti guugeldada kui võtta lahti linna kodulehekülg.“

Noorsootöösse puutuva info kättesaadavuse kohta saime vanemas vanuserühmas kaudselt andmeid ka tegevustes (huvikoolid, huviringid, noortekeskused, laagrid, malevad, noorteühingud, noorteprojektid) mitteosalemise põhjuste analüüsi kaudu. Selgus, et info puudumine tegevuse kohta on osalemise takistajate seas kolmandal kohal aja- ja huvipuuduse järel (erinevas järjestuses sõltuvalt konkreetsest tegevusest). Sagedamini (30–40% poolt uurimuses osalenuist) toodi see esile noortemalevate ja noorteühenduste korral, eriti aga noorteprojektidest kõrvalejäämise korral. Huvitegevuse ja noortekeskuste kohta märgiti infopuudust harvemini – viiendiku ulatuses. Vabatahtliku tegevuse kohta saab väga valdav osa (2/3) teavet sõpradelt ja suur osa (40% ringis) nimetab vanemaid, kooli, õpetajaid, tutvustusüritusi, suhtlusportaale. Noortekeskusi nimetab iga seitsmes ja noortele mõeldud veebilehti harvemini kui iga kümnes.

Paremaks informeerituseks noorsootöövõimalustest oleks vaja mõelda, kuidas info tõhusamalt jõuaks noorteni ja noorematele vanuserühmadele mõeldud tegevuste kohta ka lastevanemateni. Interneti- ja sotsiaalmeedia ajastul võiksid selleks eelkõige sobida erinevad interaktiivsed lahendused⁶⁰.

⁶⁰ Vt nt Noorteinfo teenuse kättesaadavuse ja kasutajamugavuse tõstmise analüüs, ibid.

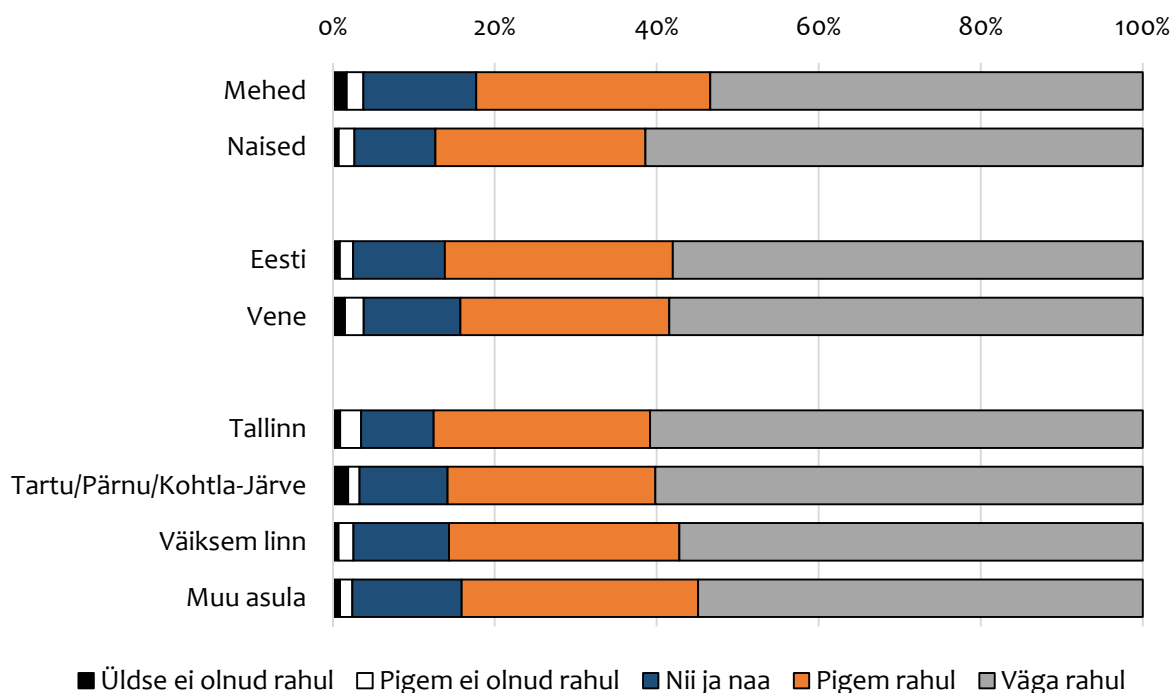
9. NOORTE ÜLDINE RAHULOLU NOORSOOTÖÖGA JA VÕRDLU 2015. AASTA UURINGU TULEMUSTEGA

Käesoleva uuringu üheks eesmärgiks oli hinnata noorsootööga rahulolu muutumist võrreldes 2015. aastaga. Samas laiendati ja täpsustati 2017. aasta uuringu raames noorsootöö tegevuste loetelu eelmise uuringuga võrreldes, mis ühelt poolt kohati kitsendab üksühese võrdluse võimalusi, kuid teisalt loob laiema baasi edasise võrdleva uurimistegevuse jaoks. Lisaks käesolevas peatükis esitatud üldisematele võrdlustele on võrdlusi esile toodud ka kõigi teemapeatükkide juures, kus see osutus võimalikuks.

Hindamaks, milline on üldine noorte rahulolu noorsootööga ja kuidas see on muutunud võrreldes 2015. aastal korraldatud uuringuga, kasutati summaarse näitaja konstrueerimisel eelmise uuringuga analoogset meetodikat: loeti kokku kõigi 5-pallisel skaalal noorsootöö eri võimalustes osalemisele antud üldhinnangute (*Kuivõrd rahul Sa üldiselt ... olid? / Kas Sulle meeldis ...?*) vastusevariantide esinemissagedused.

Noorte koondhinnang noorsootööle on väga positiivne ja 85% hinnangutest noorsootöö eri võimalustele kuuluvad kategooriatesse „väga rahul“ või „pigem rahul“.

Joonisel 9.1 on esitatud üldise rahulolunäitaja jaotused üle kõikide 2017. aastal vaadeldud tegevuste võrreldavalt soo, peamise koduse keele ja asulatüübi järgi. Selgub, et oma hinnangutes noorsootöötegevustele on mehed/poisid veidi kriitilisemad. Väga vähesel määral on seda ka vene keelt emakeelena kõnelevad vastajad. Asulatüübi alusel esineb nõrk seos asula suurusega: suuremates asulates ollakse noorsootöötegevustes osalemisega veidi rohkem rahul.

Joonis 9.1. Üldiste rahuloluhinnangute võrdlus vastajate alarühmade lõikes 2017. aasta andmete alusel (hinnangute koguarv n= 6200).

Noorte rahuloluhinnangute võrdlemisel 2015. aasta uuringuga tuleb silmas pidada uuringute metoodilisi erinevusi:

1. Kui 2015. aasta uuringus hinnati vastaja poolt vaid ühte juhuslikku osalemisvaldkonda, siis 2017. aastal kuulusid hindamise alla kõik tegevused, milles noor osales. Samas on hinnatud tegevustes osaluse proportsioonid sarnased.
2. 2015. aasta uuring ei käsitle noorteprojekte ja vabatahtlikku tegevust. Võrdluse aluseks on korrektsemad need rahulolu kohta käivad 2017. aasta andmed, mille hulgast projektides ja vabatahtlikus tegevuses osalemine on välja arvatud.
3. Noorsootöö tegevusvaldkondade struktuuris oli erinevusi. Õpilaste ja üliõpilaste esinduskogud kuulusid 2015. aastal noorteühingute alla, kuid 2017. aastal käsitleti neid eraldi. Seetõttu ei ole noorteühingute ja esinduskogude 2015. ja 2017. aasta tulemused otseselt võrreldavad. Üldhinnangut eelpoolnimetatud asjaolu ei mõjuta.

Kahe uuringu tulemused on võrdlevalt esitatud tabelis 9.1. Üldiseks rahulolu määraks on tegevuste võrreldava loendi korral mõlemal aastal 87%, seega on rahulolu kahe uuringu põhiselt sarnane.

Tabel 9.1. Koondatud rahuloluhinnangud 2015. ja 2017. aasta uuringutes.

	2015 (N=2114)		2017 (N=5216, ilma noorteprojektide ja vabatahtliku tegevuseta)		2017 (N=6200, koos noorteprojektide ja vabatahtliku tegevusega)	
	N	%	N	%	N	%
Ei ole üldse rahul	19	1	58	1	71	1
Pigem ei ole rahul	17	1	104	2	123	2
Nii ja naa	247	12	524	10	718	12
Pigem rahul	634	30	1329	26	1702	27
Väga rahul	1197	57	3201	61	3586	58
KOKKU	2114	100	5216	100	6200	100

Neid vastanuid, kes soovitsid mingit hinnatud noorsootöötegevust oma sõpradele, on 2017. aastal 87% (64% soovitsid tegevust sõpradele kindlasti, 23% vastasid „pigem soovitan“).

Tütarlaste ja noormeeste üldine rahulolu võrdluspilt oli kahel aastal suhteliselt sarnane (tütarlaste hinnangud mõlemal aastal kõrgemad), samas oli 2015. aastal vene keelt emakeelena kõnelevate noorte rahulolu eestikeelsete noortega võrreldes hinnangu „väga rahul“ osas 10% kõrgem, 2017 on see vahe vähenenud (tabel 9.2).

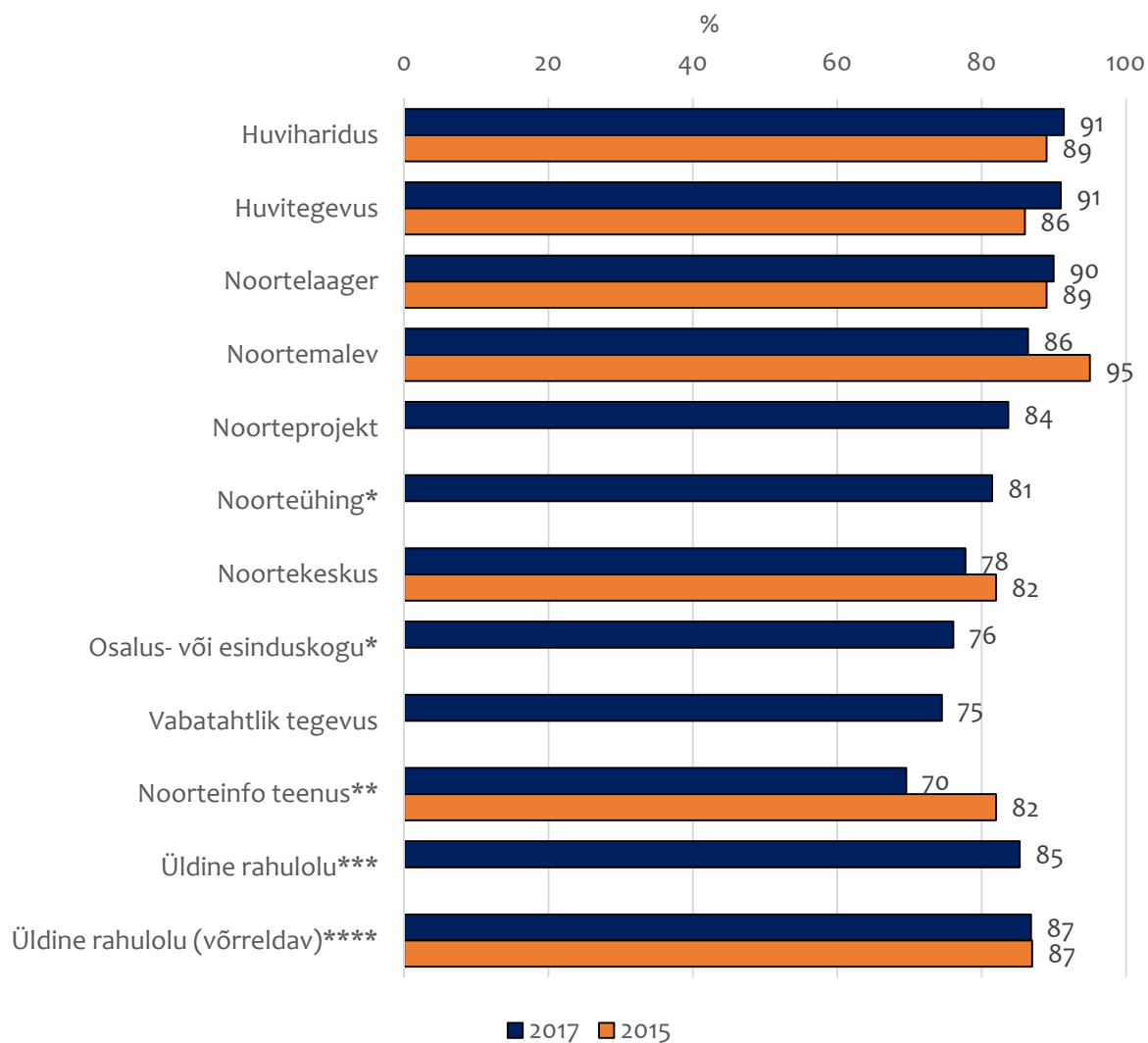
Tabel 9.2. Koondatud rahuloluhinnangud 2015. ja 2017. aasta uuringutes soo ja keele lõikes (%).

	Mehed 2017 (N=2126)	Mehed 2017* (N=1786)	Mehed 2015 (N=732)	Naised 2017 (N=3050)	Naised 2017* (N=2470)	Naised 2015 (N=1373)
	%	%	%	%	%	%
Ei ole üldse rahul	2	2	1	1	1	1
Pigem ei ole rahul	2	2	2	2	2	1
Nii ja naa	14	12	13	10	8	11
Pigem rahul	29	26	31	26	24	29
Väga rahul	53	58	53	61	65	58
KOKKU	100	100	100	100	100	100
Rahulolijaid kokku	84	84	84	87	89	87
	Eesti keel 2017 (N=3117)	Eesti keel 2017* (N=2513)	Eesti keel 2015 (N=1756)	Vene keel 2017 (N=1901)	Vene keel 2017* (N=1626)	Vene keel 2015 (N=358)
	%	%	%	%	%	%
Ei ole üldse rahul	1	1	1	2	1	1
Pigem ei ole rahul	2	2	1	2	2	1
Nii ja naa	11	10	12	12	10	11
Pigem rahul	28	26	32	26	23	22
Väga rahul	58	62	55	58	62	65
KOKKU	100	100	100	100	100	100
Rahulolijaid kokku	86	88	87	84	85	87

*ilma noorteprojektide ja vabatahtliku tegevuseta

Üldise rahulolu määra (vastuste „väga rahul“ / „väga meeldib“ ja „pigem rahul“ / „pigem meeldib“ osakaal) võrdlus 2015. ja 2017. aasta uuringute andmete alusel erinevate noorsootöotegevuste lõikes on esitatud joonisel 9.2.

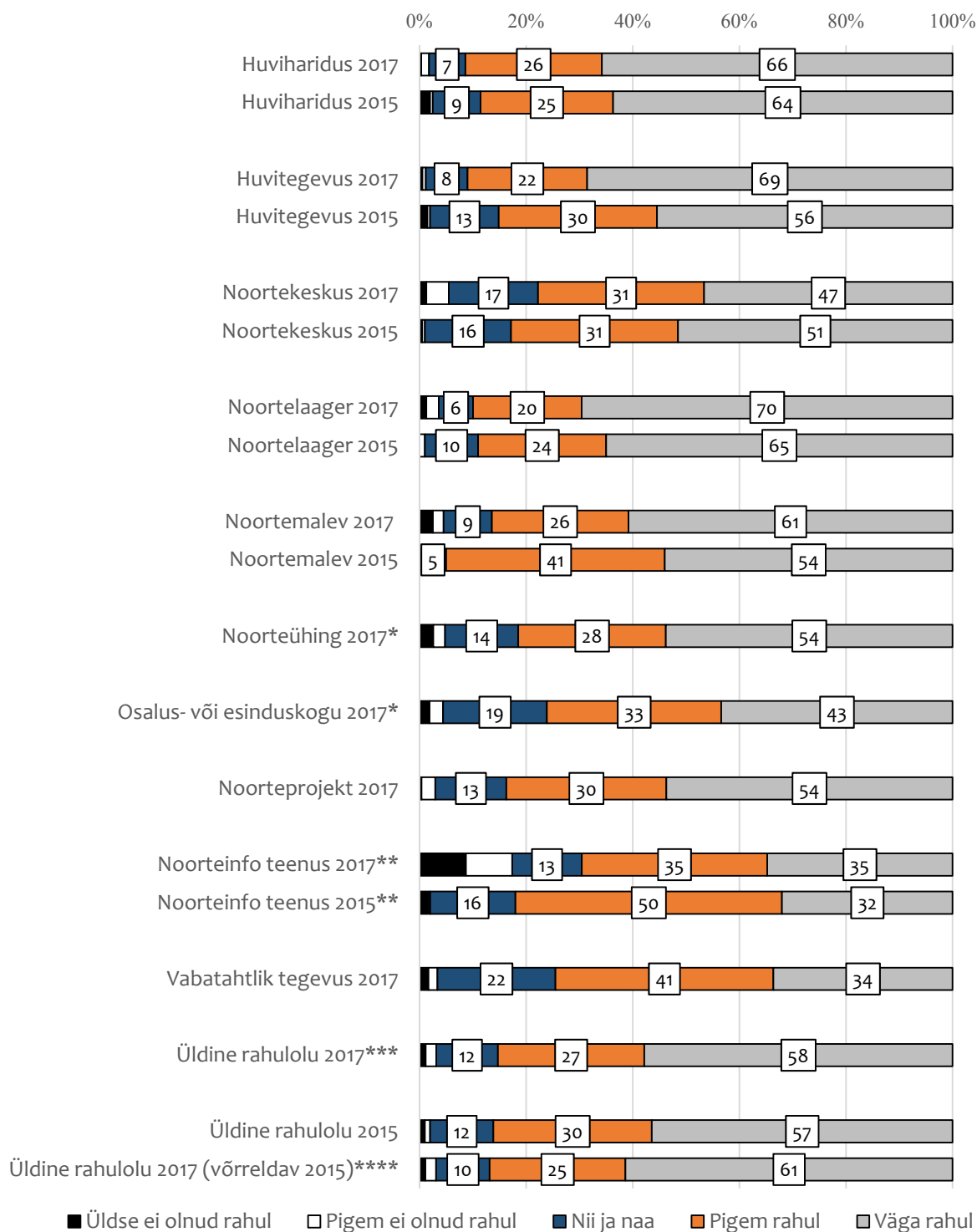
Nagu juba varasemalt öeldud, jäi üldine võrreldav rahulolu määr (ilma 2017. aastal vabatahtlikule tegevusele ja noorteprojektidele antud hinnanguteta) 2015. aastaga võrreldes samaks. Küll aga esinevad mõningad muudatused ajas võrreldavate hinnangute struktuuris: hinnangutest põhilise osa andvate huvihariduse ja huvitegevuse osas on rahulolu määr veidi tõusnud, noortemalevate ja noortekeskuste puhul aga langenud. Samas võib erinevus olla põhjustatud ka uurimismetoodikast: kui 2015 hinnati ainult ühte tegevust, siis 2017 kõiki, milles noor osales. Viimasel juhul võib hindamine lähtuda teistsugusest taustast. Samuti olid 2017. aasta tegevuste sisu osas kohati kasutusel pikemad täpsustavad seletused 2015. aastaga võrreldes. Igal juhul ei maksaks väiksema osalusega tegevuste rahulolu muutustest teha liialt kandvaid järeldusi.

Joonis 9.2. Üldise rahulolu tase noorsootöotegevuste lõikes 2015 ja 2017, % (hinnangute arvud: 2015 N=2114; 2017 N= 6200).

*Pole täpselt võrreldav 2015. aastaga; **Vastuste arv väga väike, pole sobiv üldistusteks ***Koos vabatahtliku tegevuse ja noorteprojektidega; ****Ilma vabatahtliku tegevuse ja noorteprojektideta

Detailsem üldise rahulolu hinnangute võrdlus 2015. aasta uuringuga võrreldes on näha jooniselt 9.3. Lisaks üldise rahulolu tõusule 2015. aastaga võrreldes võib huvihariduse ja eriti huvitegevuste osas ära märkida ka väga rahul olijate osakaalu tõusu 2017. aastal. Osalusega väga rahul olijaid on 2017. aastal rohkem ka malevate ja laagrite osas, siin võivad hinnanguid mõjutada mitmed välised asjaolud, sh ka näiteks suvine ilm.

Joonis 9.3. Üldiste rahuloluhinnangute võrdlus 2015. ja 2017. aasta uuringu vahel (hinnangute arvud: 2015 N=2114; 2017 N= 6200).

*Pole täpselt võrreldav 2015. aastaga; **Vastuste arv väga väike, pole sobiv üldistusteks; ***Kõos vabatahtliku tegevuse ja noorteprojektidega; ****Ilma vabatahtliku tegevuse ja noorteprojektideta

10. RAHULOLU KUJUNDAVAD TEGURID

Eelnevates peatükkides on käsitletud rahulolu noorsootöö erinevate valdkondadega eraldi ja detailselt. Selles osas vaadeldakse rahulolu üldiselt, võttes kokku rahulolu noorsootöö eri liikidega, millega uurimuses osaleja on kokku puutunud. Noorte vanuserühmi käsitletakse kõrvutades, kuid siiski eraldi, sest rahulolu mõõdikud on erisugused, lähtudes vastaja east. Nagu eespool küsitlustulemuste alusel selgus, on rahulolu väga valdav ja rahulolematust väga harv hinnang noorsootööle. Andmete väike variatiivsus (enamjaolt üle kolmveerandi vastustest kahel astmel „pigem rahul“ ja „väga rahul“) ei ole soodus alus rahulolu mõjurite esiletoomiseks. Allpool on tuletatud üldise rahulolu hinnangu prognoosimudelid rahulolu nende komponentide kaudu, mida paluti eraldi hinnata (rahulolu tegevusvahendite ja võimalustega, juhendajatega, kaaslastega jm), kaasates elukoha, sootunnuse ja peamise koduse keele tunnuse. Enne mudelite juurde asumist vaadeldakse lähemalt noorsootöö eri liikide puhul lastevanemate poolt, nooremas vanuserühmas ja vanemas vanuserühmas avaldatud üldisi rahuloluhinnanguid ja uuritakse elukoha, koduse keele ja sootunnuse mõju rahulolule. Peatüki lõpus käsitletakse rahulolu olulise mõjuteguri – uue õppimine noorsootöös – tähendust noorte hinnangute alusel.

Kuigi küsimus kõlas neil kolmel juhul erinevalt (rahulolu üldiselt lastevanematel ja vanemas vanuserühmas, meeldivus üldiselt nooremas vanuserühmas), on tabelis 10.1 esile toonud vastuste keskmised tinglikult kõrvutataval kujul, kus jälgida tuleks peajasjalikult keskmiste järjekorda rühmas ja standardhälvet vastuste üksmeelsuse iseloomustamiseks.

Tabel 10.1. Noorte ja lastevanemate hinnangud noorsootöö eri võimalustele üldiselt (hinnang oma ühe huvikooli, malevarühma jne kohta).

Lastevanemad				12-aastased ja vanemad				Kuni 11-aastased			
Kuivõrd olite rahul oma lapse ...				Kui rahul Sa olid ...				Kas Sulle meeldis ...			
	n	m ¹	s		n	m	s		n	m	s
huvikoolis käimisega?	560	4.6	0.6	huvikoolis käimisega?	634	4.5	0.7	huvikoolis käia?	611	4.6	0.7
huvitegevuses osalemisega?	318	4.7	0.5	huvitegevuses osalemisega?	660	4.5	0.7	huvitegevuses osaleda?	628	4.7	0.7
noortekeskuses käimisega?	154	4.3	0.9	noortekeskuses käimisega?	355	4.1	0.9	noortekeskuses käia?	428	4.2	1.0
laagris käimisega?	417	4.7	0.6	laagris käimisega?	458	4.5	0.8	laagris olla?	400	4.6	0.8
malevas käimisega?	43	4.7	0.6	malevarühmas käimisega?	144	4.4	0.9	malevarühmas olla?	55	4.5	1.0
ühingu või organisatsiooni töös osalemisega?	66	4.5	0.6	ühingu või organisatsiooni töös osalemisega?	229	4.3	0.8	ühingus või organisatsioonis olla?	273	4.2	1.1
projektis osalemisega?	57	4.9	0.9	projektis osalemisega?	270	4.3	0.8				
				vabatahtlikus tegevuses osalemisega?	714	4.0	0.9				
Skaala: 1 – üldse ei ole rahul, 2 – pigem ei ole rahul, 3 – nii ja naa, 4 – pigem rahul, 5 – väga rahul								Skaala: 1 – üldse ei meeldinud, 2 – pigem ei meeldinud, 3 – nii ja naa, 4 – pigem meeldis, 5 – väga meeldis			

¹ Tähistused: m – aritmeetiline keskmine, s – standardhälve.

Huvitegevuse ja huvikoolide keskmine on üksmeelselt kõrge, noortekeskuses osaluse hinne aga kõigis kolmes rühmas suhteliselt madalam (arvestada tuleb, et noortekeskuste tegevus võib olla seotud ka teiste, kõrgemalt hinnatud noorsootöö liikidega). Ka ühingus või organisatsioonis osaluse meeldivushinne on noorematel teistest hinnetest madalam (seejuures suure hajuvusega; kas liiga vara?) ja vabatahtliku tegevuse hinne on vanema vanuserühma rahuloluhinnete reas madalaim (kas liiga suured ootused?). Lastevanemate rahulolu on suurim projektides osalemise puhul (väike hindajate hulk). Arusaadavalt on tabel 10.1 mõeldud üksnes üldmulje saamiseks noorsootöös osalemisele antud hinnangutest.

Noorsootöös osalemise meeldivus ja rahulolu osalemisega vanuserühmiti

Uurisime soolisi, elukohast ja kodusest keelest tulenevaid erisusi hinnangute protsentjaotuste võrdlemise teel, kusjuures vastuste väikese hajuvuse pärast „lühendasime“ skaalat: esialgse viieastmelise skaala kaks negatiivsemat hinnangut väljendavad vastused („üldse ei ole rahul“, „pigem ei ole rahul“) ja kõhklev vastus „nii ja naa“ koos ning kaks positiivset hinnangut eraldi.

Vanemas vanuserühmas tuli noormeeste ja tütarlaste rahuloluhinnanguis erinevusi esile enam kui noorema rühma meeldivushinnanguis. Noorema vanuserühma puhul on poiste ja tütarlaste meeldivushinnangud küllaltki sarnased, ka ei leidnud me vahet lastevanemate rahuloluhinnanguis sellest olenevalt, kas laps on poeg või tütar. Tabelis 10.2 on näidatud hinnangute jaotus soo järgi, kus orientiirina on märgitud tärniga suuremad erinevused hii-ruut-statistikul põhineva statistilise seosekordaja kohaselt (vastab ligikaudu statistilise olulisuse tõesäosusele 0,10, kui andmestikku tinglikult lugeda statistiliseks valimiks).

Huvikooliga jäid vanema vanuserühma noormehed vähem rahule kui tütarlapsed: rahulolematuse poole kaldub üle kümnendiku noormeestest, kuid tütarlastest vähem. Ka on väga rahul 2/3 tütarlastest, aga alla poole noormeestest. Nooremas vanuserühmas meeldivusastmes vahet esile ei tule. Huvitegevuste poolest on samalaadne nõrk suundumus mõlemas vanuserühmas: tütarlapsed kinnitavad vastavalt rahulolu ja meeldivust noormeestest sagedamini. Noortelaager pakub enam rahuldust ja on enam meeldiv tütarlastele mõlemas vanuserühmas. Ka osalus noorteprojektides ja vabatahtlikus tegevuses saab tütarlastelt parema vastukaja kui noormeestelt.

Peamise koduse keele alusel ilmneseid väiksed erinevused ainult vanemas vanuserühmas ja seda noortemalevas osaluse (vaid sadakond vastust meie uuringus osalenuilt) ja vabatahtlikus tegevuses osaluse poolest. Mõlemal juhul kalduvad eesti keelt emakeelena kõnelevad noored hinnanguis suurema rahulolu poole: vabatahtliku tegevusega on väga rahul 38% eesti keelt ja 26% vene keelt emakeelena kõnelejatest. See empiiriline tähelepanek osutab küsimuse detailsema uurimise vajadusele.

Elukoha poolest (Tallinn, suurem linn, väikelinn, alevik või küla) kummaski vanuserühmas erinevusi esile ei tulnud ja ka vanuselisel on vaadeldud kaks vanuserühma hinnangute poolest sisemiselt homogeensed.

Tabel 10.2. Rahulolu noorsootöoga ja noorsootöö meeldivusaste tütarlastel ja noormeestel.

Sugu	Vanem vanuserühm				Noorem vanuserühm			
	Kui rahul Sa üldiselt olid ...				Kas Sulle üldiselt meeldis ...			
	Ei olnud rahul, pigem ei olnud rahul, nii ja naa, %	Pigem rahul, %	Väga rahul, %	n	Ei meeldinud, pigem ei meeldinud, nii ja naa, %	Pigem meeldis, %	Väga meeldis, %	n
	... huvikoolis käimisega? *				... huvikoolis käia?			
M	13	42	45	124	8	17	75	201
N	7	26	67	244	7	17	77	252
	... huvitegevuses osalemisega?				... huvitegevuses osaleda? *			
M	14	30	57	199	9	16	75	265
N	8	30	62	329	5	13	82	296
	... noortekeskuses käimisega?				... noortekeskuses käia?			
M	20	47	34	113	22	30	48	198
N	22	35	43	171	19	23	57	197
	... laagris käimisega? *				... laagris olla? *			
M	17	27	56	137	11	20	69	169
N	8	23	69	249	9	11	81	206
	... malevas käimisega?				... malevarühmas olla?			
M	18	30	52	60	68	22
N	10	30	61	61	79	28
	... ühingu või organisatsiooni töös osalemisega?				... ühingus või organisatsioonis olla?			
M	20	32	48	71	26	20	54	146
N	11	36	53	124	20	25	56	117
	... projektis osalemisega? *				Ei küsitud			
M	19	37	45	92				
N	14	26	60	156				
	vabatahtlikus tegevuses osalemisega?*				Ei küsitud			
M	32	47	22	228				
N	22	37	41	424				

Rahulolu ja meeldivuse üldistatud mõõdikud ja nende prognoosimudelid

Üldisemale vaatekohale asudes käsitletakse allpool ühelt poolt erinevaid võimalikke rahulolu ja meeldivuse mõjutegureid toimimas korraka ja teiselt poolt vaadeldakse noort tervikuna noorsootöö erinevates tegevustes. Rahulolu ja meeldivuse kujunemise mehhanism võib erinevate noorsootöövõimaluste puhul olla küll erisugune, kuid üldisema vaate nimel loetakse käesolevas analüüsis noorsootöö erinevad võimalused võrdväärtseteks: huvikoolis, huviringis, noortekeskuses, noortelaagris ja malevarühmas käimine ning noorteühingutes ja -organisatsioonides kaasalöömine (osalus projektides ja vabatahtlik tegevus jäid välja, sest neid nooremas vanuserühmas ei vaadeldud). Selleks tuletati nende valdkondade suhtes eraldi antud rahulolu (vastavalt: meeldivuse) hinnangute individuaalsed keskmised. Iga noore poolt „välja antud“ hindepallide summa jagati väljaantud hinnete arvuga, mis oleneb sellest, kui paljudes tegevustes noor osales. Allpool vaadeldakse sellist üldistatud

rahulolu jälle eraldi kolmes rühmas: vanemas vanuserühmas, nooremas vanuserühmas ja lastevanemate puhul, sest küsimused, millele vastati, on eale ja rollile (lapsevanem) vastavalt pisut erinevad.

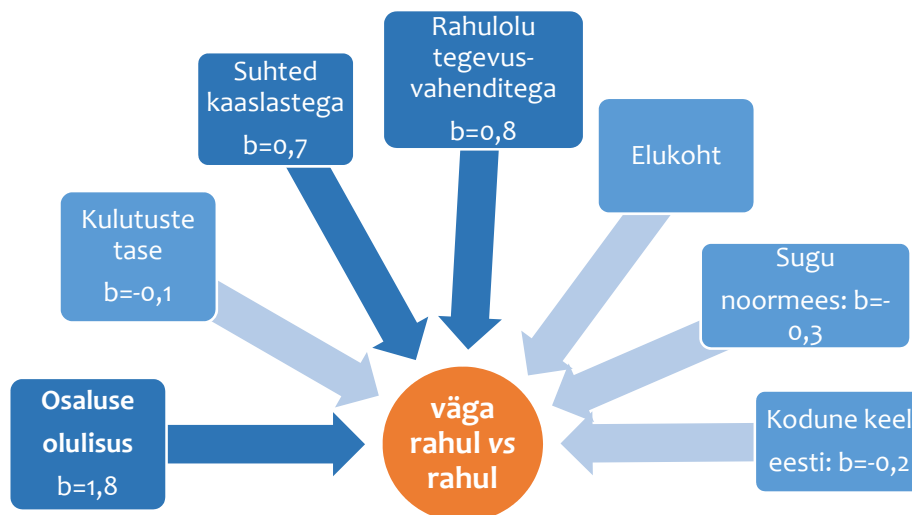
Vanemas vanuserühmas mõõtis üldist rahulolu konkreetse tegevusega vastus küsimusele „Kui rahul Sa [huvikoolis käimisega, huviringis osalemisega jne ...] üldiselt olid?“ skaalal 1 – üldse ei olnud kuni 5 – väga rahul. Keskmistamise kaudu saadud hinded olid suhteliselt head: kuni 4 punkti – 39%, kuni 4,5 punkti – 52%. Prognoosimudeli koostamiseks jaotati noored kaheks 4,5 punkti kohalt (ligikaudu keskmine). Prognoositavaks suuruseks on väga rahul olijate (keskmine 4,5 või enam) rühma kuulumise tõenäosus madalama rahuloluga rühma kuulujate suhtes (kasutatakse logistilist regressioonimudelit, st prognoositakse väga kõrge rahulolu rühma kuulumise logitsuhet madalama rahulolu suhtes).

Rahulolu prognoosivate mõjuteguritena vaadeldakse tunnuseid, mille kaudu anti hinnang noorsootöös osaluse erinevatele külgedele ja peegeldati erisuguseid vaatenurki. Neid võiks pidada rahulolu komponentideks ja need on üldistatud edaspidise analüüsi jaoks analoogilise äsjakirjeldatud keskmistamise protseduuri kaudu:

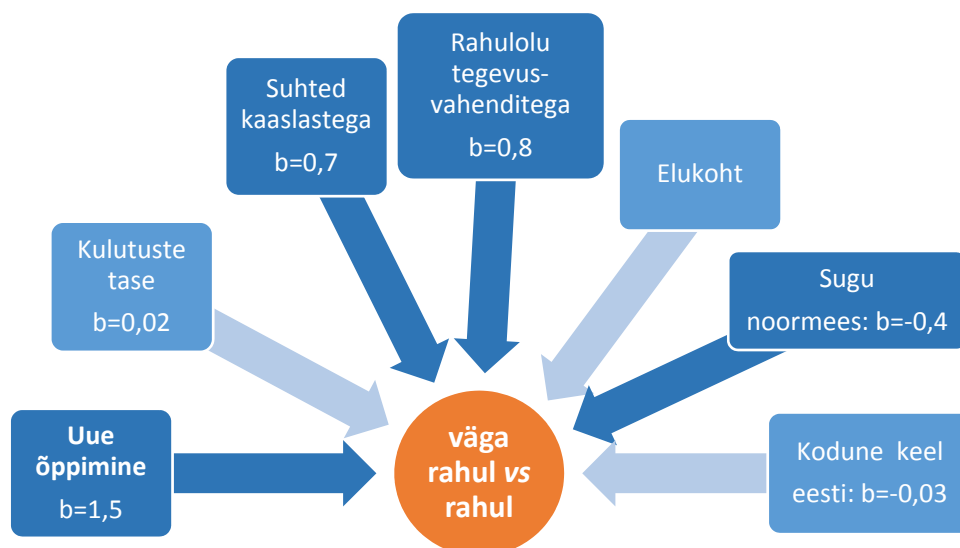
- osaluse olulisus, keskmine tunnustest, mille hulka kuulub nt „Kui oluline malevas käimine Sinu jaoks oli?“, skaala 1 – *ei olnud oluline* kuni 5 – *väga oluline*;
- uue õppimine, keskmine tunnustest, mille hulka kuulub nt „Kas Sa õppisid malevas midagi uut?“, skaala 1 – *ei* kuni 4 – *jah*;
- kulutuste aste, keskmine tunnustest, mille hulka kuulub nt „Kui suured olid Sinu / Sinu pere kulutused seoses selles malevarühmas osalemisega?“, skaala 1 – *kulutusi pole olnud* nelja vaheastmega kuni 6 – *rohkem kui 100 eurot*;
- suhted kaaslastega, keskmine tunnustest, mille hulka kuulub nt „Kas Sinu suhted teiste malevlastega olid head?“, skaala 1 – *ei* kuni 5 – *jah*;
- rahulolu tegevusvahenditega, keskmine tunnustest, mille hulka kuulub nt „Kas Sa olid rahul tegevusvahenditega (nt tööriistad, kunsti- ja sporditarbed, muusikavahendid vms)?“, skaala 1 – *üldse ei olnud* kuni 5 – *väga rahul*.

Lisaks kaasati mudelisse noore elukoha, sootunnuse (noormehed vs tütarlapsed) ja peamise koduse keele tunnus (eesti keel vs vene keel). Et osaluse olulisus ja uue õppimise määr on küllalt tugevalt korreleeritud (0,63), siis lülitati need eraldi mudelisse. Saadud prognoosimudelid on skeemina kujutatud joonistel 10.1a ja 10.1b ning numbriliselt tabelis 10.3. Joonistel on osutatud logitsuhete regressioonikordajad, milles tasub jälgida eeskätt märki. Tumedamas toonis on kujutatud need mõjutegurid, millele vastav kordaja on standardhälbe ühikutes suhteliselt suurem (vastab ligikaudu olulisuse nivoole 0,05, kui andmed tinglikult lugeda statistiliseks valimiks; samal eeldusel on lisatud tabelleis statistilised usalduspiirid usaldusnivool 95%). Logitsuhe tähendab käesoleval juhul šansse kuuluda kõrgema rahulolu rühma, st kõrgema rahulolu rühma kuulumise ja madalama rahulolu rühma kuulumise tõenäosuste suhet, sj logaritmitult. Tabeleis on osutatud regressioonikordajad eksponentastmel ehk kordajatele vastavad šansside suhte kordajad koos usaldusvahemikega, mis näitavad, kui suured on kõrgeima rahulolu „šansid“ (suhteliselt vastavate taustarühmade suhtes).

Mõlemast mudelist selgub pragmaatiline hoiak: mida enam oluline tundub noorsootöös osalus elukäigus, mida enam annab uusi teadmisi ja oskusi ja mida enam on põhjust olla rahul tegevusvahenditega, seda tõenäosem on kuuluda kõrgeima rahulolu rühma. Tehtud kulutuste tase ei muuda rahuloluhinnangut, samuti ei ole vahet elukoha järgi (vaadeldi Tallinna, suuremat linna ja väikelinna aleviku või küla taustal). Pigem kalduvad kõrgeima rahulolu poole tütarlapsed, nagu oli võimalik veenduda ka eespool. Lisada tuleks, et kõik mudeli seletuseks esitatavad väited üksiknäitajate kohta kehtivad muidugi klausliga, et igast üksiktunnusest kõneldes on teised tunnused püsival tasemel. Koduse keele põhjal erinevusi välja ei tule, kuigi eespool ilmnes kahes noorsootöö lõigus kerge eesti keelt kõnelejate kallak suurema rahulolu poole võrreldes vene keelt kõnelejatega. Mudelid 1 ja 2 erinevad ühe mõjuteguri poolest, kusjuures ülejäanute mõju on ligilähedaselt püsiva tugevusega.

Joonis 10.1a. Kõrgema rahulolutaseme mõjutegureid vanemas vanuserühmas; mudel 1.

Joonis 10.1b. Kõrgema rahulolutaseme mõjutegureid vanemas vanuserühmas; mudel 2.

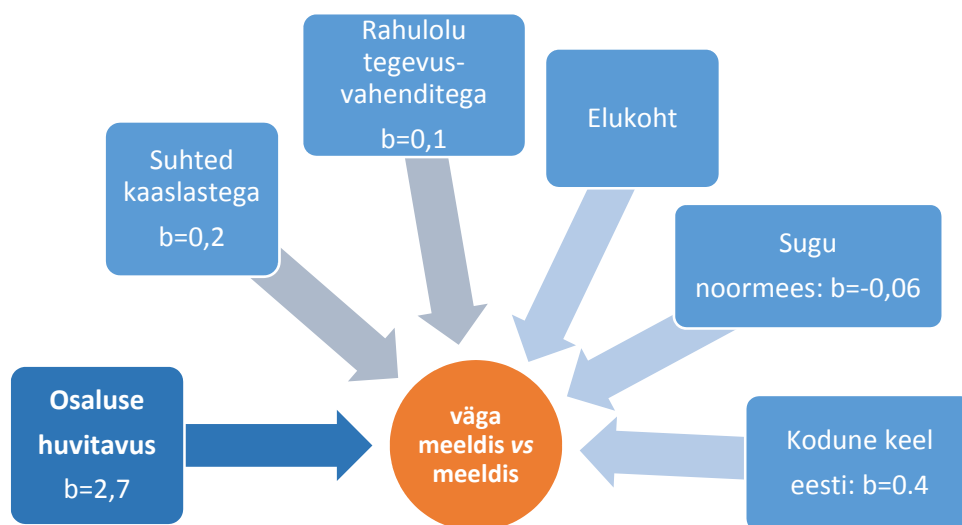
Mudelid tervikuna on rahuldava statistilise kirjeldusastmega, kuid teatavaks probleemiks on mudeli aluseks olev üldarvust märgatavalt väiksem vastanute arv, seda enamjaolt märkimata jäetud elukoha tõttu. Samal ajal oli elukoha kaasamine analüüsi mõtte kohaselt tähtis, et näha seda koostoimes ülejäänud teguritega.

Analoogiline rahulolumudel on koostatud nooremas vanuserühmas, kus keskne kokkuvõtlik tunnus väljendas meeldivusastet ja vanemas rühmas küsitud tegevuse olulisuse asemel küsiti tegevuse huvitavust:

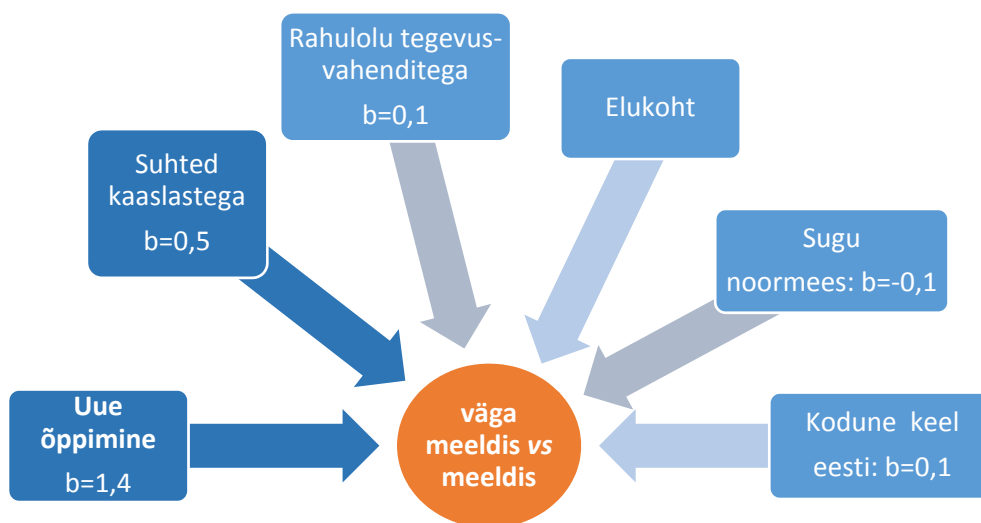
- osaluse meeldivus, nt „Kas Sulle meeldis selles huvikoolis käia?“, skaala 1 – *üldse ei meeldinud* kuni 5 – *väga meeldis*,
- osaluse huvitavus, nt „Kui huvitav selles huvikoolis käimine Sinu jaoks oli?“, skaala 1 – *ei olnud üldse huvitav* kuni 5 – *väga huvitav*.

Keskmistamise kaudu saadud hinned olid head: kuni 4 punkti – 27%, kuni 4,5 punkti – 40%, st 60% hindest on võimaliku maksimumi lähedal. Nii väike hinnete variatiivsus ei anna suurt lootust ilmeka prognoosimudeli saamiseks – noorema vanuserühma noored, kes uuringusse tulid, pidasid oma tegevust enamjaolt väga meeldivaks. Prognoosimudeli koostamiseks jaotati noored kaheks 4,5 punkti kohalt (ligikaudu keskmine), eristades noorterühmad, kellele osalus meeldis väga suurel määral ja kellele meeldis vähem. Prognoositavaks suuruseks on tõenäosus pidada osalust noorsootöös väga meeldivaks.

Ülejäänud seletavad tunnused on uue õppimine, suhted kaaslastega, rahulolu tegevusvahenditega, peamine kodune keel, sugu ja elukoht, nagu oli ka eespool. Tegevusega seotud kulutuste kohta nooremas vanuserühmas ei küsitud. Et uue õppimine ja tegevuse huvitavus olid omavahel korreleeritud ($r=0,50$), siis kaasati need teisi seletavaid tunnuseid samaks jättes eraldi mudelisse (joonised 10.2a ja 10.2b, tabel 10.4).

Joonis 10.2a. Kõrgema rahulolutaseme mõjutegureid nooremas vanuserühmas; mudel 3.

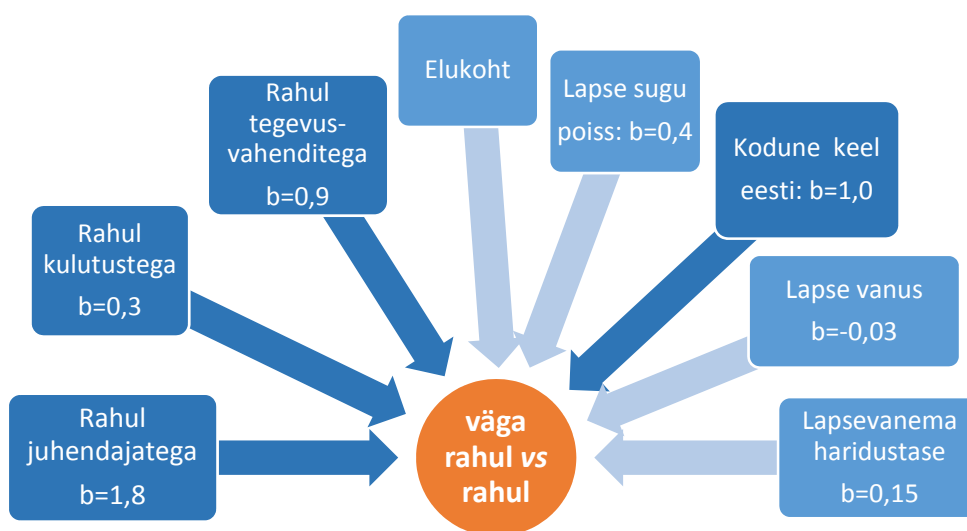
Joonis 10.2b. Kõrgema rahulolutaseme mõjutegureid nooremas vanuserühmas; mudel 4.

Nooremas vanuserühmas võrreldes vanemaga on empiiriline rahulolumudel vaesem. Osaluse huvitavus on statistiliselt peaaegu meeldivuse sünonüüm: mida huvitavam tundus osalus, seda enam meeldis. See ei üllata, aga hea on näha, et taas ei ilmne elukohast ja kodusest keelest tingitud erinevusi. Uue õppimine on tähtis üldhinnangu tõstja, mis toob mudelis esile ka kaaslastega heade suhete positiivse tähtsuse („huvitavus“ ilmselt sisaldas laste peas ka seda mõtet).

Analoogiliselt noortele andsid ka lastevanemad hinnanguid oma lapse tegevustele ja tegevusvõimalustele. Vastavalt juhendile valis lapsevanem ühe oma lastest detailseks vastamiseks, märkides ka lapse vanuse ja soo. Lapsevanema enda tunnustest kaasati tema haridustase (1 – *põhiharidus* nelja vaheastmega kuni 6 – *kõrgharidus*), pere kodune keel ja elukoht.

Prognoositava üldise rahuloluhinnanguna kasutatakse analoogiliselt eelnevatele mudelitele kuue noorsootegevuse lõigu kohta avaldatud hinnangute keskmist individuaalset hinnangut, mis anti vastusena küsimusele „Kuivõrd olite rahul üleüldiselt oma lapse [selles huvikoolis käimisega, selles huvitegevuses osalemisega jne]?“ skaalal 1 – *üldse ei olnud rahul* kuni 5 – *väga rahul*. Rahulolu oli kõrge: kuni 4 punkti andis hinde 30% meie uurimusse tulnud lapsevanematest, kuni 4,5 punkti – 41%, seega 59% üldistatud hinnanguist oli maksimumi lähedal. Lastevanemad jagati kahte rühma selle hinnangu järgi: lastevanemad hindega kuni 4,5 punkti rahulolu rühmaks ja üle selle väga kõrge rahulolu rühmaks. Prognoositavaks suuruseks on tõenäosus kuuluda kõrgema rahulolu rühma.

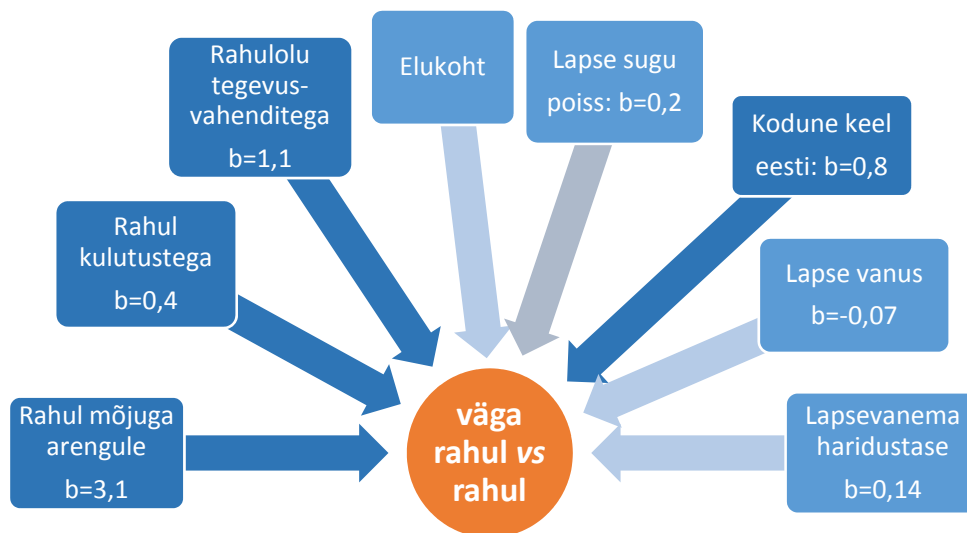
Mudelisse kaasati siin korduvalt kasutatud keskmistamise protseduuri teel hinnangud tegevuste vahendite ja tingimuste kohta, nt „Kuivõrd olite rahul huvikooli ruumide ja tegevusvahenditega?“ skaalal 1 – *üldse ei olnud rahul* kuni 5 – *väga rahul*. Samal viisil moodustati koondmõõdik lapse noorsootöös osaluse jaoks tehtud kulutuste kohta (nt küsimus „Kuivõrd olite rahul huvikooliga seotud kulutuste suurusega, nii otsesed (nt osalemistasu) kui ka kaudsed: vahendid, transport jne?“) skaalal 1 – *üldse ei olnud rahul* kuni 5 – *väga rahul*. Samalaadselt on moodustatud üldistatud hinnangud rahulolu kohta lapse arengus (nt küsimus „Kuivõrd rahul olite selles huvikoolis käimise mõjuga lapse arengule?“). Juhendajatele-õpetajatele ja lastevanemate kogukonna koostööle antud hinnangud (nt küsimus „Kuivõrd olite rahul õpetajate tegevuse ja koostööga lastevanematega?“) üldistati kuue tegevusvaldkonna alusel analoogiliselt viisil.

Joonis 10.3a. Kõrgema rahulolutaseme mõjutegureid lastevanemate hinnanguis; mudel 5.

Saadud mudeleid on illustreeritud joonistel 10.3a ja 10.3b ja numbriliselt esitatud tabelis 10.5. Suurema rahulolu poole kallutab eeskätt suurem rahulolu noorsootöös osaluse mõjuga lapse arengule (vrd eelnevates laste arvamuste mudelites tunnust „õppisin uut“). Positiivne on juhendajate ja

lastevanematega koostöö mõju, samuti rahulolu tegevusvõimaluste ja kulutuste tasemega. Eesti kodukeelega perede lastevanemad kalduvad suurema rahulolu poole. Lapse vanuse ja soo järgi siin vahet esile ei tule (ka mitte isade-emade osas eraldi), elukoha poolest ka mitte. Lapsevanema haridustaseme poolest on enam rahul pigem kõrgema haridustasemega lastevanemad, aga see on üksnes nõrk suundumus.

Joonis 10.3b. Kõrgema rahulolutaseme mõjutegureid lastevanemate hinnanguis; mudel 6.

Kokkuvõtlikult võib öelda, et just uue õppimine ning sellega seotud tegevuse olulisuse või huvitavuse tunnistamine ning tegevuses osaluse käigus lapse arengu märkamine lapsevanema poolt on peamised kõrge rahulolu tagajad. Seega võiks noorsootöö korralduses enam panustada noorte omaalgatuse ja tegevuste atraktiivsuse arendamisele ja sellealaste positiivsete näidete levitamisele.

Tabel 10.3. Rahulolutaseme prognoos vanemas vanuserühmas.

	Mudel 1			Mudel 2		
	exp(b)	exp(b) usalduspiirid, 95%		exp(b)	exp(b) usalduspiirid, 95%	
		alumine	ülemine		alumine	ülemine
Osaluse olulisus	6,12	4,37	8,59			
Uue õppimine				4,34	2,97	6,35
Kulutuste tase	0,92	0,81	1,06	1,02	0,90	1,15
Suhted kaaslastega	1,95	1,32	2,88	1,98	1,38	2,86
Rahulolu tegevusvahenditega	2,26	1,65	3,11	2,29	1,71	3,08
[Elukoht=Tallinn]	0,66	0,35	1,24	0,78	0,43	1,39
[Elukoht=suurem linn]	0,95	0,54	1,69	1,05	0,62	1,80
[Elukoht=väikelinn]	0,80	0,46	1,39	1,03	0,62	1,71
[Elukoht=alevik, küla]	1,00			1,00		
[Sugu=noormees]	0,71	0,47	1,06	0,67	0,46	0,98
[Sugu=tütarlaps]	1,00			1,00		
[Põhiline kodune keel=eesti]	0,85	0,53	1,35	0,97	0,63	1,49
[Põhiline kodune keel=vene]	1,00			1,00		
Nagelkerke kordaja	0,5			0,3		
n	670			669		

Tabel 10.4. Rahulolutaseme prognoos nooremas vanuserühmas.

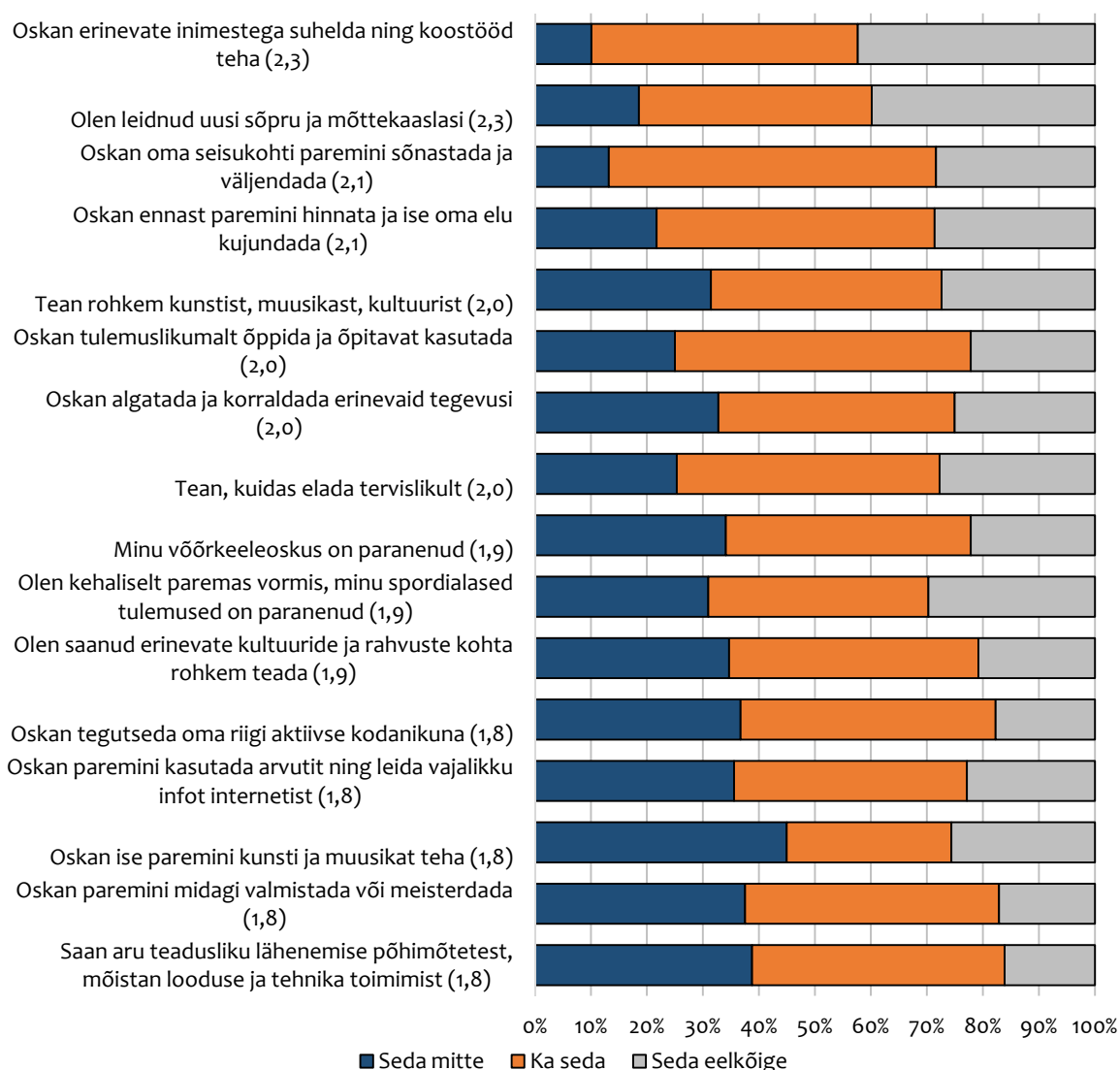
	Mudel 3			Mudel 4		
	exp(b)	exp(b) usalduspiirid, 95%		exp(b)	exp(b) usalduspiirid, 95%	
		alumine	ülemine		alumine	ülemine
Osaluse huvitavus	15,47	9,88	24,23			
Uue õppimine				3,89	2,76	5,47
Suhted kaaslastega	1,22	0,89	1,67	1,68	1,26	2,23
Rahulolu tegevusvahenditega	1,08	0,82	1,44	1,10	0,87	1,40
[Elukoht=Tallinn]	0,96	0,48	1,89	0,97	0,54	1,74
[Elukoht=suurem linn]	0,82	0,43	1,60	1,01	0,57	1,80
[Elukoht=väikelinn]	0,82	0,47	1,44	0,90	0,56	1,46
[Elukoht=alevik, küla]	1			1		
[Sugu=noormees]	0,94	0,63	1,41	0,87	0,62	1,23
[Sugu=tütarlaps]	1			1		
[Põhiline kodune keel=eesti]	1,45	0,89	2,35	1,12	0,73	1,70
[Põhiline kodune keel=vene]	1			1		
Nagelkerke kordaja	0,48			0,24		
n	678			677		

Tabel 10.5. Rahulolutaseme prognoos lastevanemate korral.

	Mudel 5			Mudel 6		
	exp(b)	exp(b) usalduspiirid, 95%		exp(b)	exp(b) usalduspiirid, 95%	
		alumine	ülemine		alumine	ülemine
Rahulolu juhendajatega	6,25	4,19	9,31			
Rahulolu mõjuga lapse arengule				23,31	13,49	40,26
Rahulolu kulutuste tasemega	1,31	1,01	1,71	1,43	1,08	1,89
Rahulolu tegevusvahenditega	2,34	1,64	3,33	2,98	2,06	4,29
[Elukoht=Tallinn]	0,98	0,53	1,82	0,92	0,48	1,79
[Elukoht=suurem linn]	1,39	0,69	2,79	1,55	0,73	3,31
[Elukoht=väikelinn]	1,32	0,71	2,44	1,29	0,66	2,54
[Elukoht=alevik, küla]	1			1		
[Lapse sugu=noormees]	1,44	0,94	2,22	1,22	0,76	1,94
[Lapse sugu=tütarlaps]	1			1		
Lapse vanus	0,98	0,89	1,07	0,94	0,85	1,04
Lapsevanema haridustase	1,17	0,98	1,39	1,15	0,96	1,39
[Põhiline kodune keel=eesti]	2,59	1,45	4,62	2,22	1,18	4,20
[Põhiline kodune keel=vene]	1			1		
Nagelkerke kordaja	0,48			0,59		
n	641			646		

Mida uut õppisid noored noorsootöö kaudu?

Kõigist äsja koostatud prognoosimudeleist oli näha, et „uue õppimine“ on kaalukas noore rahulolu ja noorsootöö meeldivuse tegur, samuti pidasid lastevanemad tähtsaks lapse arengut noorsootöös osaluse teel. Vanema vanuserühma noortelt küsiti, mis oli see uus, mida nad noorsootöö kaudu said, mis oskusi ja kogemusi neil tekkis. Joonisel 10.4 on esile toodud uurimuses osalenud noorte jaotus 16 erisuguse oskuse, teadmise ja kogemuse puhul selle järgi, mil määral noorsootöö seda omadust temas enesehinnangu kohaselt arendas. Vastused anti skaalal 1 – *seda mitte*, 2 – *seda ka*, 3 – *seda eelkõige* ja väited on järjestatud keskmiste alusel (osutatud joonisel väite järel sulgudes). Eeskätt kinnitatakse suhtlusoskuse, eneseväljendus- ja eneseorganiseerimisoskuse arengut, samuti kognitiivsete oskuste suurenemist. Eitava vastuse osakaal jääb pooltel väidetel 30–40% vahele ja ülejäänuil märgatavalt alla kolmandiku. Erandiks on spetsiifiline väide „Oskan ise paremini kunsti ja muusikat teha“, mida eitava vastuste osakaal ulatub pooleni. Väidete hinnangute omavaheline korrelatsioonseos on positiivne, mis peegeldab vastajate kompleksset enesevaatlust vastamisel ja siinloetletud omaduste arendamise positiivset tähendust. Vastuste sisemine kooskõla on Cronbachi kordaja alusel kõrge – üle 90%.

Joonis 10.4. Mida uut on andnud noorsootöös osalemine? Vastuste protsentjaotused ja keskmised (sulgudes väite järel).

Suures hulgas erilaadsetes väidetes oleva info kontsentreerimiseks tuletati korrelatsioonseostel põhineva matemaatilise protseduuri – komponentanalüüsi – alusel neli peamist mõõdet, millega edasi anda hinnangute muster, kusjuures esialgne hinnangute variatiivsus säilis 65% ulatuses. Tabelis 10.6 on näidatud nende uute mõõdikute korrelatsioonikordajad (komponentide nn laadungid) esialgsete tunnustega (hinnangutega 16 väitele). Kokkuleppeliselt võiks neid tabelis toodud järjekorras, mis vastab kirjeldusastmele esialgse info edasiandmisel (vt tabeli viimane rida), kokkuleppeliselt nimetada sotsiaalsete oskuste arendamise määraks, kognitiivsete oskuste arendamise määraks, tegevustõhususe arengumääraks ja loomingu- arengumääraks. Tabelis on osutatud tumedas kirjas suuremad korrelatsioonikordajad, millele vastavate tunnuste kaudu kujuneb uute mõõdikute tähendus kõige tugevamalt.

Tabel 10.6. Mida uut on andnud noorsootöös osalemine? Peamised arengusuunad komponentanalüüsi alusel.

Väide	Sotsiaalsete oskuste arengumäär	Kognitiivsete oskuste arengumäär	Tegevustõhususe arengumäär	Loomingulisuse arengumäär	Tunnuse kirjeldusaste
Oskan erinevate inimestega suhelda ning koostööd teha	0.85	0.10	0.10	0.13	0.76
Olen leidnud uusi sõpru ja mõttekaaslasi	0.77	0.09	0.17	0.17	0.66
Oskan algatada ja korraldada erinevaid tegevusi	0.64	0.35	0.17	0.16	0.59
Oskan oma seisukohti paremini sõnastada ja väljendada	0.58	0.35	0.31	0.12	0.57
Oskan ennast paremini hinnata ja ise oma elu kujundada	0.56	0.29	0.39	0.21	0.59
Oskan tegutseda oma riigi aktiivse kodanikuna	0.54	0.40	0.18	0.23	0.54
Minu võõrkeeleoskus on paranenud	0.25	0.72	0.06	0.07	0.59
Olen saanud erinevate kultuuride ja rahvuste kohta rohkem teada	0.34	0.63	-0.03	0.28	0.60
Saan aru teadusliku lähenemise põhimõtetest, mõistan looduse ja tehnika toimimist	0.12	0.60	0.43	0.11	0.57
Oskan paremini kasutada arvutit ning leida vajalikku infot internetist	0.11	0.56	0.54	0.15	0.65
Oskan tulemuslikumalt õppida ja õpitavat kasutada	0.21	0.51	0.52	0.13	0.59
Tean, kuidas elada tervislikult	0.22	0.21	0.76	0.20	0.71
Olen kehaliselt paremas vormis, minu spordialased tulemused on paranenud	0.23	-0.03	0.79	0.04	0.68
Tean rohkem kunstist, muusikast, kultuurist	0.29	0.18	0.06	0.83	0.82
Oskan ise paremini kunsti ja muusikat teha	0.18	0.07	0.13	0.89	0.85
Oskan paremini midagi valmistada või meisterdada	0.10	0.35	0.43	0.59	0.66
Kirjeldusaste, %	20	16	16	14	65

Edasise analüüsi jaoks arvutati individuaalsed arengumäärad ka igale uuringus osalenule, kes kõiki neid väiteid hindas (450 noort). Osutus, et tütarlapsed ja noormehed ei erine kognitiivsete oskuste määra poolest, kuid ülejäänuis küll: sotsiaalsete oskuste ja loomingu- ja tegevustõhususe arengut hindavad tütarlapsed suuremaks kui noormehed ja tegutsemistõhususe poolest on vastupidi (rakendasime võrdlust keskmiste alusel). Peamise koduse keele alusel ei tule vahet loomingu- ja tegevustõhususe arendamise poolest, kuid sotsiaalsete oskuste arengut peavad vene keelt kõnelevad noored keskmiselt tagasihoidlikumaks kui eesti keelt kõnelevad. Kognitiivsete oskuste ja tegevustõhususe poolest näevad aga vene keelt kõnelevad noored enda puhul suuremat arengut kui eesti keelt kõnelevad noored. Elukoha lõikes siinkasutatavates mõõdikutes vahet esile ei tule, küll aga ilmneb teatav nõrk vanuseline tendents: sotsiaalsete oskuste arengut kinnitavad vanemad enam ja nooremad vähem ning tegevustõhususe kasvu vastupidi, nooremad enam kui vanemad (vaatluse all on ainult vanem vanuserühm – 12-aastased ja vanemad).

Seda, kui võrd mõjutab subjektiivne arengumäär rahulolu noorsootööga, kirjeldab tabel 10.7, kus on esitatud mõõdikute (komponentide) individuaalsetest skooridest moodustatud tunnuste korrelatsioonikordajad noorsootöö eri liikide kohta antud rahuloluhinnangutega, samuti eespool olevates mudelites kasutatud üldistatud hinnangutega. Seosed ei ole tugevad (rahulolu väikese variatiivsusega – vabatahtlikult kogunenud vastajaskond), aga on tähenduse poolest loogilised. Huvikooliga rahulolu seondub kognitiivsete oskuste kasvu ja senisest oskuslikuma tegevusjoonega, noortekeskusega rahulolu sotsiaalsete oskuste ja muude eluks kasulike kogemustega, rahulolu pakkunud vabatahtlikkus lihvib enam sotsiaalseid oskusi jne. Nendes seostes ei ole uudset sõnumit, küll aga kinnitus, et kasutatavad andmed toimivad kooskõlaliselt ja pälvivad usaldust.

Tabel 10.7. Oskuste arengumäärade seos rahuloluga noorsootöö suhtes.

	Sotsiaalsete oskuste arengumäär	Kognitiivsete oskuste arengumäär	Tegevustõhususe arengumäär	Loomingu- ja tegevustõhususe arengumäär	n
Kui rahul Sa selles huvikoolis käimisega üldiselt olid?	0,04	0,16	0,18	-0,04	177
Kui rahul Sa selles huvitegevuses osalemisega üldiselt olid?	0,15	0,12	0,09	-0,08	233
Kui rahul Sa noortekeskuses käimisega üldiselt olid?	0,24	0,26	0,10	0,20	125
Kui rahul Sa selles laagris käimisega üldiselt olid?	0,24	0,06	-0,04	0,05	188
Kui rahul Sa selles malevarühmas käimisega üldiselt olid?	0,20	-0,01	0,20	0,05	60
Kui rahul Sa selle ühingu või organisatsiooni töös osalemisega üldiselt olid?	0,31	0,07	0,15	0,04	111
Kui rahul Sa selles projektis osalemisega üldiselt olid?	0,20	0,21	0,05	0,07	130
Kuivõrd Sa olid vabatahtlikus tegevuses osalemisega rahul?	0,33	0,13	0,07	0,08	309
Üldistatud rahulolu noorsootööga	0,21	0,11	0,14	0,05	382
Noorsootöös osaluse üldistatud olulisus	0,23	0,07	0,11	0,12	383

SOOVITUSED

Noorsootööga rahulolu küsitlusuuringute kaudu on Eesti noortele antud võimalus oma arvamust avaldada ja käesolevast rahulolu-uuringust saadud hinnangutest ja ettepanekutest lähtuvad ka alljärgnevad uurijate poolt sünteesitud ja edasi arendatud soovitud, mille esitamisel võeti arvesse uuringu empiirilisi tulemusi, varasemaid teadmisi noorsootöö valdkonnast ja seda puudutavatest regulatsioonidest ning mujal kasutusel olevaid lahendusi. Samas tuleb arvesse võtta, et tegemist on ainult ühe poolega üldisest pildist, mille eesmärgiks on olla aluseks edasistele aruteludele. Konkreetselt rakendatavaid ettepanekuid ja tegevussamme saab välja töötada ainult koostöös noorsootöö, hariduse ja teiste noori puudutavate tegevusvaldkondade praktikutega, samuti tuleb võimalike väljundite arutellusele taas kaasata noored.

Eelmise, 2015. aasta noorsootöö rahulolu uuringu põhjal esitati neli põhilist ettepanekut noorsootöö edasiseks korraldamiseks. Teatavate reservatsioonidega võib väita, et need arendusvaldkonnad on aktuaalsed ka kaks aastat hiljem. Loetleme alljärgnevalt noorsootöö käesolevas uuringus ilmnunud sõlmprobleeme, millest osa on olnud pikaajalised.

1. Noorsootöös osalemise võimaluste loomine tõmbekeskustest kaugemale jäävates piirkondades – jätkuv kitsaskoht. Hoolimata täiendavast riigipoolsest toetusest huvitegevusele ja huviharidusele ning kohalike omavalitsuste koostöörühmade tegevusest noorsootööle ligipääsu laiendamisel toovad ka käesoleva uuringu tulemused välja erinevusi ühelt poolt Tallinna ja suuremate linnade ning teisalt väiksemate asulate vahel. Ilmselt võib territoriaalse ligipääsetavuse teema veelgi aktualiseeruda seoses haldusreformiga. Tõmbekeskustest kaugemale jäävates piirkondades võimaldaks noorsootöös osalemist soodustada *kohalike transpordivõimaluste parandamine ja ka mobiilse noorsootöö vahendid (nt noorsootöobussid)*. Täiendavalt saab kaasata üldhariduskooli ja siduda koolitranspordi korraldust noorsootöötegevuste toimimisega. Oluline on noorteühingute tegevusele „geograafilise“ juurdepääsu parandamine. Lisaks eelnevas osutatud võimalustele näeme ühingute puhul täiendavalt abi *internetipõhiste vabavariante suhtlusvahendite (nt Skype) raketamisest*, vaja oleks koolitusi, kuidas selliseid tegevusi läbi viia.
2. Noorsootööga seotud soolise lõhe vähendamine. Noormeeste vähesem osalemine ja madalam rahulolu tuli sarnaselt 2015. aasta uuringuga esile ka 2017. aasta uuringus. Seoses sellega oleks vaja leida võimalusi *poiste/noormeeste kaasamiseks võimalikult erinevatesse tegevustesse*. Ilmselt vajaks see teema täiendavat uurimist.
3. Jätkata jõupingutusi noorsootöö ühtse kommunikatsiooniruumi kujundamiseks. Noorte põhiliseks infoallikaks on sotsiaalvõrgustikud jm internetiallikad. Sellest lähtuvalt võiks kaaluda eri veebilehekülgedelt ja portaalidest *noortele ja noortega seotud infot koondava veebikeskkonna loomist või mõne olemasoleva portaali selliseks arendamist (n-ö noorte eesti.ee)*, mis koondaks eri tasandite info (kesksed noortega tegelevad struktuurid, omavalitsused, noortekeskused, noorteühendused jne), pakuks otselinke eri tegevusvõimaluste juurde, *oleks interaktiivne (nt veebikonsultant) ja kindlasti seotud sotsiaalmeediaga*. Samuti on oluline laiendada häid praktikaid lastevanemate informeerimisel (nt omavalitsuse põhised listid, sotsiaalmeedia jne), kuna paljude noorte jaoks määrab vanemate informeeritus suuresti ära ka osalusvõimalused. Ühtne kommunikatsiooniruum aitab kaasa ka noorsootöö mainekujundusele.
4. Nagu uuringutulemused näitavad, on noorsootööga kõrge rahulolu tagamise ülimalt oluliseks komponendiks *uue õppimise määr*. Noorsootöö sisukus ning kasulike kogemuste ja teadmiste kasv peaksid seega jätkuvalt olema selge eesmärgina esikohal.

5. Noorsootöötajate ettevalmistuses ja täienduskoolituses tuleb enam rõhku panna ühelt poolt *noorte aktiivsele kaasamisele* ning teisalt *eesmärkide püstitusele, analüüsile ja noortele vahendamise oskusele*. Selleks on oluline tähelepanu koondada tegevuste *uuenduslikkusele* ning *väljundite sisule ja viisidele, mille kaudu uut noorteni viia*. Kõrgemad nõuded noorsootöötajate suhtes toovad kaasa vajaduse töö parema tasustamise ja väärilise tunnustamise järele.
6. Noorsootöö ruumide ja vahenditega üldiselt kõrge rahulolu taustal tuli esile ka noorte ja lastevanemate etteheiteid, nt noortekeskuste kohta. Seetõttu on oluline, et jätkuksid ja laieneksid *noorsootöö materiaalsel baasi kaasajastada* ja mitmekesistada võimaldavad programmid (nt midagi analoogset eelmise struktuuritoetuste perioodi meetmega avatud noortekeskuste, teavitamis- ja nõustamiskeskuste ning huvikoolide infrastruktuuri kaasajastamiseks⁶¹, Varaait jne).
7. Noorsootöös osalemise periood inimese elus on kuni kaks aastakümnet. Tuleb pöörata tähelepanu sellele, *et jätkuks võimalus aktiivseks tegutsemiseks* kogu selle perioodi vältel, sh pärast põhikooli lõppu – see on samuti aeg, mil noori on tähtis juhendada ja toetada. Näiteks võiksid vanemate noorte kaasamiseks sobida erinevad nooremate *juhendamisele/mentorlusele* suunatud tegevused (sh vabatahtlikuna) valdkondades, millistes nad varem ise kaasa löönud on.
8. Noorte hulgas leidsid väga kõrgelt hindamist võimalused reisimiseks ja teiste maade kultuuri ning sealsete noortega tutvumiseks, nt said uuringus rahvusvahelised noorsooprojektid kohalikest kõrgemaid hinnanguid. Noortevahetuse valdkonnas on Eestis programmi Erasmus+ raames aktiivselt tegev SA Archimedese noorteagentuur, kuid ressursse on valdkonna laiendamiseks ja võimaluste mitmekesistamiseks vaja rohkem, kasutades ära ka *teisi (nt koolide, omavalitsuste) sidemeid* ja kavandades võimalusi nende rahaliseks toetamiseks. Oluline on seejuures, et sellised sidemed aitaksid kaasa *uue omandamisele ja enesealgatuse tõusule*, mis on esmatähtsad tuleviku tööturu ja Euroopa ühisstruktuuride tegevuse seisukohalt.
9. Noorsootöö edasise uurimise plaanis võiks kaaluda noorsoo-uuringute fookuse (ajutist) teravdamist ja keskendumist kindlatele sihtgruppidele, kus läbi viia *esindava etteplaneeritud valimiga uuringuid*, mis võimaldaksid teha sügavama akadeemilise analüüsi kohaseid järeldusi noorsootöös osalemise vajaduste ja võimaluste, määra ja rahuolu kohta. Arvestades poiste madalamat osalust ja rahulolu noorsootöös võiks näiteks analoogselt Eesti meeste uuringuga kaaluda eraldi *poiste/noormeeste uuringu* korraldamist. Teine võimalik uuringuteema võiks käsitleda erivajadustega noorte osalemist noorsootöös noorte endi arvamustest lähtuvalt, kuna koolidest saadud tagasiside põhjal polnud internetiküsimustik valdava osa erivajadustega noorte jaoks hästisobiv uurimisinstrument.

⁶¹ Avatud noortekeskuste, teavitamis- ja nõustamiskeskuste ning huvikoolide infrastruktuuri kaasajastamise meetme tingimused ja investeringute kava koostamise kord. <https://www.riigiteataja.ee/akt/12903227>

KOKKUVÕTE

Uuring „Noorsootöös osalevate noorte rahulolu noorsootöoga“ teostati Haridus- ja Teadusministeeriumi tellimisel Tartu Ülikooli ühiskonnateaduste instituudis 2017.–2018. aastal. Uuringu põhiline eesmärk oli fikseerida 7–26-aastaste noorte rahulolu noorsootöoga, selgitada välja noorsootöös osalemist piiravad tegurid ja võimalikud teed noorsootöö paremaks teostamiseks. Kuna eelkõige noorema vanuserühma noorte osalemine noorsootöös sõltub suurel määral lastevanemate hoiakutest ja võimalustest, vaadeldi uuringu raames ka lastevanemate arvamusi nende laste noorsootöös osalemise kohta.

Uuringus kombineeriti omavahel kvantitatiivset (noorte ja lastevanemate veebipõhine küsitlus) ning kvalitatiivset (fookusgruupiintervjuud noorte ja lastevanematega) lähenemist. Arvamusi küsiti 2017. aasta jooksul noorsootöös osalemise kohta.

Uuringus käsitleti seotust alljärgnevate võimalustega noorsootöös: huviharidus, huvitegevus, avatud noorsootöö, noortelaagrid, noortemalevad, noorteühendused, noorteinfo teenus, noorteprojektid ja vabatahtlik tegevus. Uuringu küsimustike koostamisel lähtuti võrdluse vajadusest 2015. aastal toimunud samateemalise uuringuga.

Küsitlusandmete analüüsis kasutati 3147 noorelt ja 1218 lapsevanemalt saadud vastuseid. Noorte poolt anti hinnanguid kokku 6200 noorsootöös osalemise juhtumile. Kvantitatiivuuringu tulemuste juures tuleb täiendavalt arvesse võtta, et kuna tegemist ei ole noorte juhuvalimi põhise uuringuga, siis võivad jaotuste proportsioonid olla teataval määral kallutatud (vastavad need, keda uuringu teema otsesemalt positiivselt või ka negatiivselt puudutab). Samas võimaldab selline andmekogum adekvaatsemat võrdlust 2015. aasta uuringuga, mil kasutati samasugust andmekogumismeetodit.

Uuringu teine pool põhines kvalitatiivsel lähenemisel. Et paremini seletada küsitlusuuringu tulemusi, toimus 12 fookusgruupi- ja kolm individuaalintervjuud noorte ja lastevanematega. Intervjueeritavate valikul arvestati regionaalset paiknemist, asulatüüpi, kodust keelt ja vanuserühma.

Uuringus osalenud noored hindasid oma osalust noorsootöös väga positiivselt: 85% noortest oli noorsootöoga kas väga või pigem rahul. Vaadeldes rahuloluhinnanguid sotsiaal-demograafiliste tunnuste lõikes selgub, et oma hinnangutes noorsootöotegevustele on noormehed tütarlastest veidi kriitilisemad. Asulatüübi plaanis esineb nõrk seos asula suurusega: suuremates asulates ollakse noorsootöotegevustes osalemisega veidi rohkem rahul kui väiksemates kohtades.

Võrreldes vastanute rahulolu üldist määra nende noorsootöotegevuste osas, mida käsitles ka 2015. aasta uuring, osutusid kahe aasta rahulolu määrad sarnaseks (87%). Samaaegselt esinevad teatavad muudatused hinnangute tegevuselises struktuuris: huvihariduse ja huvitegevuse osas on rahulolu määr kahe aastaga veidi tõusnud.

Vaadeldes eri indikaatorite vahelisi seoseid võib öelda, et millegi uue õppimine ja sellega seotud tegevuse olulisuse või huvitavuse tunnistamine ning samuti lapse noorsootöös osalemisega seotud arengu teadvustamine lapsevanema poolt nooremate noorte juures on peamised noorsootöö kõrge rahuloluhinnangu tagajad. Sellest lähtuvalt võiks noorsootöö korralduses enam panustada noorte omaalgatuse ja tegevuste atraktiivsuse arendamisele ning sellealaste positiivsete näidete levitamisele.

Rääkides noorsootöotegevustest eraldi, oli neidude hulgas noormeestega võrreldes enam *huvihariduses ja huvitegevuses* osalevaid noori. Linnades, eriti Tallinnas elavate vastajate hulgas oli oluliselt enam huvikoolides käivaid noori kui maapiirkonnas elavate vastajate seas. Seevastu väiksemates asulates elavad noored võtsid märgatavalt enam osa huvitegevustest.

Noorte ja lastevanemate hinnanguid kokku võttes võib öelda, et enamik noori ja lastevanemaid oli huvihariduse ja -tegevusega väga rahul. Noorte arvates on huviringides, aga eriti huvikoolis käimine neile palju uut õpetanud. Vanemaid noori on kaasatud tegevuste läbiviimisse märgatavalt rohkem kui nooremaid. Enam kui pool noortest leiab, et nende arvamusi tegevuste muutmiseks on kuulda võetud, samas paljud tunnistavad, et seda sageli ei tehta. Intervjuus osalenud noored soovisid, et neid kuulataks rohkem selles, milliseid ringe või tegevusi üldse noortele pakkuda. Eraldi võib välja tuua noormeeste vähemat huvi huvihariduses ja -tegevustes osalemise vastu ning tütarlaste kõrgemat rahulolu nende noorsootöö valdkondadega.

Noored ja lastevanemad on üldiselt rahul huvikoolide ja -ringide ruumide ning vahenditega. Seevastu tegevuse asukoha suhtes ilmnes enam kriitikat, seda peamiselt maal ning väikelinnades elavatelt vastajatelt. Piirkondliku ebavõrdsuse vähendamiseks soovivad uuritavad, et bussiühendus oleks parem ja rohkem huviringe pakutaks üldhariduskoolide juures. Kõige rohkem kriitikat pälvis lastevanemate veebiküsitluses eelkõige huvihariduses, aga ka huvitegevuses osalemise maksumus.

Ka *noortekeskuste* töös osalevad noored on keskuste ja nendes toimivate tegevustega rahul, kusjuures rahulolu ei sõltu ei vastaja soost ega elukohast. Vaatamata üldiselt üsna kõrgele rahulolule, leidub uuringutulemuste põhjal ka sellist, mida noored oma noortekeskuse juures muuta tahaksid. Nii sooviti paremaid ruume ja sisseseadet, samuti tunti puudust oma vanuseastmele sobivatest tegevustest. Sarnaselt noortele töid ka lapsevanemad välja vajaduse kaasajastada noortekeskuste sisustust ja inventari ning remontida ruume. Erinevalt noortest valmistas lastevanematele rohkem muret noortekeskuse asukoht: selle kaugus kodust või paiknemine liiklusohlikus piirkonnas.

Vägagi positiivselt hindasid noored ka *laagri kogemust*. Teatava probleemina toodi vanemas vanuserühmas välja neile eakohase laagri leidmise raskus. Lastevanemate rahulolu laagritega oli samuti kõrge. Teistest aspektidest veidi madalam oli hinnang laagriga seotud kulutustele, seda eriti Tallinna lastevanemate seas. Samuti kõrgelt hinnatud *maleva kogemuse* juures nähti probleemina sellelaste võimaluste vähest pakkumist.

Erinevate *noorteühenduste* juures võib osalus kogude plaanis välja tuua nii noormeeste vähema informeerituse nende tegevusest kui ka madalama osalemise määra. Üldiste (küll tasemelt vägagi kõrgete) hinnangute mõningane langus 2015. aastaga võrreldes võib olla tingitud ka uuringu meetodilistest eripäradest. Noorteühingute samuti kõrgelt hinnatud tegevuse korral võib probleemiks pidada väiksemate maakohtade noorte osalusvõimalusi.

Noorteprojekte võib uuringu andmete põhjal iseloomustada hästi toimivatena, neile antakse nii noorte kui ka lastevanemate poolt kõrge hinnang. Positiivsena toodi projektide juures välja isetegemise ja aktiivse osalemise võimalused. Teataval määral võib probleemiks olla projektidele ligipääsetavus väiksemates asulates, samuti tuleks mõelda, mida teha kohalike, rahvusvahelise tegevusega mitte seotud projektide huvitavamaks ja atraktiivsemaks muutmiseks.

Noorteinfo teenuse kasutatavus on uuringu andmetel väga madal (iga kasutaja ei pruugi küll aru saada, et ta seda teenust reaalselt kasutab), samas vajalikku infot eri kanalite kaudu (sotsiaalvõrgustikud, internet, sõbrad, noorsootöötajad) siiski leitakse. Samas näitab tegevustes (huvikoolid, huviringid, noortekeskused, laagrid, malevad, noorteühingud, noorteprojektid) mitteosalemise põhjuste analüüs, et info puudumine tegevuse kohta on osalemise takistajate seas kolmandal kohal aja- ja huvipuuduse järel. Sagedamini toodi infovajadust esile noortemalevate ja noorteühenduste korral, eriti aga noorteprojektidest kõrvalejäämisega seoses.

Uuringu raames vaadeldi ka, kuidas mõjutab subjektiivne arengumäär mingis valdkonnas rahulolu noorsootöoga. Huvikooliga rahulolu seondub positiivselt kognitiivsete oskuste kasvu ja senisest oskuslikuma tegevusjoonega, noortekeskusega rahulolu sotsiaalsete oskuste ja muude eluks kasulike

kogemustega, rahulolu pakkunud vabatahtlikkus lihvib enam sotsiaalseid oskusi. Sellistes seostes ei ole küll uudset sõnumit, kuid nad näitavad, et kasutatavad andmed toimivad kooskõllaliselt ja pälvivad usaldust.

Uuringu tulemuste põhjal on koostatud ettepanekud noorsootöö edasiseks paremaks korraldamiseks. Need puudutavad eelkõige noorsootöös osalemise võimaluste loomist tõmbekeskustest kaugemale jäävates piirkondades, poiste/noormeeste suuremat kaasamist noorsootöösse, noorteinfo leviku korraldamist, noorte poolt uute teadmiste omandamise ja noorsootöö sisus kaasa rääkimise võimaluste laiendamist, noorsootöö materiaalse baasi parandamist ja noorsootöötajate väärilist tasustamist, samuti fookuseerituma edasise uurimistöö võimalusi noortevaldkonnas.